

Täysistunto

Tiistai 18.10.2022 klo 13.59—18.31

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 18.31.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (13.59—15.00 ja 15.56—17.20), puhemies Matti Vanhanen (15.00—15.56) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (17.20—18.31).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 79/2022 vp.

2.2. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 13.10.2022 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpidealoitteet TPA 100-109/2022 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021–2027 annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 210/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä yhteydessä enintään 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Mikkonen. [Ministeri Mikkonen poissa] — No niin, mennäänkin keskusteluun. Edustaja Essayah.

Keskustelu

14.01 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kyseessä on varsin tekninen esitys. Tietenkin jos ministerillä oli tarkoitus tulla saliin, olisi toki toivonut, että hän olisi tä-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

män sitten esiteltyt. Joka tapauksessa tässä esitetään siis muutettavaksi sisäasioiden rahastoista tällä ohjelmakaudella 21—27 annettua lakia siten, että rahastojen avustusasioitten käsittely voitaisiin hoitaa sähköisen tietojärjestelmän avulla.

Nyt näyttäisi ministerikin saapuvan paikalle, joten mielelläni, jos on mahdollista, jatkaisin puheenvuoroa siinä vaiheessa, kun ministeri on saanut esiteltyä tämän avauspuheenvuoron. Sopiiko näin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Eiköhän se onnistu. — Ministeri Mikkonen, olkaapa hyvä.

14.01 Sisäministeri Krista Mikkonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sisäasioiden rahastoista ohjelmakaudella 2021—2027 annettua lakia. Esityksen mukaan rahastojen avustusasioitten käsittely hoidettaisiin sähköisen tietojärjestelmän avulla. Ohjelmakaudella 21—27 sisäasioiden alalla on kolme rahastoa, niin sanottu AMIF-rahasto, joka on turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto, ISF-rahasto, joka on sisäisen turvallisuuden rahasto, sekä BMVI-rahasto, joka on rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline osana yhdenmukaisen rajaturvallisuuden rahastoa.

Tietojärjestelmän käyttöönoton on tarkoitus helpottaa EU:n sisäasioiden rahastoista myönnettävien avustusten hakua, hakemusten käsittelyä, hankkeiden ja toimien hallintointia sekä raportointia. Tietojärjestelmä helpottaa asiointia hallintoviranomaisen kanssa mahdollistamalla muun muassa vuorovaikutteiset ja järjestelmän esittäytämät lomakkeet, [Hälinää — Puhemies koputtaa] automaattiset laskentatoiminnot sekä erilaiset automaattiset toiminnot, joilla vähennetään asiakirjojen ja tietojen toistuvaa vaihtoa niin paljon kuin mahdollista.

Laissa säädettäisiin muun muassa tarvittavista muutoksista avustuksen ja maksamisen hakemisessa sekä varauduttaisiin siihen, että tietojärjestelmässä olevia tietoja voidaan siirtää ja luovuttaa teknisen rajapinnan avulla. Lisäksi laissa säädettäisiin hallintoviranomaisen eli sisäministeriön oikeudesta luovuttaa tietoja tietojärjestelmästä tarkastusviranomaisena toimivalle valtiovarainministeriölle ja ohjelman arvioijille. Lakiehdotuksessa säädettäisiin myös tietojärjestelmän rekisterinpitäjästä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt, kuitenkin viimeistään 1.1.2023.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Kiitokset, ministeri Mikkonen. — Nyt edustaja Essayah.

14.04 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia myöskin kollegoille. Jälleen kerran näimme, miten eduskunta toimii hienosti kollektiivisena työpaikkana, ja näin pääsen jatkamaan sitten tätä puheenvuoroani.

Niin kuin tuossa totesin ja ministeri hyvin selvitti, tässä on todellakin kysymys varsin teknisestä muutoksesta nimenomaan näitten avustusten sähköisessä käsittelyssä. Näihin liittyy totta kai tietoturvakysymyksiä ja sitten myöskin se, millä tavalla niitä tietoja voidaan siirtää ja luovuttaa erilaisten teknisten rajapintojen avulla.

Kun ministeri on paikalla, niin olisin halunnut kysyä. Näitä rahastoja nyt on, niin kuin ministerikin luetteli, useampia, ja me tiedämme, että tänään olemme täällä talossa koolla

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

— puolueitten puheenjohtajat, pääministeri — keskustelemassa siitä, mitä tuolle meidän itärajalle tulisi tehdä ja millä tavalla me lähdemme tätä rajaturvallisuutta omalta osaltamme kohentamaan, ja kyseessä on myöskin muun muassa tämä raja-aidan rakentamiskeskustelu. Olisin tässä yhteydessä halunnut ministeriltä kysyä: onko Suomella mahdollisuus hakea nyt sitten näistä rajaturvallisuusrahastoista tukea esimerkiksi tämän tyyppisen raja-aidan rakentamiseen tai esimerkiksi erilaisten teknisten valvontalaitteitten saamiseksi sinne rajalle tai muuhun mahdolliseen, koulutukseen tai teknisen infran suunnitteluun tai tämän tyyppisiin asioihin? Elikkä onko nähtävissä, että näistä EU:n rahastoista olisi tässä tilanteessa apua? Jos miettii tätä meidän 1 300:aa kilometriä, mikä on myöskin EU:n ulkorajaa, niin ainakin itselleni näin äkkipäätä tulisi mieleen, että jos nyt ei tähän, niin mihin sitten niitä rahoja voi käyttää. Siinä mielessä olisi tärkeää, että EU:ssakin ymmärrettäisiin, miten keskeinen ja merkittävä tuo Suomen ja Venäjän välinen raja on — ja tulevaisuudessa todennäköisesti sen rajavalvonta on entistä tärkeämpää — ja myöskin se, että EU pysyy tällä tavalla antamaan selkeän signaalin, että tässä asiassa tätä Suomen panosta oltaisiin esimerkiksi taloudellisesti tukemassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Heinonen.

14.06 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri, kiitos asian esittelystä, teknisen asian, teknisen muutoksen, joka koskee tätä avustusten sähköistä käsittelyä ja näiden tietojärjestelmien käyttöönottoa.

Edustajakollega Essayah nosti esille rahastojen käytön ja nimenomaan tämän itärajalle suunnitellun aidan rakentamisen. On hyvä, että tässä vaiheessa, kun ministeri on paikalla, voimme tästäkin hivenen käydä keskustelua, sillä rajaturvallisuus on tietysti sellainen kokonaisuus, joka suomalaisia laajasti huolestuttaa, ja jos oikein olen ymmärtänyt, niin Frontexin kautta on nimenomaan EU:n ulkorajaturvallisuutta haluttu vahvistaa. Olisi mielenkiintoista kuulla, minkälaisia keskusteluja, ministeri Mikkonen, olette käynyt tämän aidan rahoitusmahdollisuuksista EU:n yhteisen ulkorajojen turvallisuutta vahvistavan kokonaisuuden näkökulmasta. Se on ymmärtääkseni ihan koko EU:ta koskeva kysymys, miten tehokkaasti meidän itäraja pahimmalla hetkellä pitää.

Nyt valitettavasti näyttää siltä, että tämä nykyhallitus ei saa aikaiseksi kuin tuon pienen koepätkän, ja koepätkä ei tietysti estä kuin kokeilun Venäjän toimesta sen tuohon tiettyyn pätkään kohdistuessa. Tietysti itse olen huolissani siitä, että jos tämä vie vuosia, niin olemme auttamattomasti liian myöhässä, ja kysyisin vielä ministeri Mikkoselta: olisiko mahdollista esimerkiksi tällaisella Puolan tyyppisellä ratkaisulla päästä nopeammin liikkeelle, niin että olisimme valmiita mieluumminkin jo ensi vuoden alussa kuin vasta ensi vuosikymmenellä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Laukkanen.

14.08 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Yritin olla nokkela ja harjoittaa tämmöistä tilannetajua ja otin puheenvuoron onnitellakseni ja kiittääkseni ministeri Essayah'a hyvästä esittelystä, mutta sitten ministeri — varsinainen ministeri — saapuikin paikalle tuolta, joten puheenvuoroni kuivui siihen. Mutta kiitos kuitenkin hyvästä puheesta Essayah'lle.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Räsänen.

14.08 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Meillä on näitä EU:n sisäasioiden rahastoja kolmenlaisia: on turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto, ja sitten on sisäisen turvallisuuden sekä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahastot erikseen. Kysyn nyt, kun tämä tilanne itänaapurin kanssa tässä Euroopan turvallisuustilanteessa on ajankohtainen: millä tavalla nimenomaan tätä rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälinettä on hyödynnetty ja käytetty tänä aikana, ja näettekö, että esimerkiksi tämän raja-aidan rakentamisessa voitaisiin tätä hyödyntää? Nämä rahastothan ulottuvat vuoteen 2027 saakka. Ja kysyn myös: miten arvioitte rahaston volyyymia, onko se riittävä vastaamaan niihin tarpeisiin, joita meillä tällä hetkellä on?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hoskonen.

14.10 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Omalta osaltani vahvasti tuen äsken kuulemiani puheenvuoroja, edeltäneitä puheenvuoroja, jotka tukivat tätä avustuksen hakemista EU:n rahastoista, mitä rahastoja ne nyt sitten ovatkaan, mutta olen hieman ihmeissäni viime aikoina ollut, kun meillä on menty sellaiseen perinteeseen, että me reagoimme asioihin mutta on vaikea ennakoida. Nyt ei tarvitse minkäänlaisia ennustajalahjoja olla. Sen näen ja jopa minäkin sen ymmärrän, että tilanne maailmalla on sellainen, että nykyinen sekava tilanne Ukrainan sodan takia Euroopan alueella, joidenkin mielestä jopa uhkaava tilanne, tulee jatkumaan, pahoin pelkään, vielä vuosia eteenpäin. Elikkä sen itärajan vahvistaminen, sen valvonnan vahvistaminen ja sinne tämän aidan rakentaminen, on aivan varmasti paras ratkaisu, koska se toisi siihen rajan pintaan myös tien, jota rajavartiolaitajat voisivat hyödyntää jatkuvasti. Se on nopea valvoa sen jälkeen, kunnossapidetty tie, ja se on sähköistetty — siellä on sähkö, valtakunnanverkon virta sinne vedetään tietenkin — niin että valvonta onnistuu aivan varmasti.

Kysyn teiltä, arvoisa ministeri, vielä täsmentääkseni: aiotteko tehdä kaikkenne, että tältä rahastolta saadaan se avustus? Nyt ei ole enää seminaarien eikä juhlapuheiden aika, nyt pitää toimia — ei tänään eikä huomenna, vaan olisi pitänyt jo toimia. Mutta jos nyt ei tänään toimita, niin olkoon se sitten huomenna.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mari Rantanen.

14.11 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Kuten tässä on jo edellä useammassa puheenvuorossa esitetty, eurooppalainen turvallisuusympäristö on täysin toisenlainen kuin aiemmin ja tulee varmasti pysymäänkin hyvin epävakana. Viime viikolla kuulimme Saksasta senttyypistä puheenvuoroa, että Putin mahdollisesti käyttäisi seuraavaksi nimenomaan pakolaisasetta.

Kysyisin ministeri Mikkoselta: Raja-aita on erittäin tärkeä hanke, mutta se on tietysti pikemminkin hidaste — varsinkin, jos sitä ei saada nyt ripeästi pitkälle matkalle rakennettua. Ymmärretäänkö siellä Euroopassa nyt tämä tilanne, missä olemme niin tämän aidan rakentamisen tarpeen osalta kuin myös muun lainsäädännön osalta? Olen ymmärtänyt, että EU:ssa on välineellistämisasietus meneillään, ja kysyisin, minkälaisia työkaluja sieltä olisi tulossa mahdollisen hybriditilanteen välineellistämisen ja pakolaisaseen käyttötilanteen

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

varalle. Eli voimmeko me mahdollisesti uusilla EU-säännöksilläkin tehdä tämän tilanteen estämiseksi ja torjumiseksi uudenlaisia toimia? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kankaanniemi.

14.13 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! On todella enemmän kuin kohtuullista, että EU:lta haetaan apua ja EU osallistuisi tämän rajaturvallisuuden parantamiseen Suomen ja Venäjän rajalla, esimerkiksi tämän aidan rakentamiskustannuksiin. Siinä mielessä yhdyin todella myös näihin edellä olleisiin puheenvuoroihin.

Tästä esityksestä kysyn arvoisalta ministeriltä: Täällä todetaan, että nämä kustannukset sisäministeriön osalta tai näiden rahastojen osalta tulevat EU:n teknisen avun varoista. Lausunnoissa kuitenkin useat viranomaiset pelkäävät tai arvioivat, että niillekin tulee, poliisille ja monelle muulle, kustannuksia tästä järjestelmästä, mitä tässä ollaan luomassa. Onko noita teknisen avun varoja mahdollisuus käyttää muiden viranomaisten toimintojen kytkemiseen tähän järjestelmään, ja jos on, niin kuinka paljon, ja ovatko nuo varat riittävät vai täytyykö valtion niitä meidän omista varoistamme korvata?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

14.14 Sebastian Tynkkynen ps: Kunnioitettu herra puhemies! Tähän raja-aitaan liittyen: On sanottava, että vihreillä on ollut mielenkiintoinen historia. Eduskuntavaalikampanjaa on käyty niin, että ollaan vaadittu, että puolustusmenoja leikataan, mutta tällä hallituskaudella niitä on nyt sitten nostettu merkittävästi. Tuossa juuri katsoin Instagramista, kun puheenjohtaja Maria Ohisalo kertoi oman synnytystarinansa ja kertoi, että synnytysairaaloita ei saa lakkauttaa, ei saa keskittää palveluita, vaikka vihreät ovat tällaista politiikkaa, palveluitten keskittämistä ja maaseudun alasajoa, tehneet ihan valtavan paljon. Näin myöskin ydinvoimaan liittyen: vihreät kävivät kampanjaa ydinvoiman alasajamisella, siitä huolimatta nyt teidän kaudellanne nimenomaan ollaan nähty tarvetta ydinvoimalle. On ollut kyse myöskin turpeen alasajosta, ja sitäkin, kun ajat koittavat...

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt otsikon aiheeseen.

...aletaan nostamaan ylöspäin. Ja nyt meillä on semmoinen tilanne, että meillä on vihreä sisäministeri, jonka aikana raja-aitaa tullaan rakentamaan ja myöskin rajapyykkiä laittamaan kuntoon. Tahdon kiittää teitä siitä, että olette ryhtynyt näihin toimiin, mutta näin yleisesti voisi sanoa, että toivottavasti tämmöinen naiivi politiikka ei jatku, koska se on Suomelle todella vaarallista.

Ja rahastoihin liittyen: kannatan, että niitä käytetään raja-aidan rakentamiseen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Zyskowiec.

14.16 Ben Zyskowiec kok: Kiitos, herra puhemies! Minäkin puhun mielelläni siitä, kun vihreät olivat vastustamassa ydinvoimaa ja ajamassa alas Suomen puolustusta, mutta ehkä jossakin toisessa tilanteessa.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Herra puhemies! Kaikki tunnemme ilmaisun, että kun toiset puhuvat aidasta, niin toiset puhuvat aidanseipäistä. Kyllä sitä toivon, että kun parin tunnin päästä kokoonnutte, kaikkien puolueiden johto, keskustelemaan turvallisuustilanteestamme ja myös tästä aidasta, niin puhuisitte paljon muustakin kuin tästä aidasta. Sikäli kuin olen arvioinut ja muun muassa tänä aamuna kuunnellut radiosta ja televisiosta eri puolueiden edustajia, niin tästä raja-aidasta ja sen tarpeellisuudesta näyttää vallitsevan laaja yhteisymmärrys eri puolueiden kesken, ja sehän on hieno asia. Muistamme kaikki, miten meidän ryhmäpuheenjohtaja Kai Mykkänen sai lunta tupaan oikein kunnolla, kun noin vuosi sitten kehtasi tällaisesta puhua.

Mutta varsinainen asiani ja toivomukseni ministeri Mikkoselle, joka varmaan osallistuu tämän päivän keskusteluun parin tunnin päästä, on se, että siellä puhuttaisiin enemmän myös muusta kuin tästä aidasta. Me olemme valitettavasti joutuneet aivan viime päivinäkin todistamaan, miten häikäilemätöntä on Putinin toiminta Ukrainassa: ammutaan raketteja ja drooneja suoraan siviilikohteisiin ja tehdään kaikennäköisiä muitakin sotarikoksia. No, tästä ei tarvitse olla kovin pitkä loikka, kun ajatellaan, että myös Suomeen voi kohdistua — presidentti Niinistön sanoin — kaikenlaista erilaista ilkeyttä, ja nyt kun jo Itämerellä kaasuputketkin räjähtelevät, niin todellakin toivon, että kun kaikki meidän puolueemme kokoontuvat yhdessä pääministerin kutsusta ja hänen johdolla tänään keskustelemaan, niin pyritäisiin tämän aidan ohella katsomaan eteenpäin, miten me voisimme nykyistä paremmin — ja tiedän, että paljon varautumista on tehty — varautua siihen kaikenlaiseen ilkeyteen, jota Venäjä saattaa Suomea kohtaan lähikuukausina tai lähivuosina kohdistaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eskelinen.

14.18 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! On hienoa, että tässä salissa löytyy laajasti sympatioita itärajan turvallisuuden osalta, tärkeä asia, ja samalla sitten myös itäsuomalaisien ja eri rajamaakuntien ihmisten turvallisuudentunnetta näillä toimenpiteillä parannetaan.

Rajavalvontaa on tietysti moninaista, ja kysynkin ministeriltä: On hienoa, että tällä hallituskaudella ilmeisesti tämä pilotti nyt sitten lähtee aidan rakentamisen osalta liikkeelle, ja varmaan seuraavalle hallituskaudelle tulee sitten isompi projekti. Koko rajaahan ei missään tapauksessa aidata — meillä ei resursseja eikä mahdollisuutta varmaan ole, ja onko tuota sitten järkeäkään aidata. Mutta erityisesti se, onko tässä nyt sitten arvioitu näitä... Tämä hallitushan on lisännyt rajalle resursseja, ja nyttenkin lisäätte, oliko se kuusi miljoonaa euroa, tekniseen tukeen eli muun valvonnan järjestämiseen, ja tietysti toivoisin, että tehtäisiin jatkossakin tätä arviointia, mikä on se paras keino tuota itärajaa valvoa. Pelkäättään se aita ei tilannetta korjaa, ja itse luotan siihen, että erilaista ilmavalvontaa ja muuta valvontaa rinnalle on pakko rakentaa, koska sitten kun tilanne on päällä, se aita ei välttämättä tuo sitä tukea, mutta se tuo näkyvää turvallisuudentunnetta ja tukea tuonne itärajalle.

Kannatan kovasti näitä puheenvuoroja, että erityisesti sieltä sisäisen turvallisuuden rahastojen ja rajaturvallisuuden rahoista keksittäisiin niitä keinoja, millä sitten tätä Euroopan yhteistä pitkää ulkorajaa, mistä vastuussa olemme, turvattaisiin eli löydettäisiin keinoja myös rahoituksen osalta ja saataisiin sitten muukin Eurooppa sitoutumaan tämän itärajan turvallisuuteen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

14.20 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Itäsuomalaisena kansanedustajana ihan sydäntä lämmittää tämä suuri empatia, mitä Itä-Suomeen nyt on jaossa. Siinä, mitä viime aikoina on tapahtunut, sanotaan, viimeisen 15 vuoden aikana, ne empatiat ovat kyllä olleet aika vähissä, kun ovat työpaikat hävinneet, ja toivoisin nyt, että tästä alkaisi uusi renessanssi, jolla Itä-Suomi saataisiin kuntoon.

Toivon, että ministeri nyt muistaa — kun edellisessä puheenvuorossa lämpimästi kannatin tätä rahaston käyttämistä — ja kannattaa muistaa se, että olemme Schengenin ulkorajalla ja meillä on vastuu siitä, että Schengenin alueelle meidän kauttamme ei lähdetä tuomaan sellaista porukkaa, mikä tänne ei kuulu, ja sen 260 kilometrin tavoitteen, minkä Rajavartiolaitos itse on omalla tutkimuksellaan esittänyt, 130—260 kilometriä, toivon toteutuvan.

Ja kun sitten tänä päivänä nämä eri puolueiden johtajat ja ministerit ovat koolla, toivon, että nyt tehtäisiin jo päätöksiä, koska tässä ei ole enää minkään seminaarin paikka. Noita seminaareja on kyllä tässä talossa pidetty jo kiitettävä määrä, niin että yhtään ei lisää enää tarvita. Nyt pitää tehdä toimintaa ja nimenomaan reagoida tilanteeseen nyt, tässä ja nyt. Kahden viikon tai kuukauden päästä se voi olla jo myöhäistä, kun se tilanne on päällänsä. Merkkejä siitä valitettavasti on olemassa, ja toivon, että varsinkin sisäministeri ottaa ne vakavasti. Kun tuolla vihreällä rajalla, siellä vihreän rajan läheisyydessä, asuvana ja monta, monta rajamiestä henkilökohtaisesti tuntien — yksi jopa perheenjäsen — sitä on joutunut seuraamaan läheltä ja nähnyt sen, miten harvaverkkoisina tuolla itärajalla niitä rajavartiointia on, niin kyllä tähän tekniseen valvontaan pitää kiinnittää valtava huomio jatkossa.

Tämän aidan rakentamisen mahdollisimman äkkiä pitää toteutua, se pitää toteuttaa, ja se pitää muistaa, että itse aidan rakentaminen... Minua vähän huvittaa tämä tilanne, että nyt kun aidasta on puhuttu, on ruvettu kiinnittämään huomio siihen, mimmoinen sen aidan tulee olla. No, eihän nyt sen aidan, viisi metriä korkean teräsaian, tekeminen ole mikään ongelma. Onhan tähän maahan rakennettu korkeampia talojakin, eivätkä ne ole olleet mitään ongelmia. Luulisi nyt viisimetrisen aidan ja piikkilangan, yhteisvoimin tehtävän rakennelman, olevan monkey business tänään, se on helppo homma, kunhan vaan ruvetaan töihin. Jos tässä käypi niin kuin entiselle pojalle, niin siinä saattaa käydä niin, että jääpi hyvien suunnitelmien takia hyvään taloon katto tekemättä ja syyssateet alkavat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Mäenpää.

14.23 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Nyt kun puhutaan näistä sisäasioiden rahastoista, niin STT:n tietojen mukaan sinne ollaan suunnittelemassa pilottiaitaa, joka olisi kolme kilometriä pitkä, ja siihen talousarviossa olisi kuusi miljoonaa. Tämä vaikuttaa pahimman luokan vitsiltä, että puhutaan tämmöisestä kolmen kilometrin pilottiaidasta. Edustaja Hoskonen tuossa puhui äsken siitä, että Rajavartiosto on halunnut semmoista 130—260 kilometriä pitkää aitaa. Tuossa pilottiaidassa näyttää olevan 2 000 euroa metriltä se kustannus, ja kun vähän laskin sitä — en nyt vesialueita vähentänyt — niin koko rajalle se aita on 2,7 miljardia, niin että eihän se ole kuin puolet siitä, mitä te hallituksessa lykkäsitte sinne elvytyspakettiin. Minun mielestäni tämä kannattaa heti aloittaa ja ihan täysimittaisena tehdä sinne. Totta kai vesialueella pitää olla erilainen ja tekninen valvonta, mutta kyllä naapurin kansa osaa kiertää aidan, jos sillä on joku päätepiste. Meillä on kotona lampaista, ja nekin hoksaavat sen, että jos aita loppuu, niin siitä pääsee sitten toiselle puolelle, sinne vihreämmille laitumille.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, rohkeutta vaan: vaikka vihreät ja punavihreät tuossa muutamia vuosia sitten kauhistelivatkin sitä, että presidentti Trump suunnitteli ai-taa Meksikon ja USA:n rajalle, ja samaten media ilakoi tällä asialla, pitivät sitä niin kau-hean pahana, niin nyt se sama media ja sama punavihreä sakki suhtautuvat hyvin myönteis-sesti tähän asiaan. Että kehotan teitä vaan rohkeasti tarttumaan asiaan ja sanomaan, että ra-kennetaan se koko matkalle, ja haetaan sieltä EU:n sisäasioiden rahastosta se 2,7 miljardia siihen rajan rakentamiseen rahaa. Sitä rahaa on aika kevyesti muuallekin laitettu, paljon vä-häpätöisempiin asioihin, niin että näkisin mieluummin rajan rakentuvan kuin pesuhuone-remonttien etenevän Italiassa. — Kiitoksia. [Sebastian Tynkkynen: Hyvä puhe!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi.

14.26 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Kokonaisturvallisuus on sellainen asia, jota ihmetellään tuolta maailmaltakin käsin, miten hyvin se Suomessa toimii ja minkälainen konsepti se oikein on. Kokonaisturvallisuuteen ja sen rakentamiseen tarvitaan ihan kaikkia toimijoita — kansalaisia, järjestöjä, viranomaisia, ihan kaikkia — ja tuommoisessa isom-massa kriisissä on äärimmäisen tärkeää, että me saadaan mukaan myöskin ne järjestöt, kol-mas sektori, siellä vapaaehtoistoimijat. Haluaisinkin ministeriltä nyt kysyä, onko nyt min-käännäköisiä suunnitelmia, toimintoja sen suhteen, että tämmöisessä isommassa kriisissä, olkoon se nyt mikä tahansa, meillä olisi näistä vapaaehtoistoimijoista ja vastaavista toimi-joista listausta ja toimintasuunnitelmia ja käytäntöjä, millä tavalla me voidaan mobilisoida tämä valtava apu ja resurssi yhteiskunnan käyttöön tämmöisissä tilanteissa. Sen olisi eri-täin tärkeää myöskin toteutua etupainotteisesti, kun rupeaa näyttämään siltä, että nyt kapi-na alkaa taikka pakolaisia tulee tai vastaavaa. Silloin pystytään mahdollisimman nopeasti nämä toimijat saamaan liikkeelle, ja minä nyt tarkoitan lähinnä esimerkiksi tämmöistä va-paaehtoista maanpuolustustoimintaa, ja siellä on Naisten Valmiusliittoa — näitähän riit-tää, näitä on valtavan paljon. Onko tämmöiseen toimintaan hyviä, olemassa olevia suunni-telmia?

Toinen kysymys liittyy tilannekuvan muodostamiseen. Tämmöisessä kriisitilanteessa on äärimmäisen tärkeää, että on mahdollisimman hyvä ja todenmukainen tilannekuva sii-tä, mitä tapahtuu. Onko meillä nyt olemassa semmoisia järjestelmiä, joilla me pystytään muodostamaan valtakunnassa tilannekuvaa kriisitilanteista? Jos tämmöistä ei ole, niin kat-sotteko, että semmoinen pitäisi olla, ja mitä tämmöisen tilanteen korjaamiseksi voitaisiin tehdä? — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Nyt ministeri Mikkonen, reilu kolme minuuttia.

14.28 Sisäministeri Krista Mikkonen: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos keskustelusta. Tässä tietysti aika laajasti keskusteltiin nyt kaikesta muusta kuin näistä rahastoista tai var-sinkaan tästä teknisestä muutoksesta, mutta ymmärsin, että tähän oli laaja tuki, että voi-daan helpottaa näitten rahastojen käyttöä ja sitä kautta vähentää myös sitä byrokratiaa.

Ehkä näistä rahastoista kuitenkin sen haluan sanoa, että todellakin olisi tärkeää, että näit-ten rahastojen, EU-rakennerahastojen, rahoja käytettäisiin, koska meillä valitettavasti on

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

ollut sellaisia tilanteita, että näistä rahastoista sitä osuutta, mikä on Suomelle allokoitu, ei ole aina saatu kaikkea käytettyä, ja sen takia olisi tärkeää, että näitä hakemuksia tulee. Tässä on todellakin kolme erityyppistä rahastoa. On tämä AMIF, turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto, jolla halutaan edistää maahanmuuttovirtojen tehokasta hallintaa ja myös tätä kotouttamista tukea. Tästä voivat hakea tukea myös esimerkiksi järjestöt ja kunnat. Nämä muut kaksi rahastoa, sisäisen turvallisuuden rahasto ISF ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline BMVI, ovat enempi sellaisia, joista asianomaiset viranomaiset voivat hakea tukea siihen omaan toimintaansa ja sen toimialan kehittämiseen ja esimerkiksi erilaiseen tekniseen laitteistoon ja sentyypiseen.

Tässä tuli monessa keskustelussa esille myös tämä rajaeste. Ajatushan on, että se muodostuisi siitä itse fyysisestä esteestä, aidasta, myös valvontalaitteistosta ja tämmöisestä tieurasta, ja esimerkiksi tämän valvontalaitteiston osalta tätä rahastoa varmasti voisimme hyödyntää. Tietysti on hyvä muistaa, että kaikessa omassa sisäisessä turvallisuudessa, maanpuolustuksessa ja rajavallonnassakin totta kai myös meillä itsellämme on iso rooli, mutta se, että pystymme hyödyntämään EU:n ulkorajavaltiona ollessamme tietenkin myös EU:n tukea, on tärkeää, koska totta kai EU:n näkökulmasta meidän rajavallonnalla on iso merkitys.

Tässä tosiaan monet nostivat tämän rajaturvallisuuden tärkeyden, ja on hyvä muistaa, että tällä hallituskaudella on todellakin panostettu rajaturvallisuuteen merkittävästi: teknistä laitteistoa, välineistöä on uusittu, sitä on nyt nopeutettu, on myös rajavartioiden koulutusmäärää lisätty, on tehty päätökset näistä investoinneista niin Rajan lennokkeihin kuin aluksiinkin. Mutta niin kuin moni tässä sanoi, tietysti pitää katsoa myös tulevaan ja täytyy ymmärtää, että tämä turvallisuustilanne on muuttunut, ja sen takia esimerkiksi tämä keskustelu tästä rajaesteestä on nyt käynnissä, ja todella tänään eduskuntaryhmät yhdessä tästä asiasta keskustelevat pääministerin kutsusta. Mehän olemme halunneet tuoda tänne istuntosaliin keskustelua ylipäänsä tästä turvallisuustilanteen muuttumisesta, ja sen takia tämä ajankohtaiskeskustelukin järjestettiin.

Olemme sisäministeriönä todellakin tukeutuneet tähän Rajavartiolaitoksen omaan esitykseen. He ovat toivoneet, että he pääsisivät liikkeelle tällaisella pilotilla, ja olemme tähän lisätalousarvioesitykseen tämän nyt esittäneet, ja sitten olemme esittäneet täydentävään talousarvioesitykseen Rajavartiolaitoksen esitystä koskien ensi vuotta. Itse ajattelen, että meillä on turvallisuusviranomaisilla se paras tieto, ja haluan omassa toiminnassani tukeutua nimenomaan Rajavartiolaitoksen esityksiin. Ja on mielestäni todella tärkeää, että tästä käydään myös yhteinen keskustelu koko parlamentin kanssa, koska Rajavartiolaitos on arvioinut, että tämä koko projekti voisi kestää useamman vuoden, ja se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi seuraavankin hallituksen olisi siihen hyvä sitoutua. Koska emme tiedä, mitkä puolueet siellä ovat, [Puhemies koputtaa] niin tämä yhteinen keskustelu on tärkeä. Tietysti aina toiminta ja päätökset tehdään olemassa olevan tiedon pohjalta, ja sen takia esimerkiksi se, että viime kaudella viime hallitus sisäisen turvallisuuden määrärahoja [Puhemies koputtaa] merkittävästi vähensi, on nyt tullut meillä isosti vastaan monessa kysymyksessä. Tämä hallitus on pystynyt niitä nyt onneksi lisäämään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt tässä vaiheessa tätä asiaa varten varatut 30 minuuttia on käytetty, ja keskustelu ja asian käsittely siis keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.32.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.30.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Kivisaari poissa, edustaja Niemi poissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 1 luvun 1 §:n ja merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 215/2022 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässäkin asiassa tässä vaiheessa enintään se 30 minuuttia, ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.33 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävän hallituksen esityksen tavoitteena on työsuhteen määrittelyn selkeyttäminen epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa. Työn tekemisen tavoissa on viime aikoina tapahtunut muutoksia muun muassa alustatalouden, kevytyrittäjyyden ja muiden itsensä työllistämisen muotojen yleistymisen myötä. Samalla työsuhteessa tehtävän työn ja yrittäjätöön välisten rajapintojen voidaan katsoa jossakin määrin hämärtyneen. Aina ei ole selvää se, missä oikeussuhteessa työtä tosiasiallisesti tehdään. Epäselvyys oikeussuhteen luonteesta ei ole toivottavaa työnteon osapuolten eikä sitä arvioivien viranomaistenkaan näkökulmasta.

Esityksessä ehdotetaan työsopimuslaissa säädetyn soveltamisalasäännöksen täsmentämistä. Siihen lisätään säännös kokonaisharkinnan tekemisestä silloin, kun työntekosuhteen oikeudellista muotoa koskevaan arviointiin sisältyy tulkinnanvaraisuutta. Säännöksessä säädettäisiin kokonaisharkinnassa huomioon otettavista seikoista. Kokonaisharkinnassa otettaisiin huomioon työn tekemistä koskevat ehdot, olosuhteet, joissa työtä tehdään, osapuolten tarkoitus työntekosuhteen oikeudellisesta luonteesta sekä muut osapuolten tosiasialliseen asemaan vaikuttavat seikat. Ratkaisu siitä, onko kyseessä työsuhteessa vai yrittäjänä tehtävä työ, tehdään siis kaikkien työn tekemiseen ja teettämiseen vaikutta-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

vien seikkojen perusteella. Työsopimuslaissa säädettyihin työsuhteen perustunnusmerkkisiin ei ehdoteta tässä esityksessä muutoksia. Työsuhteen perustunnusmerkit ovat pysyneet pääpiirteiltään muuttumattomina jo yli vuosisadan ajan. Jatkossakin työsuhteisesta työstä on kysymys silloin, kun työtä tehdään työsopimukseen perustuen työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena vastiketta vastaan. Jotta kysymys olisi työsuhteesta, on kaikkien näiden edellä mainittujen tunnusmerkkien täytyttävä. Nyt ehdotettava kokonaisharkinta tulisi kysymykseen niissä tapauksissa, kun näiden perustunnusmerkkien täyttymisestä huolimatta ei ole täysin varmuutta siitä, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai yrittäjänä.

Kokonaisharkintaa koskevan säännöksen lisäämisellä on tarkoitus tarjota apuvälineitä työsuhteen ja yrittäjänä tehtävän työn erottamiseen epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa. Muutos auttaa esimerkiksi työnteon osapuolia ja myös viranomaisia tekemään rajanvetoja työsuhteessa ja yrittäjänä tehtävän työn välillä. Hallitusohjelman mukaisesti esityksen tavoitteena on myös estää työsuhteen naamioimista muuksi kuin työsuhteeksi ja vähentää työelämän epävarmuutta varmistamalla, että työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät oikein. On selvää, että esimerkiksi työntekosuhteen nimeäminen yrittäjäsuhteeksi ei ratkaise oikeussuhteen luonnetta, jos tosiasialliset työnteon olosuhteet eivät vastaa tätä nimikettä.

Kokonaisharkintaa koskevan työsopimuslain muutosehdotuksen lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisluonteista virheen korjausta merityösopimuslain nähtävänäpitoa koskevaan säännökseen.

Esityksessä ehdotetaan, että työsopimuslain soveltamisalasäännöksen muuttamista koskeva laki tulisi voimaan 1. heinäkuuta 2023 ja merityösopimuslain muutosehdotus mahdollisimman pian.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Edustaja Essayah.

14.37 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille tämän lakiesityksen esittelystä.

On toki tärkeää, että meillä Suomessa varmistetaan, että ihmisiä ei esimerkiksi pakoteta niin sanottuun pakkoyrittäjyyteen, jossa oikeasti eivät yrittäjyyden tunnusmerkit täyty vaan on kyseessä työsuhteeksi naamioitu pakkoyrittäjyys. Ja tietysti se, että tässä lakiesityksessä nimenomaisesti on tarkoituksena ja on kyse siitä, että tässä halutaan tulkinnanvaraisessa tilanteessa tällaista kokonaisharkintaa käyttää, on sinällensä varmastikin ihan hyvä.

Mutta tässä yhteydessä on pakko nostaa esille se, että tuossa sosiaaliturvakomiteassa on paljon käsitelty juuri tätä yrittäjyyden ja sitten toisaalta työsuhteen välistä aluetta ja tuntuu, että tänä päivänä yhä useammin ihmiset sijoittuvat siihen — niin kuin ministerikin täällä mainitsi — muun muassa alustatalouden tehtävissä ja toimissa, myöskin monenlaisissa erilaisissa palvelualan tehtävissä. Siinä mielessä, ministeri kun on paikalla, ajattelin kysyä, onko ministeriössä ollut mitään keskustelua siitä, että Suomessa pitäisi lähteä pohtimaan tällaista jonkunlaista yhdistelmävakuutusta, jossa voitaisiin ottaa huomioon se, että samalla ihmisellä saattaa olla esimerkiksi toimeksiantoja, hän saattaa tehdä osan töistään verokortilla tai sitten hän on yrittäjänä ennakoperintärekisterissä.

Tuossa viime viikolla kun meillä oli mahdollisuus olla taiteitten alojen edustajien kanssa pohtimassa näitä sosiaaliturvakomitean linjauksia, niin siellä tuli esille se, että oikeas-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

taan valtaosa taiteilijoista tekee työtänsä juuri tällä tavalla epätyypillisissä työsuhteissa ja tulot kertyvät monenlaisista erilaisista puroista. Ja siinä mielessä ajattelen, että olisi hyvä, jos me Suomessa voitaisiin tehdä järjestelmä, jossa olisi mahdollisuus tunnistaa tämä tosiasia, elämäntilanne, missä monet ovat. Tuntuu, että meillä lainsäädännön kannalta katsotaan vain hyvin tiukasti, että joko ollaan yrittäjiä tai sitten ollaan työsuhteissa, ja tämä ei ole se tosi elämäntilanne tänä päivänä.

Samanaikaisesti täällä talossa meillä on käsiteltävänä sitten myöskin YEL-lain uudistus, joka on omalta osaltaan saanut ihmisiä hyvin hämmentyneeseen tilaan, erityisesti tällaisia yksinyrittäjiä, jotka ovat ihmetelleet, että tähänkö se yrittäjän vapaus sitten loppui: nyt katsotaan sitten jotakin mediaanitulotaulukkoa ja siltä perusteelta lähdetään miettimään, mitkä ovatkaan ne eläkevakuuttamisen ehdot. Elikkä ihmiset toisaalta kokevat niin, että ei ole tarpeeksi sitä yrittäjän vapautta, ja toisaalta sitten totta kai ollaan huolissaan siitä, onko meidän järjestelmä sellainen, joka varmistaa sen, että ihmisillä on myöskin sosiaaliturva, on sairauspäiväraha ja eläketurva kertymässä sitten [Puhemies koputtaa] näistä erilaisista tuloista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Lehto.

14.40 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on antaa lain soveltajille apuvälineitä erityisesti työsuhteisen työn ja yrittäjänä tehtävän työn väliseen rajanvetoon. Tavoitteena on estää työsuhteen naamiointi muuksi kuin työsuhteeksi sekä vähentää työelämän epävarmuutta.

Hallitus esittää, että työsopimuslain soveltamisalasäännöstä täsmennettäisiin lisäämällä siihen säännös kokonaisharkinnan tekemisestä tulkinnanvaraisissa ja epäselvissä tilanteissa. Kokonaisharkinta tulisi tehdä, jos oikeussuhteen luonne jää perustunnusmerkistön tarkastelun jälkeen edelleen epäselväksi. Työsuhteen perustunnusmerkistöön ei ehdoteta muutoksia. Tavoitteena on täsmentää ja selkeyttää työsuhteen määrittelyä tulkinnanvaraisissa ja epäselvissä tilanteissa.

Komission esittämien arvioiden mukaan yhdeksän kymmenestä EU:ssa toimivasta alustasta luokittelee alustan kautta työskentelevät henkilöt itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi. Kuitenkin jopa viiden ja puolen miljoonan työtä välittävän digitaalisen alustan kautta työskentelevän henkilön ammattiasema on saatettu komission mukaan määrittää virheellisesti. Viime vuosina työsuhteessa tehtävän työn ja yrittäjänä tehtävän työn välimaastoon on syntynyt uudenlaisia työnteon muotoja, joiden osalta ei ole välttämättä aina selvää, missä oikeussuhteessa työtä tehdään. Tällaisina voidaan mainita esimerkiksi erilaisten digitaalisten alustojen välityksellä tai avulla tehtävä työ, niin sanottu kevytyrittäjyys, laskutusosuuskuntien käyttö tai työosuuskunnan lukuun tehtävä työ.

Hallituksen esityksen tavoitteista huolimatta muutokset eivät selkeytä lainsäädäntöä tai sen tulkintaa eivätkä täsmennä työsopimuksen käsitettä, eikä se anna lisävälineitä työpajoille ja sopimusten osapuolille. Se ei myöskään paranna työmarkkinoilla alisteisessa ja riippuvaisessa asemassa olevien oikeudellista asemaa. Suurimassa osassa lausuntopalautteista arvioitiin, ettei ehdotus selkeyttäisi nykytilaa tai toteuttaisi hallitusohjelman tavoitteita. Useassa lausunnossa katsottiin, ettei esitystä tulisi viedä eteenpäin lausunnoilla olleessa luonnoksessa esitetyssä muodossa. Työsuojeluviranomainenkin arvioi, ettei ehdotettu muutos selkeyttäisi oikeustilaa riittävästi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Arvoisa puhemies! Koska esitys vaikuttaa tarpeettomalta tai se ei ratkaise ongelmia, joita sillä on tarkoitus ratkaista, olisi perusteltua hylätä esitys tai odottaa EU:n alustatyödirektiivin valmistumista ja valmistella sitten direktiivin mukainen esitys.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Taimela.

14.43 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Niin kuin tässä salissa on käynyt jo ilmi, tämän esityksen tavoite on todellakin täsmentää ja selkeyttää työsuhteen käsitteen määrittelyä tulkinnanvaraisissa ja epäselvissä tilanteissa, erityisesti työsuhteessa ja yrittäjänä tehtävän työn välisessä rajanvedossa. Momenttiin lisättäisiin kokonaisharkinnan tekemistä koskeva vaatimus tilanteissa, joissa säädettyjen työsuhteen tunnusmerkkien arvioimisen jälkeen työntekoa koskevan oikeussuhteen luonne jää edelleen epäselväksi tai tulkinnanvaraiseksi. Se, että estämme kaikin tavoin lainsäädännön keinoin työsuhteen naamioimisen muuksi kuin työsuhteeksi, on mielestäni meidän tehtävämme. Toki valtaosassa työelämän sopimussuhteista on täysin selvää, tehdäänkö työtä työsuhteessa työnantajana vai yrittäjänä, sekin on syytä tämän lain käsittelyssä ja lähete keskustelussa sanoa ääneen. Työsuhteessa tehtävän työn erottaminen yrittäjänä tehtävästä työstä on merkittävää osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta. Työsopimuslain täsmentämisellä estetään työsuhteen naamiointi muuksi kuin työsuhteeksi tilanteissa, joissa työsuhteen tunnusmerkit tosiasiasa täyttyvät.

Itse kannan erityistä huolta siitä, että sana ”pakkoyrittäjyys” tulee negatiivisessa mielessä nykyään kovin useasti esille eri verkostojen kanssa keskusteltaessa, kuten erilaisissa puhetilaisuuksissa, ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassakin, kun olemme käsitelleet erilaisia hallituksen lakihankkeita, tämä kevytyrittäjyys, joka on korvattu aika usein pakkoyrittäjyydellä, on noussut useissa asiantuntijakuulemisissa esiin nimenomaan eri lakihankkeiden kohdalla. Onkin syytä paitsi seurata tämän lain hengen toteutumista myös miettiä jopa uusia lainsäädäntöhankkeita asian suhteen seuraavalla vaalikaudella. Uudelleenarviointi tulee varmasti sitäkin kautta esiin, että alustatyön kohdalla käydään parhaillaan neuvottelevia EU-jäsenmaiden kesken.

Ja toisin kuin edustaja Lehto edellä, ajattelen niin, että kaikki keinot, joilla me pystytään puuttumaan näihin asioihin ja tekemään selväksi se, kuka on työsuhteessa ja kuka on yrittäjä, eli kaikki keinot sen eteen, kun me puhumme siitä, että me haluamme kitkeä tällaisen tarkoituksellisen pakkoyrittäjyyden, pitää pystyä tekemään. Tämä on yksi niistä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Myllykoski.

14.46 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Tässä edellä on ollut hyviä puheenvuoroja, ja olen kanssa sitä mieltä, että vaikka tällä ei aivan maaliin asti päästä, niin tämä asia kuitenkin etenee tälläkin kertaa oikeaan suuntaan — kun päinvastoin voi olla, mutta ei onneksi tämän hallituksen aikana.

Edustaja Essayah toi tärkeän asian esille. Kyllä meillä pitää olla välineitä ja mahdollisuuksia, koska ihmisillä on erilaisia tapoja hankkia elantoa itselleen ja perheelleen. Meillä pitää olla välineistö sitä varten, jos sitä yrittäjätyötä ei tule niin paljoa, tai sitten on nimenomaan niin, että osa tekee tällaisia konsultaatiokeikkoja, joista sitten maksetaan palkkaa, onneksi näin.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Mutta, mikä tärkeätä, tämä sana ”kevytyrittäjyys” nousee tässäkin esille, ja se on vitsaus meidän yritysten välillä kilpailuneutraliteetin osalta. Ja sen jos minkä pitäisi huolestuttaa tässä salissa kaikkia eduskuntapuolueita, niin että pidämme meidän suomalaisten yrittäjien toimintaedellytykset ja mahdollisuudet kilpailla markkinoilla tasavertaisina ja niin ettei tämmöistä hyväksikäyttävää järjestelyä kuin kevytyrittäjyys tai pakkoyrittäjyys olisi.

Meillä on paljon siirtynyt ihmisiä pakosta yrittäjiksi. Ollaan annettu esimerkiksi jossain kioskipalveluita harjoittavassa norjalaisomisteisessa yrityksessä työntekijälle valinnanmahdollisuus, että oletko yrittäjä ja että jos ei teistä joku lähde yrittäjäksi, niin sitten otetaan jostain se yrittäjä. Tässä kohtaa sitten säädellään se työn tekemisen aika, eli enemmän kuin 40 tuntia viikossa edellytetään jo näillä sopimuksilla. Minun mielestäni tässäkin yhteydessä on hyvä huomata, että tämä meidän kenttä on erittäin repaleinen, ja lähtökohtaisesti pitää ajatella niin, että se työsuhte ja lainsäädäntö on sen heikomman osapuolen turvaksi laadittu, ja sitä kohti pitää edelleen eteenpäin mennä.

Mutta tässä vaiheessa kiitoksia ministerille esittelystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Pekonen.

14.48 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kiitos minunkin puolestani ministerille esityksen esittelystä. Tämä on tosiaan hallitusohjelmaan kirjattu asia — tosin tuo kirjaus on siinä hallitusohjelmassa ehkä hieman tiukempi ja tarkkarajaisempi kuin se, mihin lopputulemaan nyt kolmikantaisesti neuvotellen päästiin. Mutta hyvä, että tämä esitys on nyt täällä.

Kuluneen syksyn aikana työsuhteen naamioiminen ja tämä alustatalouden lisäämä niin sanottu pakkoyrittäjyys on noussut esiin useassa valiokunnan kuulemassa asiantuntijapuheenvuorossa, mihin edustaja Taimelakin tässä edellä viittasi, ja siksi on erittäin tärkeää, että tähän asiaan kiinnitetään huomiota ja siihen myöskin puututaan. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä on suojeltava työelämän väärinkäytöltä. Tahdonvastaisesti yrittäjiksi päätyvät erityisesti ihmiset, joilla ei ole esimerkiksi tarvittavaa kielitaitoa, ja ehkä mainitsen tässä nyt erityisesti rakennusalan, kuljetusalan sekä ruokalahettipalvelut. No, ongelmia aiheuttaa esimerkiksi se, että osa työntekijöistä on luullut allekirjoittaneensa uuden työsopimuksen, vaikka todellisuudessa allekirjoitettavana onkin ollut yrittäjän toimeksiantosopimus.

Tämä hallituksen esitys on hyvä, ja se on oikeansuuntainen, mutta minä pelkään, että se on ehkä vähän riittämätön, ja ehkä jatkossa tarvitaankin sitten seurantaa ja arviointia mahdollisista jatkotoimista. Minä olisinkin vielä kysynyt ministeriltä tuosta työsuhteoletta-man käyttöön otosta: oliko se esillä, ja pidätkö mahdollisena sitä lisätä vielä tähän esitykseen, jolloinka siis työnantajan pitäisi pystyä osoittamaan, miksi työtä ei teetetä normaalis- sa työsuhteessa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Satonen.

14.50 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tässä asiassa on kyse hankalasta kokonai- suudesta. Tätä yrittäjän ja palkansaajan välistä raja-aitaa on jo pitkään yritetty ratkoa siinä tilanteessa, että henkilö tekee molempia, ja aivan kuten edustaja Essayah viittasi, tätä on käsitelty myös sosiaaliturvakomiteassa, ja siinä ei kauhean yksinkertaista ja helppoa rat- kaisua ole. Tässä nyt ihan pikkasen liikutaan, ja täytyy sitten arvioida valiokuntakäsittelys-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

sä, kuinka viisasta se on, mutta isossa mittakaavassa meillä olisi kyllä ehdoton tarve löytää siihen ratkaisu, koska meillä on ihmisiä, jotka toimivat samaan aikaan sekä yrittäjänä — no, voi olla myös kevytyrittäjänä — että sitten palkansaajana. Näitä tilanteita on, ja niitä on jatkossa entistä enemmän. Ehkä se on tässä keskustelussa jäänyt pieneen rooliin, että hyvin monta kertaa kyse on myös siitä, että ihminen itse haluaa tällä tavalla itsensä elättää. Sitten on tietysti niitä, jotka elättävät itsensä osittain tällä tavalla sen vuoksi, että heille ei esimerkiksi ole kokoaikaista työsuhdetta tarjolla. Eli siinä on niin kuin sekä—että.

Sitten kun mennään tänne alustatyön puolelle, niin tämä on myös sillä tavalla erittäin vaikea asia, että on tietysti niin, että kukaan ei varmaan tässä salissa kannata minkäänlaista pakkoyrittäjyyttä, se ei kuulu suomalaiseen yhteiskuntaan. Ja on tietysti selvää, että siinä on myös kilpailunäkökulma, että tämä kevytyrittäjämallikaan ei saa olla sitten ikään kuin liian houkutteleva suhteessa perinteiseen yksinyrittäjyyteen — ymmärrän kyllä tämänkin raja-aidan. Mutta samaan aikaan kyllä muistuttaisin myöskin kollegoja siellä vasemmalla, että kyllähän tämä alustatyö on myös luonut paljon semmoisia työpaikkoja, joita aikaisemmin ei ole ollut ollenkaan, niin että tässä on myöskin se asia huomioitava. Tässä pitäisi sellainen tasapaino löytää, että työehdot ovat kohtuulliset ja lain salliman mukaiset mutta ei kuitenkaan myöskään tapettaisi niitä uusia työmahdollisuuksia, mitkä siellä ovat olemassa. Eli meidän pitäisi tällainen tasapaino tähän löytää, ja tätä varmaan joutuu sitten omalta osaltaan myöskin seuraava hallitus miettimään.

Ja vielä viittaan myöskin edustaja Essayahin lausuntoon tästä YEListä. Eli se hallituksen esitys, joka täällä on sisällä, on monessa suhteessa ongelmallinen, koska se on liian joustamaton — ei huomioi esimerkiksi yksinyrittäjän todellisia kustannuksia vaan menee keskiarvon mukaan — mutta ennen kaikkea se on ongelmallinen niitten osalta, jotka ovat osittain yrittäjiä ja jotka sitten osittain myös saavat muuta tuloa. Eli erittäin hankala kokonaisuus.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Lohikoski.

14.53 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Työsuhteen naamioiminen yrittäjyydeksi polkee työelämässä heikommassa asemassa olevien oikeuksia. Yrittäjäksi pakottaminen on työnantajavelvollisuuksien kiertämistä. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia on suojeltava työelämän väärinkäytöksiltä, ja tämä on meidän lainsäätäjien tehtävä. Näennäistä yrittäjyyttä ja pakkoyrittäjyyttä on havaittu erityisesti rakennusosalalla, mutta myös esimerkiksi ruokalahettipalveluissa osa työntekijöistä luulee allekirjoittaneensa uuden työsuhteen, vaikka tosiasiallisesti kyseessä on ollut yrittäjän toimeksiantosopimus.

Yrittäjäksi pakottaminen on työnantajavelvollisuuksien kiertämistä. Työnantajavelvoitteiden kiertäminen lisää puolestaan valitettavasti harmaata taloutta, ja pahimmillaan kyse saattaa olla jopa ihmiskaupasta. Pakkoyrittäjiksi joutuneet työntekijät saattavat olla myös vailla tarvittavaa kielitaitoa. Kevyt- ja yksinyrittäjyyden kasvu on toki esimerkiksi alustatalouteen synnyttänyt uusia työpaikkoja, kuten edustaja siellä salin oikealla laidalla sanoi, mutta ehkä olennaista on miettiä myös sitä, minkälaisia työpaikkoja alustatalous on synnyttänyt.

Arvoisa puhemies! Työsuhteiden naamioiminen ja alustatalouden lisäämä pakkoyrittäjyys ovat kasvavia ongelmia, joihin tulee puuttua täsmentämällä työsuhteen määrittelyä. Työsuhteen tunnusmerkit täyttävästä työstä on maksettava työehtosopimuksen mukainen palkka ja tarjottava myös työntekijälle kuuluva suoja. Monilla luovillakin aloilla on

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

paljon yrittäjänä töitä tekeviä, joilla ei ole välttämättä työssään varsinaista yrittäjän vapautta, mutta työkeikkoja ei anneta muutoin kuin vain yrittäjyyden muodossa.

Lain täsmentäminen ilman oikeussuojakeinojen tehostamista ei kuitenkaan valitettavasti estä joidenkin lausuntojen mukaan työsopimussuhteen naamiointia yrittäjyydeksi. SAK ja STTK ovat kriittisiä lausunnoissaan, joissa he puhuvat siitä, että kokonaisharkintaa koskevista yksityiskohdissa korostuu perusteluissa osapuolten yhteinen tarkoitus ja sopimuksen syntymistä koskeva neuvottelutilanne, kun arvioidaan sopimussuhteen oikeudellista luonnetta. Ja tässä on todettu, että lähtökohta perustuu virheelliseen oletukseen siitä, että kyse olisi tasavertaisista neuvotteluosapuolista, mikä ei kuitenkaan ole todellisuutta työelämän käytännöissä.

Esitys on siis tärkeä askel eteenpäin, mutta alustatalouden luomat pakkoyrittäjyyden muodot ovat varmasti lisääntymässä. Siksi näitä lainsäädännön päivittämistarpeita on tärkeää [Puhemies koputtaa] seurata tarkkaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt vielä edustaja Kalmari ja sen jälkeen ministeri Haataisen loppupuheenvuoro.

14.57 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni tämä lainsäädäntöehdotus on hyvä. Nykypäivänä yhä useammin ihan tavallisille aloille ja etenkin opiskelijoiden keskuuteen tarjotaan työpaikkoja, joissa sanasto ja koko lähestymistapa viittaavat siihen, että opiskelijaa oltaisiin palkkaamassa kesätöihin, ja sitten siellä onkin loppujen lopuksi kyse pakkoyrittäjyydestä. Ja jos opiskelija alkaa ottaa selvää näistä asioista, saatetaan olla hyvin ynseitä vastaamaan ja on ikään kuin uhkailuja, kun tällaisia asioita selvitetään. Mielestäni on hyvin surullista, että tällainen ilmiö lisääntyy yhä uusille aloille — ajattelisin, että perinteisten rakennus- ja ravintola-alojen lisäksi etenkin aloille, joilla töitä voidaan tehdä verkossa ja joilla työajat ovat hyvin vaihtelevia ja töitä voi tehdä mistä vain.

Edustaja Satonen nosti hyvin sitä asiaa esille, että meillä pitää olla yrittämisen vapaus ja vapaus luoda uutta, mutta se, jos normaali työ ruvetaan korvaamaan tämäntyyppisellä pakkoyrittäjyydellä, jossa kierretään lainsäädännön velvoitteet, ei todellakaan ole oikein. Eli olen todella mielissäni, että tätä porsaanreikää yritetään tilkitä ja taas kerran mennään eteenpäin.

Myös edustaja Myllykoski nosti mielestäni hyvän asian: sen, että tavalliset yrittäjätähän kärsivät kilpailutilanteessa, jos toiset pelaavat vilunkipeliä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Haatainen, kolme minuuttia.

14.58 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tästä pakkoyrittäjyydestä: Se on tietenkin täysin tuomittavaa, ja tämä lainsäädäntö toivon mukaan jo antaa-kin nyt välineitä myös näihin rajanvetotilanteisiin. Tietenkin tässä kaikessa on kysymys myös siitä, että meidän valvontaresurssit ovat riittävät, ja olen sitä mieltä, että me tarvitaan kyllä kaiken kaikkiaan lisää valvontaresursseja siihen, mitä työelämässä tällä hetkellä tapahtuu.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Tämän lain taustalla on laaja kolmikantainen valmistelu. Kun pohjaesitys lähti lausuntokierrokselle, niin tämän kriittisen lausuntopalautteen jälkeen, johon täällä on viitattu, tätä on myös kolmikantaisesti muokattu siihen suuntaan, jota näistä lausuntopalautteista saatiin. Pitää muistaa, että tämä työsopimuslaki on yleislaki ja tämä koskee nyt kaikkia työsuhteita ja rajanvetotilanteita näissä tilanteissa. Täällä edustaja Lehto viittasi ja muissakin puheenvuorossa viitattiin alustatyöhön ja alustatyödirektiiviin, joka EU:ssa on komission kautta valmisteilla, ja se koskee rajatusti nimenomaan tätä alustatyötä, mutta tämä koskisi myös muuntotyypisiä työntekotilanteita.

Miksi tässä sitten ei ole lähdetty kieltämään tätä, kun on osin esitetty myös sitä, että kieltäisiin työsuhteen naamiointi lainsäädännössä? Siinä on taustalla se, mitä työsopimuslaissa on todettu säädetyistä työsuhteen tunnusmerkeistä. Eli työsuhteen tunnusmerkit ovat ne, että työtä tehdään työnantajan lukuun työnantajan johdon alaisuudessa ja valvonnan alaisena ja vastiketta vastaan. Nämä kaikki ovat jo pakottavaa oikeutta. Ei sitä tarvitse erikseen sanoa, että tämä pitää kieltää, vaan ne ovat pakottavaa oikeutta: Silloin kun nämä tunnusmerkit täyttyvät, se on työsuhde. Vaikka siellä olisi toisin sovittu, niin se sitten arvioidaan. Tämä laki antaa nyt mahdollisuuden siihen, että tehdään epäselvissä tilanteissa kokonaisarvio siitä, mikä on tosiasiallinen tilanne, ja sen pohjalta viranomaiset voivat sitten tehdä ratkaisuja.

Nyhtäen näitä ratkaisuja tehdään. Niitä tekee ETK, niitä tekee Tapaturmavakuutuskeskus, ja näitä joutuvat ratkomaan aluehallintoviranomaiset. Tämä antaa viranomaisille nyt sitten parempaa välineistöä käyttöön siinä, että arvioidaan näitä tilanteita. Tässä asiat menevät kyllä nyt juuri niin kuin täällä monessa puheenvuorossa todettiin. Myllykoski, Pekonen, Taimela ja Essayahkin totesivat — laajasti todettiin — että oikeaan suuntaan mennään. Kyllä tässä on tehty nyt työtä sen eteen, että tähän saataisiin parempaa selvyyttä.

Alustatyödirektiivi on erikseen valmistelussa. Siinäkin Suomen kanta on ollut se, että sen jälkeen, mitä direktiivi sanoo, me Suomen lainsäädännön mukaan kuitenkin sitten määriteltäisiin ja ratkottaisiin nämä tilanteet, koska haluamme, että Suomen työsopimuslainsäädäntö on se, minkä pohjalta näitä päätöksiä tehdään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta annetun lain ja oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain 32 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 214/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Haatainen.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Keskustelu

15.02 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on tukea työrauhaa sekä edistää sovinnon aikaansaamista erilaisissa työriitatilanteissa. Ehdotukset kehittäisivät työriitojen sovittelujärjestelmää ja edistäisivät työriitojen ratkaisua.

Työministerinä pyysin keväällä 21 selvityksen työehtosopimusten rajariitojen syistä ja ratkaisusta. Rajariidoillahan tarkoitetaan riitoja, joissa työnantaja- ja työntekijäpuoli ovat eri mieltä siitä, mitä työehtosopimusta työnantajan teettämään työhön pitäisi soveltaa. Kolmikantainen työryhmä valmisteli selvityksen perusteella yksimielisen mietinnön, johon tämä hallituksen esitys perustuu.

Nykyään sovittelu alkaa yleensä työriidan osapuolten tekemän työtaisteluilmoituksen perusteella. Jatkossa valtakunnansovittelija voisi osapuolen tai osapuolten pyynnöstä ottaa soviteltavaksi työriidan myös silloin, kun siihen ei liity työtaistelua tai työrauhan vaarantumisen uhkaa. Vapaaehtoisuuteen perustuvalla sovittelulla ehkäistäisiin työriidan kärjistymistä työtaisteluun. Kyse voisi olla esimerkiksi työehtosopimuksen rajariidan sovittelusta.

Esityksellä täsmennettäisiin myös työriidan osapuolten velvollisuutta valmistautua näihin sovitteluneuvotteluihin. Työriidan osapuolten tulisi jatkossa esittää sovittelijalle kirjallinen selvitys riidan kohteesta, sisällöstä sekä asiassa esittämistään vaatimuksista. Osapuolten tulisi antaa myös muut sovittelijan tarpeelliseksi katsomat tiedot. Tiedot tulisi toimittaa sovittelijan asettamassa kohtuullisessa määräajassa ennen sovintoneuvotteluiden aloittamista. Kun sovitteluun tultaisiin näin ollen paremmin valmistautuneena, myös sovitteluprosessi etenisi joutuisammin. Velvoite koskisi kaikkia työriitalain mukaisia sovittelutilanteita.

Työehtosopimusten rajariitoja koskevan selvityksen mukaan on epäselvää, onko työtuomioistuimenmenettelyssä mahdollista kuulla kaikkia asiaan liittyviä työehtosopimuksen osallisia. Jatkossa työtuomioistuin voisi oikeudenkäynnissä kuulla työehtosopimuksen osallisia nykyistä laajemmin.

Työriitalaki täyttää tänä vuonna 60 vuotta. Työmarkkinoiden muuttuessa se on tarjonut puitteet työriitatilanteiden ratkomiselle ja sovun löytymiselle. Näillä muutoksilla haluamme entisestään parantaa työmarkkinaosapuolten edellytyksiä löytää sopu ristiriitatilanteissa ja sopia yhdessä reilun työelämän pelisäännöistä. Näiden muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1. päivä maaliskuuta 2023.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.05 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämäkin esitys varmaankin kolmikannan kautta läpikäyneenä on sinällensä kannatettava ja edistettävä, erityisesti kun siinä pyritään ennaltaehkäisemään erilaisia työtaistelutilanteita. Ja se, että vapaaehtoisella sovittelulla voidaan esimerkiksi juuri näitä työehtosopimusten rajakiistoja lähteä selvittämään, on todellakin tarpeellista. Kyllä me kaikki muistamme, että tämän hallituskauden alussa, voi sanoa, ehkä tällainen rajakiistatilanne oli jopa vaikuttamassa siihen, että Suomessa vaihtui pääministeri.

No, menemättä siihen ehkä sen syvemmälle täytyy kuitenkin todeta, että meillä suomalaisessa työmarkkinajärjestelmässä on yksi semmoinen sokea piste, johon ei oikein olla ha-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

luttu puuttua. Kyllä nämä laittomat lakot, jos me vertaamme muihin Pohjoismaihin niitten määrää ja sitten myöskin sitä, voisiko sanoa, vahinkoa, mitä sieltä tulee yrityselämälle, elinkeinoelämälle, ovat taloudellisesti hyvin merkittäviä. Ja tässäkin salissa kansanedustajina oleville on tullut viime aikoina kysymyksiä liittyen tähän niin sanottuun pakkolakiin, kysymyksiä siitä, pitäisikö meillä jollakin tavalla olla lakko-oikeutta rajoittamassa. Lakko-oikeus on perustyo-oikeus, ja tietenkään siihen ei tule puuttua, mutta Suomessa ongelmana ovat laittomat lakot. Ja tämä olisi minun mielestäni syytä myöskin salin vasemmalla puolella nähdä, ja tulisi selkeästi lähteä pohtimaan, millä tavalla siihen pystyttäisiin meillä työelämän rakenteellisissa uudistuksissa puuttumaan ja tuomaan sitten myöskin ihan selkeästi sellaisia sanktioita, jotka oikeasti ovat ennaltaehkäisemässä sitä, niin että näihin laittomiin lakkoihin ei ryhdyttäisi. Sinällensä nimenomaisesti juuri tällainen sovittelumenetely ja se, että etukäteen pyritään pohtimaan, miten tilanteesta päästäisiin ilman, että tullaan työtaistelutilanteeseen, ovat tietenkin kannatettavia. Ja myös se, että työtuomioistuinten toimivaltaa tässä kuulemismenettelyssä laajennetaan siten, että myöskin osallisten piiriä voidaan laajemmalti kuulla, on erittäin hyvä asia. Täytyy toivoa, että omalta osaltaan tämä sovittelun laajentaminen, parantaminen, mahdollistaisi sen, että meillä päästäisiin sitten myöskin näistä erilaisista työtaistelutoimista, nimenomaisesti niistä laittomista, eroon. Meillä pitää päästä muitten Pohjoismaitten tasolle lakkopäivien suhteen. Suomessa olemme siinä ihan selkeästi jäljessä ja käytämme paljon enemmän yritysten ja elinkeinoelämän varoja siihen, että meillä näitä laittomia lakkoja on runsaammin kuin muissa Pohjoismaissa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lehto.

15.08 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Työriitojen sovittelusta annettuun lakiin lisättäisiin uusi säännös vapaaehtoisesta sovittelusta ja työriidan osapuolten velvollisuuksia sovitteluun valmistautumisessa täsmennettäisiin. Lisäksi oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annettua lakia muutettaisiin siten, että työtuomioistuimen toimivaltaa muiden kuin riita-asian asianosaisten kuulemisessa täsmennettäisiin.

Esityksen tavoitteena on kehittää työriitojen sovittelujärjestelmää erityisesti työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi ja mahdollistaa asian selvittämisen edellyttämä kuuleminen työtuomioistuinmenettelyssä. Työryhmän luonnos hallituksen esitykseksi oli yksimielinen, ja työryhmään osallistuneet työntekijä- ja työnantajakeskusjärjestöt kannattavat esitettyjä muutoksia, ja tämä on hyvä asia. Työntekijäjärjestöt kuitenkin katsoivat, että työriitojen sovittelujärjestelmää olisi tarpeen uudistaa ja kehittää jatkossa laajemminkin ja tarvittaessa myös Valtakunnansovittelijan toimiston resursseja olisi lisättävä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Taimela.

15.10 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Mikä tärkeää, tämä ehdotus on valmisteltu kolmikantaisessa työryhmässä, jonka mietintö oli yksimielinen. TEMin lisäksi työryhmässä olivat edustettuina siis kaikki: SAK, STTK, Akava, EK ja KT. Selvityshenkilöiden ehdotukset liittyivät työriitojen sovittelujärjestelmän kehittämiseen, kuulemismenettelyyn työtuomioistuimessa sekä niin sanotun järjestöehdon käyttöön työehtosopimuksessa työrauhan turvaamisen näkökulmasta. Esityksessä ehdotetaan, että työriitojen sovittelusta annettuun lakiin lisätään uusi säännös vapaaehtoisesta sovittelusta. Valtakunnansovittelija

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

voisi osapuolen tai osapuolten pyynnöstä ottaa soviteltavaksi työriidan. Tavoitteena on vahvistaa osapuolten mahdollisuutta pyytää sovittelua tilanteissa, joissa työtaisteluilmoitusta ei ole jätetty tai työrauha ei ole muutoin vielä vaarantunut. Lisäksi esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi työriidan osapuolten velvollisuuksia sovitteluun valmistautumisessa. Ehdotuksella parannettaisiin osapuolten valmistautumista sovitteluun ja edistettäisiin sovitteluprosessin etenemistä.

Arvoisa herra puhemies! Ajattelen niin, että kun me saamme tämän työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan käsittelyyn, niin tässä varmaan puhutaan ehkä sellaisesta aika yksimielisestä käsittelystä myös siellä valiokuntatyössä. Itse myös ajattelen niin, että kaikki esitykset, joiden tavoitteena on tukea työrauhaa sekä edistää sovinnon aikaansaamista erilaisissa työriitatilanteissa, tuntuvat varsinkin tämän menneen kesän ja syksyn jälkeen erityisen kannatettavilta, ja olen todella tyytyväinen, että tämä esitys on tänne valiokuntakäsittelyyn salin lähetekeskustelun kautta tuotu.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

15.11 Jari Myllykoski vas: Arvoisa puhemies! Kuka tätä nyt lähtisi vastustamaan? Edelleen otetaan oikeita askeleita tässä maassa työmarkkinatoimissa, ja nimenomaan, kun on tämä vapaaehtoinen mahdollisuus on.

Edustaja Essayahille voin kyllä kertoa, että täällä vasemmalla laidalla kyllä ymmärretään näitä työelämäkysymyksiä myös esittämästänne näkemyksestä johtuen. Kun puhutte Pohjoismaiden osalta, että Suomi on tilanteessa, missä meillä on laittomia työtaisteluita, niin ehkä meidän kannattaisi katsoa sitä kokonaisuutta. [Katja Taimela: Juuri näin!] Ruotsissa on huomattavasti parempi myötämääräämisoikeus. Siellä ollaan jo lähtökohtaisesti enemmän samalla viivalla, kun täällä meillä työehtosopimuksen tulkinta on yksistään työnantajalla, ja voi tulkita väärinkin, ja sitten monesti semmoisissa tilanteissa tulee niitä teidän kutsumianne laittomia työtaisteluita. Eli syy- ja seurausyhteys on hyvä tunnistaa, ja senpä takia tämänkaltainen menettely on hyvä.

Itse olin aiemmassa ammatissani työryhmässä muodostamassa silloisen Metalliliiton laittomien työtaistelujen ehkäisyohjelmaa. Eli voisin sanoa, että tunnen tämän melko hyvin noin omakohtaisestikin ja uskallan siksi tässä tuoda esille sen, että pitää nähdä laajemmin se, että työehtosopimuksessa ei pitäisi olla kaikissa asioissa pelkästään sen työnantajan tulkintaoikeus vaan meidän pitäisi siitä päästä enemmän sovittelemaan. Ja tämä on nyt se väline, jolla voidaan päästä puuttumaan näihin tapauksiin, missä osapuolilla on toisistaan poikkeava näkemys, mikä aiheuttaa laittomia työtaistelutoimia. Nyt on ratkaisun avaimet työmarkkinaosapuolilla.

Tässä yhteydessä en avaa keskustelua siitä, onko järjestäytynyt vai järjestäytymätön tai järjestäytynyt työnantajaosapuoli. Pidetään se nyt tästä keskustelusta vielä tällä erää pois.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.14 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Myllykoski on ihan oikeassa, että silloin kun arvioidaan työmarkkinoita, on hyvä katsoa sitä kokonaisuutta, ja luulenkin, että tässä olisi seuraavalle hallitukselle hyvää työsarkaa juuri lähteä katsomaan sitä kokonaisuutta.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Edustaja itse mainitsi nämä järjestäytyneet ja järjestäytymättömät. Ei mennä siihen syvemmälle, mutta ajattelen näin, että esimerkiksi paikallisen sopimisen edistäminen on yksi sellainen asia, jossa luulen, että aika paljon saataisiin aikaiseksi silläkin, niin kuin meillä monissa verrokkimaissa on, että olisi esimerkiksi työntekijöitten edustaja yrityksen hallinnossa mukana. Sitä kautta on tullut sellaista luottamusta ja myöskin, voisi sanoa, joustavuutta sen suhteen. Esimerkiksi Saksassa, niin kuin me tiedämme, työmarkkinatilanteessa, jossa vaikkapa yrityksen olemassaolo on uhattuna, ollaan valmiita jopa palkanalennuksiin työntekijäosapuolelta, jos yritys sitoutuu siihen, että ihmisiä ei sanota irti ja yritetään yhdessä mennä sen vaikean ajanjakson ohi.

Jotenkin ajattelen, että meillä monesti suomalaisissa pienissä yrityksissä on sellaista, että istutaan saman pöydän ääressä ja tiedetään, että jokaisen leipä on kiinni siitä, miten yhdessä asiat tehdään, ja sentyypistä luottamuksen ilmapiiriä toivoisi enemmänkin suomalaiseseen työmarkkinaan. Me on justikään oltu hyvin pitkän lakon mainingeissa koko yhteiskuntana, ja kyllä se osoittaa, että meillä ei tällä hetkellä ole näitä työelämän sovittelukeinoja tarpeeksi paljon käytettävissä. Toivonkin, että tulevat hallitukset pystyisivät tässä etenemään.

Suomalaiset työmarkkinat, kyllä, tarvitsevat oikeasti reformia, ne tarvitsevat muutosta. Niistä on sanottu, että ne ovat Euroopan jäykimmät, ja meillä on paljon sellaisia asioita, missä ikään kuin sellaista jouston mahdollisuutta ei nähdä ja ollaan vähän niin kuin niissä vanhanaikaisissa poteroissa ja vastakkainasetteluissa. Kuitenkin suomalaisen yrityksen menestys on sekä työntekijöitten, työnantajien että omistajien menestys yhtä lailla, ja se on koko yhteiskunnan menestys, ja siitä meidän pitää lähteä, että tällaisella yhteistyöllä saadaa enemmän aikaan kuin vastakkainasettelulla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

15.16 Jari Myllykoski vas: Arvoisa puhemies! Yhden pienen näkemyksen tuon siihen, miksi Saksassa näin menetellään. Täytyy tunnistaa taas se kokonaisuus, että jos siellä yritys on huonossa taloudellisessa tilanteessa ja yritys ajetaan konkurssiin, tai ajautuu konkurssiin, henkilöstö ei saa minkäänlaisia korvauksia. Ehkä sillä on joku merkitys. Meillä sitten taas on tämä vahvempi järjestelmä, missä meillä on ansiosidonnainen päiväraha. Mutta jos Saksassa lakkautetaan sellaisen konsernin yksikkö, että konserni on terve ja elinvoimainen ja tuottaa voittoa, niin ne korvaukset ovat kyllä sitten aivan toista luokkaa kuin meillä missään tilanteissa on.

Puhemies Matti Vanhanen: Haluaako ministeri kommentoida keskustelua? — Ministeri Haatainen.

15.17 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa puhemies! Täällä nostettiin esille kysymys tästä sovittelujärjestelmästä ja muun muassa siitä, onko meillä riittävät resurssit Valtakunnansovittelijan toimistossa. Niitä on vahvistettu tämän hallituskauden aikana. Sinne on sovittelijoita tullut pari lisää, ja siellä on tällä hetkellä valtakunnansovittelija ja viisi sovittelijaa. Tämä on varmasti sellainen asia, jota myös on, niin kuin täällä ihan oikein joku taisi todetakin — taisi olla edustaja Essayah, joka tämän sanoi, ja itsekin ajattelen niin — tulevalla hallituskaudella syytä käydä läpi, niin että meillä sovittelujärjestelmä pysyy ajan tasalla.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Nyt sitten tästä, mitä on tapahtunut työelämässä tällaisen vuoropuhelun ja sopimisen kulttuurin vahvistamiseksi. Esimerkiksi yt-lakihan vahvistaa nyt nimenomaan sitä, että tällainen jatkuva vuoropuhelu, normaali jatkuva vuoropuhelu, työpaikoilla vahvistuu. Ja kyllä sen paikallisen sopimisen peruslähtökohta on, mihin täällä puheenvuoroissa Myllykoski ja muut viittasivat, että sitten pitää olla yhdenvertaiset asetelmat molemmilla osapuolilla, kun siellä sovitaan niistä asioista, ettei se mene saneluksi vaan että oikeasti sitten paikallinen sopiminen toteutuu. Nythän näistä työehtosopimuksista osassa on todella vahvistettu ja luotu edellytyksiä sille, ja jo nykyjärjestelmän sisällä on jo pitkään tehty myös paikallista sopimista ja siihen puitteita rakennettu. Eli nyt tällä ratkaisulla nimenomaan haetaan keinoja siihen, että olisi enemmän välineitä siihen, että riitoja ratkotaan ennakolta, ennen kuin ollaan työtaistelutilanteessa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle henkilöstön aseman turvaamista yhtiöiden rajat ylittävässä sulautumisessa, jakautumisessa tai kotipaikan siirrossa koskevaksi lainsäädännöksi Hallituksen esitys HE 213/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Haatainen.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.20 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävä hallituksen esitys liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston yhtiöoikeudellisia yritysjärjestelyjä koskevan direktiivin täytäntöönpanoon. Tällä hallituksen esityksellä pyritään saattamaan täytäntöön ne direktiivin säännökset, joissa turvataan henkilöstön asemaa yhtiöiden rajat ylittävissä järjestelyissä. Rajat ylittävillä yritysjärjestelyillä tarkoitetaan tässä yhteydessä Euroopan talousalueen valtioiden rajat ylittäviä yhtiöiden sulautumista sekä yhtiön jakautumista ja kotipaikan siirtoa.

Yhtiön oikeus tehdä edellä mainittuja rajat ylittäviä järjestelyjä liittyy direktiivin ohella myös EU:n sijoittautumisvapauteen. Sen nojalla yhtiö voi EU-tuomioistuimen ennakkoratkaisun mukaan siirtää toiseen Eta-alueen valtioon ainoastaan sääntömääräisen kotipaikkansa mutta säilyttää yhtiön pääkonttorin alkuperäisessä sijoittautumisvaltiossa. Myös tällaisen siirron seurauksena yhtiöön sovellettava lainsäädäntö vaihtuu pitkälti uuden kotipaikan lainsäädännöksi.

Direktiivin ja tämän hallituksen esityksen tavoitteena on turvata työntekijöiden asemaa rajat ylittävien yritysjärjestelyiden yhteydessä, samalla kun yhtiöiden mahdollisuuksia jär-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

jestellä toimintaansa helpotetaan. Täytäntöönpantava direktiivi täydentää jo olemassa olevaa EU-lainsäädäntöä. Voimassa olevassa direktiivissä säännellään yhtiöiden rajat ylittäviä sulautumisia sekä työntekijöiden aseman turvaamista sulautumisen yhteydessä. Nyt direktiiviin on lisätty säännökset yhtiön rajat ylittävistä jakautumisesta ja kotipaikan siirrosta, mukaan lukien henkilöstön aseman turvaaminen näiden järjestelyjen yhteydessä. Samalla on päivitetty ja yhdenmukaistettu sulautumisia koskevaa sääntelyä.

Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilöstön edustuksesta eurooppayhtiössä ja eurooppaosuuskunnassa sekä rajat ylittävissä yhtiöiden sulautumisessa tai jakautumisessa annettua lakia. Tähän lakiin esitetään sisällytettäväksi keskeisimmät säännökset työntekijöiden aseman turvaamiseksi rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä. Samalla lain ot-sikkoo päivitetäisiin.

Mainittu laki sisältää jo nykyisin säännökset työntekijöiden hallintoedustuksen turvaamisesta yhtiöiden rajat ylittävien sulautumisen ja yhtiön jakautumisen yhteydessä. Nyt lainsäädäntö ulotetaan kattamaan myös yhtiön kotipaikan siirto. Lisäksi ehdotetaan säännöksiä työntekijöiden työsuhteen ehtojen jatkuvuudesta yhtiöiden rajat ylittävissä järjestelyissä. Myös henkilöstölle oikea-aikaista tiedottamista ja sen kuulemistä koskevia oikeuksia ehdotetaan täydennettäväksi. Hallintoedustusta koskevia sääntöjä päivitetään vastaamaan direktiivin mukaisia velvoitteita.

On huomattava, että ilman hallintoedustusta suojaavia säännöksiä olisi mahdollista, että henkilöstön osallistumisoikeudet katoaisivat yritysjärjestelyn seurauksena, jos yhtiön uusi kotipaikka sijaitsisi maassa, jonka lainsäädännöstä puuttuvat säännökset hallintoedustuksesta.

Hallituksen esityksen lähtökohtana on, että henkilöstön mahdollinen oikeus hallintoedustukseen tulee turvata silloin, kun henkilöstöllä on ollut henkilöstöedustus ennen rajat ylittävää järjestelyä. Suomeen rekisteröitävän yhtiön henkilöstöedustukseen sovelletaan lähtökohtaisesti Suomen yhteistoimintalain säännöksiä. Näitä yhteistoimintalain säännöksiä tulee rajat ylittävien järjestelyjen yhteydessä soveltaa myös yhtiön muissa Eta-alueen valtioissa työskentelevään henkilöstöön. Jos Suomen lainsäädännössä ei turvata henkilöstölle direktiivin säännösten mukaisesti henkilöstön aiempiin oikeuksiin nähden riittäviä osallistumisoikeuksia, tulevat Suomen yhteistoimintalain sijasta tietyissä tilanteissa sovellettavaksi eurooppayhtiödirektiivin säännökset henkilöstön edustuksesta. Näitä eurooppayhtiödirektiivin säännöksiä on hyödynnetty jo nykyisessä lainsäädännössämme säänneltäessä henkilöstön osallistumisjärjestelmiä yhtiöiden rajat ylittävissä sulautumisessa ja jakautumisessa.

Ehdotukseen sisältyy myös kaksi muutosta, jotka eivät liity mainitun direktiivin täytäntöönpanoon. Nämä ovat: Yhteistoimintalain soveltamissäännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että lakia ei sovellettaisi hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän henkilöstöön, koska niiden henkilöstöön sovelletaan sote-uudistuksen myötä yhteistoimintaa koskevaa erityislainsäädäntöä. Lisäksi yhteistoiminta-asiamiehestä annettuun lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan yhteistoiminta-asiamies voisi asettaa uhkasakon yhteistoiminnasta suomalaisissa ja yhteisönlaajuisissa yritysryhmissä annetussa laissa säädettyjen velvollisuuksien noudattamisen tehosteeksi. Kohdan lisäyksellä pantaisiin täytäntöön yritysneuvostodirektiivin 11 artiklan säännös direktiivin noudattamisesta.

Kaikki ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 31. päivä tammikuuta 2023, mihin mennessä jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädäntömuutokset voimaan. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.25 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. Tässä on kysymys tosiaankin EU-direktiivin implementoinnista. Henkilöstön aseman turvaaminen sellaisissa tilanteissa, joissa tehdään rajat ylittäviä järjestelyjä, olivat ne sitten jakautumista tai sulautumista — ja nyt tässä viimeisimmäksi sitten mukaan on tulossa myöskin tämä kotipaikan siirtäminen — on toki tarkoituksenmukaista ja järkevää. Voi ajatella näin, että jos näitä asioita ei yhteisellä lainsäädännöllä lähdettäisi säätelemään, se voisi johtaa ehkä jonkunlaiseen, voisiko sanoa, shoppailuun, eliikkä katsottaisiin aina, minkä maan lainsäädännön mukaan kannattaisi tehdä ikään kuin järjestelyjä. Ja sen mukaisesti se sitten johtaisi vääränlaiseen kilpailuasetelmaan ja vääristäisi sitten taas niitten yritysten ja yrittäjien asemaa, jotka pyrkivät noudattamaan lainsäädäntöä ja sitten myöskin henkilöstön aseman turvaamaan.

Arvoisa puhemies! Tässä oikeastaan lähinnä jäivät mietityttämään juuri sellaiset tilanteet, joissa Suomen yt-lain säännökset ikään kuin astuvat syrjään, eliikkä silloin tulevat nämä eurooppayhtiösäännökset tilalle. Kuinka yleistä tällainen mahtaisi olla, tai miten suuresti olisi nähtävissä sellaisia tilanteita, että suomalainen yt-lainsäädäntö ei sitten turvaisikaan tätä edustusta vaan siellä sitten tosiaankin tämä eurooppayhtiösäännös tulisi tilalle? Minkälaisia näkemyksiä tämän asian yhteydessä on ollut esimerkiksi työmarkkinaosapuolilta tähän asiaan? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lehto.

15.27 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Esityksellä pyritään turvaamaan henkilöstön asemaa ja henkilöstön kuulemista ja sille tiedottamista suunnitelluista muutoksista sekä täydentämään sääntöjä henkilöstön osallistumisen järjestämisestä yhtiöiden rajat ylittävän sulautumisen, jakautumisen tai kotipaikan siirron seurauksena Suomeen rekisteröitävän yhtiön tai yhtiöiden hallinnossa.

Suomessa toteutetaan vuosittain noin 10—20 rajat ylittävää sulautumista, ja Tilastokeskuksen mukaan Suomeen on suuntautunut enemmän järjestelyjä kuin Suomesta pois. On hyvä, että direktiivin implementoinnin yhteydessä pitäydytään vain sellaisten muutoksien tekemisessä, joita direktiivi edellyttää, ja ne tehdään tavalla, joka soveltuu kansalliseen lainsäädäntöömme eikä vaikeuta olemassa olevan työelämän perussääntelyn toteutumista.

Koska sekä työntekijä- että työnantajapuoli kannattavat esitystä, joka on valmisteltu kolmikantaisessa työryhmässä, tämä on minunkin mielestäni silloin kannatettava. Kritiikkiä tosin löytyy kahdesta lausuntopalautteesta, jotka valiokunta varmaan ottaa sitten huomioon omassa käsittelyssään.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Taimela.

15.28 Katja Taimela sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille tämänkin lakiesityksen esittelypuheenvuorosta. Tämä esitys perustuu siis EU-direktiiviin, joka turvaa henkilöstön aseman, kun työnantaja suunnittelee tai toteuttaa rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä. Rajat ylittävä järjestely voi olla yritysten sulautuminen, yrityksen jakautuminen tai sitten se kotipaikan siirto, joka on tullut tässä jo puheenvuoroissa esille.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Esityksen tavoitteena on turvata henkilöstön asema näissä muutostilanteissa aina kaikilla mahdollisilla parhailla tavoilla. Säännöksillä turvattaisiin henkilöstön työsuhteeseen perustuvien oikeuksien jatkumista, henkilöstön olemassa olevaa oikeutta hallintoedustukseen ja henkilöstön kuulemista ja tiedottamista työnantajan valmistellessa yritysjärjestelyjään.

Suomen yhteistoimintalain henki on sellainen, että henkilöstöllä on halutessaan oikeus nimetä edustajansa työnantajayhtiön hallintoon, jos yrityksessä on yli 150 työntekijää. Rajat ylittävien järjestelyjen osalta työntekijöiden hallintoedustuksen jatkuvuutta turvataan Suomessa jo nyt yhtiöiden sulautumisessa ja yhtiön jakautumisessa. Nyt hallitus esittää, että jatkossa sääntely kattaisi myös yhtiön kotipaikan siirron, kuten tämä direktiivi nyt sitten meiltä edellyttääkin.

Myös henkilöstöä on tietysti tiedotettava ja kuultava näissä suunnitelmissa. Ja sitten jos miettii, mikä on tämän hallituksen esityksen tärkein sisältö, niin esityksellä varmistetaan työnantajavelvoitteiden jatkuminen rajat ylittävissä järjestelyissä, ja niihin tietysti kuuluvat palkka sekä velvoitteet, jotka liittyvät muun muassa työoikeuteen, työsuojeluun ja työterveyteen.

Erittäin kannatettava esitys. Kiitos valmistelusta valmistelevalle ministeriölle.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

15.30 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kuten tässä on jo edellä kuultu, tämä on nyt kolmas hyvä asia, mikä etenee tämän hallituksen aikana. Toki tämä nyt liittyy enemmänkin sitten EU:n taholta tulevaan direktiiviin.

Tässä kohtaa joudun kysymään ministeriltä, kun en itse ole nyt vielä niin perehtynyt koko sisältöön: onko tässä mahdollisuutta tarkastella myös työ sopimuslain sitä osaa, 10 §:ää, missä määritellään tavallaan laki liikkeenluovutuksessa olevissa yhteyksissä? Jos muistan oikein, niin henkilöstön asemassa liikkeenluovutuksen osalta direktiivi on tälläkin hetkellä jo tiukempi, mutta me emme ole implementoineet sitä. Eli meillä laki liikkeenluovutuksesta käsittää työehtosopimuksessa mainittuja pääluottamusmiehiä, kun EU-tasolla puhutaan luottamushenkilöistä, jolloin se on huomattavasti laajempi kokonaisuus. Olisiko tässä yhteydessä mahdollista tarkastella, tai avaako tämä mahdollisuutta tarkastella, direktiivin implementoinnin yhteydessä myös tätä liikkeenluovutustilannetta, missä mandaatilla olevien luottamushenkilöiden asemaa voitaisiin kohentaa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

15.32 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille tämänkin asian tänne tuomisesta. On tärkeää, että silloin kun tapahtuu fuusioita tai jakautumisia tai kotipaikan siirtoja, työntekijöitten oikeuksia ei poljeta tällaisella shoppailulla. Sinänsähän meillä lainsäädäntöä osin tähän asiaan on jo ollutkin, mutta hyvä, että asiaa edelleen edistetään.

Mielestäni ylipäätään pelisääntöjen luominen yhdessä on järkevää kaiken yrittäjyyden kannalta. Silloin kun pelisäännöt ovat tasapuoliset, niin kilpailussa on kaikkien samalla tavalla mahdollisuus menestyä, ja tämä esityshän onkin yhdessä sopijajärjestöjen kanssa maaliin haluttu saattaa.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri.

15.33 Työministeri Tuula Haatainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän edustaja Essayahin kysymykseen: tämä 150 työntekijän raja voi johtaa muun muassa siihen, että Suomen lainsäädäntö ei turvaisi esimerkiksi Ruotsissa olemassa olevia osallistumisoikeuksia.

Sitten näihin tarkempiin kysymyksiin koskien liikkeenluovutusta ja näitä. Varmaan valiokunnassa kuulette näistä asioista tarkemmin, mutta hallituksen esityksen mukaan työsuhteen ehtojen jatkuvuus tulee turvata myös silloin, kun järjestelyä ei ole pidettävä liikkeenluovutuksena. Eli tämä muutoksen tarve liittyy muun muassa siihen, että käytännössä tämän EU:n liikkeenluovutusdirektiivin sääntöjä sovelletaan useissa maissa puutteellisesti tai ei ollenkaan, kun on kyse rajat ylittävistä tilanteista. Tämän hallituksen esityksen lähtökohtana työnantajavelvoitteiden siirtymistä koskevassa sääntelyssä on se, että jos kyseessä sitten on liikkeenluovutus, sovelletaan ensisijaisesti työsopimuslain tai merityösopimuslain säännöksiä liikkeenluovutuksesta, ja niiden mukaan työnantajavelvoitteet siirtyvät sitten luovutushetkellä sille luovutuksen saajalle. Työsopimuslain mukaan luovutuksen antaja ja luovutuksen saaja vastaavat yhteisvastuullisesti luovutushetkellä esimerkiksi maksamatta olevasta palkkasaatavasta. Mutta tämäkin asia on siis, kuten on todettu tässä, kolmikantaisesti valmisteltu, ja toivon, että tämä sitten myös valiokunnassa saa yhtä hyvän vastaanoton kuin täällä salikeskustelussa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

7. Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella

Kansalaisaloite KAA 8/2019 vp

Toimenpidealoite TPA 29/2019 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 9/2022 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 9/2022 vp. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja Kalmari.

Keskustelu

15.35 Anne Kalmari kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on tässä käsittelyssä kansalaisaloite 8/2019, Verkkokalastus kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella. Kansalaisaloitteessa esitetään, että verkkokalastus on kiellettävä Saimaalla kokonaan saimaannorpan levinneisyysalueella ympäri vuoden. Aloitteen taustalla oli erityisesti kesän 19 tilanne, jolloin verkkokalastuksen käynnistyttyä 3.7. verkkoihin hukkui lyhyessä ajassa valitettavasti neljä kuuttia.

Arvoisa puhemies! Valiokunta katsoo, että tällä hetkellä saimaannorpan suojelemiseksi säädetyt kalastusrajoitukset ovat norppakannan positiivinen kehitys huomioon ottaen riit-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

tävät, ja esittää kansalaisaloitteen hylkäämistä ja norppakannan seurantaa koskevan lausuman hyväksymistä.

Ympäristöministeriön johdolla laaditussa saimaannorpan suojelun strategiassa asetettiin vuonna 2017 välitavoitteeksi, että talvikannan koko kasvaa vähintään 400 yksilöön vuoteen 25 mennessä. Tämä 400 norppayksilön välitavoite saavutettiin kuusi vuotta etuajassa vuonna 2019. Norppakanta on vuosina 2017—2021 kasvanut keskimäärin 3,5 prosenttia ja on nyt 430 yksilöä. Saimaannorpan suojelussa lähtökohtana on ollut sovittua kestäväällä tavalla yhteen saimaannorpan suojelun tarpeet ja ihmisten toiminta Saimaalla, ja tässä on onnistuttu poikkeuksellisen hyvin. Ajalliset ja alueelliset verkkokalastuskiellot sekä muut kalastusta koskeneet rajoitukset ovat olleet tärkeitä toimia, jotta saimaannorpan suojelustrategian mukaiset välitavoitteet on saavutettu etuajassa.

Kansalaisaloitteen jättämisen jälkeen on tullut voimaan kalastuslain nojalla annettu valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla vuosina 21—26. Valtioneuvoston asetuksen myötä laajentuneiden kalastusrajoitusten vaikutus syntyneiden kuuttien kasvun määrään näkyy noin viiden vuoden viiveellä kuuttien saavuttaessa sukukypsyyden. Voimassa olevan asetuksen mukaan verkkokalastus on täysin kiellettyä Saimaan kalastusrajoitusalueella 15.4.—30.6. lukuun ottamatta alle 22 millimetrin solmuvälin muikkuverkkoja, joilla kalastuskielto päättyy 20.6. Kalastusrajoitusalue kasvoi edelliseen asetukseen verrattuna 243 neliökilometriä ja on nyt 2 800 neliökilometriä. Muut asetuksella säädetty kalastusrajoitukset liittyvät muun muassa verkkojen pystylangoilla madaltamiseen eli niin sanotun puohteutuksen kieltoon, velvollisuuteen ankkuroida verkot avovesiaikana sekä riimuverkkojen ja vahvalankaisten verkkojen kieltoon.

Valiokunta korostaa, että kalastusta on norpan suojelemiseksi rajoitettu näiden lainsäädäntöön perustuvien velvoitteiden lisäksi myös vesialueen omistajien ja kalastajien vapaaehtoisilla toimilla. Pohjois-Savon ely-keskus on tehnyt kalastuksen rajoittamiseksi yhteensä 268 sopimusta vesialueen omistajien kanssa, mikä on kasvattanut asetuksen mukaisen rajoitusalueen yhteensä 2 920 neliökilometriin, siis lähes 3 000 neliökilometriin. Valiokunta pitää perusteltuna, että sopimuksista maksettua korvausta on vuodesta 22 lähtien nostettu. Korvaustasoa tulee myös jatkossa tarkastella, ja sopimusten tekemiseen ja rajoitusalueen laajentamiseen tulee varata riittävä määräraha.

Kansalaisaloitteessa esitetty ympärivuotinen verkkokalastuskielto saimaannorpan esiintymisalueilla vähentäisi edelleen norppien kokonaiskuolleisuutta mutta aiheuttaisi merkittäviä haittoja elinkeino-, kotitarve- ja virkistyskalastukselle. Saimaan alueelta pyydetään noin 30 prosenttia Suomen sisävesisaaliista, mikä on kotimaisen kalan saatavuuden kannalta merkittävää. Saimaalla kalastaa noin 360 kaupallista kalastajaa ja lähes 50 000 vapaa-ajankalastajaa. Kaupallisten kalastajien kokonaissaalis Saimaalla on noin 1,8 miljoonaa kiloa vuodessa ja vapaa-ajankalastuksen saalis noin 1,6 miljoonaa kiloa vuodessa.

Valiokunta korostaa, että vaikka välitavoitteen taso, 400 norppaa, on saavutettu, norppakanta on edelleen pieni ja erittäin uhanalainen ja yhteistyötä norpan suojelemiseksi on jatkettava laajalla keinovalikoimalla. Suurena uhkana norpalle on tällä hetkellä ilmaston lämpeneminen, sillä lauhat ja vähälumiset talvet vaikeuttavat norpan pesimistä. Norpan suojelemiseksi tärkeitä keinoja ovat jo edellä mainittujen asetuksella säädettyjen ja sopimuksiin perustuvien rajoitusten lisäksi muun muassa kattava kalastuksen valvonta, apukienosten kolaaminen vähälumisina talvina, olemassa olevat rajoitukset rantarakentamiselle ja Saimaan säännöstelylle, vesialueen omistajien ja kalastajien vapaaehtoiset toimet sekä

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

tiedon jakaminen erityisesti heinäkuun verkkokalastuksen saimaannorpalle aiheuttamista riskeistä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan lausumaehdotuksena meillä on seuraava: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa saimaannorppakannan ja norppien kalanpyydyskuolleisuuden kehittymistä ja antaa näiden seurantatietojen perusteella selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä.”

Valiokunnan mietintöön jätettiin vastalause.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pitko.

15.42 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun keskiössä on koko maailmassa ainutlaatuinen ja erittäin uhanalainen laji, joka esiintyy vain meillä Suomessa: saimaannorppa. Koska vain me suomalaiset voimme norppaa suojella, kannatan aloitettua verkkokalastuskiellon laajentamisesta. Jos tämä kansalaisaloite olisi jo pantu käytäntöön, olisimme säästyneet eilen hyvin surulliselta uutiselta. Savonlinnan Haukivedellä löydettiin nimittäin kalastusverkkoon kuollut urosnorppa, joka Metsähallituksen mukaan oli viime vuoden kuutti. Saimaannorppa voi elää jopa 30-vuotiaaksi, tämän yksilön matka päättyi jo toisena elinvuotenaan. Miksi me annamme näin tapahtua?

Arvoisa puhemies! Nykyiset verkkokalastuksen rajoitukset eivät ole riittäviä. Meillä vihreillä on syvä huoli norpasta. Olisimme olleet valiokunnassa valmiita kompromissiin, jossa verkkokalastus olisi kielletty heinäkuussa. Tämä ei kuitenkaan saanut vastakaikua. Kuutteja kuolee verkkoihin etenkin kesällä. Kymmenen vuoden seurantajaksolla noin puolet kuuttien verkkokuolemista on tapahtunut heinäkuun aikana. Kun tulevaisuudessa on ennistä todennäköisempää, että talvet ovat vähälumisia, täytyy syntyvien kuuttien selviämistä turvata vielä nykyistä paremmin. Mutta kuten eilinen uutinen Savonlinnasta todistaa, norpat eivät ole turvassa kesän jälkeenkään.

Arvoisa puhemies! Kalastuskiellon laajentamista vastustetaan yleensä vedoten kalastuselinkeinoon ja kalansaaliisiin. Elinkeinojen tilanne täytyy toki huomioida, mutta se ei voi mennä norpansuojelun edelle. Vaarallista norpan kannalta on nimenomaan verkkokalastus. Osa ammattikalastajista ja vapaa-ajankalastajista on jo siirtynyt norppaturvallisiin pyydyksiin — lämmin kiitos jokaiselle heistä. Erityisen vaarallisia norpalle ovat vapaa-ajankalastajien pyydykset siinä, missä ammattikalastajat tietävät usein välttää pyydyksiä ja pyyntipaikkoja, jotka ovat norpalle vaaraksi. Tämäkään ei kuitenkaan ole mitenkään varmaa, kuten tämän viikon norppakuolema osoittaa. Verkkokalastuskielto ei uhkaisi ammattikalastuksen edellytyksiä. Vapaa-ajankalastuskin voisi jatkua muilla kuin verkoilla.

Arvoisa puhemies! Suoraan sanottuna en voi kerta kaikkiaan ymmärtää, miten meillä Suomessa ainutlaatuisen, uhanalaisen lajin suojelusta puhuttaessa vapaa-ajankalastus Saimaalla on niin painava asia, että minkäänlaisia lisärajoituksia ei voitaisi säätää, kuten käsittelyn pohjana oleva maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö esittää. Verkkokalastuskieltoa vastaan nostetaan usein heinäkuun ahvensaaliin kaupallinen merkitys. On syytä kysyä, että jos noiden kalojen ostajat ja kalaruokien nauttijat Saimaalla tietäisivät, että kaloja pyytämällä riskeerataan saimaannorppa, olisiko kysyntä ihan samanlaista.

Verkkokalastuskiellolla on vahva suomalaisten tuki. Kun asetetaan vastakkain kalastuksen hyödyt ja norpansuojelu, usein tulee houkutus puhua ikään kuin paikallisten suulla. Paikallisten Saimaalla kalastavien tai kalastaneiden mielipide on myös vahvasti verkkokalastuksen kiellon puolella. Kyselytutkimuksen mukaan jopa 74 prosenttia ihmisistä, jotka

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

kalastavat tai ovat kalastaneet Saimaalla, olisivat valmiita lopettamaan verkkopyynnin kokonaan ja siirtymään norpalle turvallisempiin kalastustapoihin, eli kolme neljästä Saimaan kalavesiä hyödyntäneistä ei siis vastusta verkkokalastuksen kieltoa.

Arvoisa puhemies! Saimaannorpan tilanne on pahimmista vuosista kohentunut, mutta edelleen sen tulevaisuus on epävarma ja tilanne on vakava. Yksi menestystekijä norpan kantojen kasvussa on ollut kalastuksen rajoittaminen Saimaalla. Norpan lisääntyminen on riippuvainen lumen määrästä, ja siksi yksi tulevaisuuden suurimmista uhkista saimaannorpalle on ilmaston lämpeneminen. Norppakanta on pieni, ja se kaipaa edelleen määrätietoisia suojelutoimia. Lisätoimia norpan auttamiseksi tarvitaan erityisesti kalanpyydyksien torjumiseksi. Se on saimaannorpan yleisin yksittäinen kuolinsyy.

Voisiko suomalaisten rakastama laji, saimaannorppa, saada täällä eduskunnan suojeluksen? Voisimme yhdessä nyt hyväksyä tämän kansalaisaloitteen ja tehdä merkittävän ja kauaskantoisen teon saimaannorpan eteen. Suomalaiset kannattavat kalastusrajoituksia, Saimaan asukkaat ja lomailijat kannattavat, haluavat suojella norppaa ja kannattavat rajoituksia — ehkä myös Suomen eduskunta. Siksi ehdotan, että eduskunta hyväksyy kansalaisaloitteen verkkokalastuksen kieltämisestä saimaannorpan levinneisyysalueella ja että eduskunta hyväksyy vastalauseen mukaisen lausumaehdotuksen, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan saimaannorpan levinneisyysalueella ympärivuotista verkkokalastuskieltoa, joka on voimassa niin kauan kuin se norpan suojelun kannalta on tarpeen.”

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

15.47 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Eittämättä ei voi kiistää, etteikö edustaja Pitko ilmaise asian juuri niin kuin on. Kyllä norppakuolemia on, ja se on valitettavaa. Mutta haluan tässä omassa puheenvuorossani kyllä tuoda esille, mitä tuossa mietinnössä valiokunnan puheenjohtajakin toi, että nämä suojelutoimet ovat olleet tähän asti menestys. Me olemme saaneet elvytettyä erittäin uhanalaisen norppakannan tälle tasolle ja useita vuosia etuajassa. Toivonkin, että kun tätä keskustelua käydään, niin huomioidaan se, mitä on tämän hetken kalastajien ja luonnonsuojelujärjestöjen yhteistyö sillä alueella. En olisi ehkä aivan niin varma siitä, mitä tapahtuu, jos kalastus kokonaisuudessaan kielletäisiin. Tälläkin hetkellä meillä on kuitenkin niitä toimenpiteitä, että jos pesähavaintoja tulee, niin sitä aluetta aletaan suojelemaan. Eli suojelutoimet vapaaehtoisesti näitten maksujen pohjalta ovat lisääntyneet. Ja omasta mielestäni on tärkeää, että yhteisössä itsessään nähdään norpan ainutlaatuisuus ja sen suojelua vapaaehtoisesti ollaan edistetty, mikä on näytännyt tuovan tulosta.

Se rahoituksen lisääminen vapaaehtoisuuden pohjalta on varmasti semmoinen avain tulevaisuuteen, jolla voidaan enemmänkin katsoa sitten verkkokalastuksen mielekkyyttä. Jos siitä luovutaan, niin pystytään arvioimaan niitä taloudellisia menetyksiä, joita ammattikalastajille tulee. Siinä mielessä tuo selvityksen ja arvioinnin teko maa- ja metsätalousvaliokunnalle ensi vuoden loppuun mennessä on erityisen tärkeää, niin että voidaan katsoa, ovatko nämä vapaaehtoiset toimenpiteet edelleen kehittyneet positiiviseen suuntaan, mikä entisestään mahdollistaa norpan suojelua ja kannan kasvua.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hyrkkö.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

15.50 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Jos saimaannorppa katoaa Suomesta, se katoaa koko maailmasta. Siksi meillä on ainutlaatuinen vastuu huolehtia pienten kuuttien ja aikuisten norppien elämän edellytyksistä. Saimaannorpan suojelulle on kansan vahva tuki. Saimaannorppa on yhdistänyt ja yhdistää yhä meitä suomalaisia asuinpaikasta, iästä ja puolueesta riippumatta.

On erittäin valitettavaa, että maa- ja metsätalousvaliokunta ei halunnut antaa nykyistä vahvempaa suojaa erittäin uhanalaiselle saimaannorpalle eikä ollut valmis pidentämään edes verkkokalastuskieltoa, vaikka valiokunnan kuulemat asiantuntijat toivat ilmi, että noin puolet kuuttikuolemista tapahtuu heinäkuussa. Kalaverkot ovat yksi saimaannorppien suurimmista uhista. Kuutit eivät osaa varoa verkkoja, ja siksi verkkokalastusta Saimaalla on rajoitettu. Kesäkuun loppuun asti asetettu kiello ei ole kuitenkaan riittävä, kuuteilla ei ole kalenteria. Kun verkkokalastuskieltoa pidennettäisiin vähintään heinäkuun loppuun, kuutit ehtisivät elokuuhun mennessä kasvaa isommiksi, jolloin niiden riski kuolla verkkoihin pienenesi.

Arvoisa puhemies! Verkkokalastuskiellon sanotaan uhkaavan vapaa-ajankalastusta ja jopa huoltovarmuutta. Minusta on kyseenalaista asettaa vastakkain uhanalaisen eläimen oikeus elämään ja kalastamisen elinkeinollinen merkitys. Jos haluamme, löydämme kyllä keinot suojella saimaannorppaa ja turvata kalastus. Verkkokuolemat ovat estettävissä käyttämällä norppaturvallisista kalastusvälineistä, ja kuten edustaja Pitko edellä kuvasi, tälle on myös kalastajien keskuudessa laajasti tukea. Verkkokalastusrajoituksista ovat norppien ohella hyötäneet myös Saimaan uhanalaiset vaelluskalakannat. Verkkokalastuksen pitäisi olla sallittua vain sellaisissa tilanteissa, joissa se ei aiheuta vaaraa saimaannorpille tai niiden kuuteille.

Arvoisa puhemies! Jokainen norppakuolema on liikaa ja heikentää uhanalaisen lajin olemassaoloa. Tätäkö oikeasti haluamme? Vihreiden kanta on selvä: norppien on saatava nykyistä vahvemmin suojaa. Vähintä, mitä voimme tehdä, on pidentää verkkokalastuskieltoa heinäkuulle, kuten vihreät ovat tällä kaudella myöskin valtioneuvostossa esittäneet — silloin jäimme vähemmistöön siellä. Viime aikoina uutisoidut norppakuolemat osoittavat kuitenkin, että vielä parempi olisi toteuttaa tämä kansalaisaloitteessa esitetty laajempi raja- jaus vähintäänkin niin pitkäksi aikaa, kunnes norppien tilanne saadaan kestäväälle tolalle. Toivon, että eduskunnasta huomenna löytyy tälle tukea.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.53 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Saimaannorppa on tosiaan maailman uhanalaisin hylje. Se on eläinlaji, jota ei tavata missään muualla, eli tämän erittäin uhanalaisen lajin suojelu on siis täysin meidän vastuullamme, ja siksi se on myös meidän velvollisuutemme.

No, itse kannatin valiokunnassa ja kannatan edelleen tätä vastalauseetta, joka lähtee siitä, että tämä kansalaisaloite verkkokalastuksen ympärivuotisesta kiellosta tulisi hyväksyä, jotta voidaan varmistaa saimaannorpan suojeleminen. Kuten me tiedämme, meidän lainsäädäntöön sisältyy mahdollisuus rajoittaa kalastusta uhanalaisten eläinlajien suojelemiseksi. Tämä on tietenkin aivan oikein, ja nyt tätä mahdollisuutta kansalaisaloitekin on peräänkuulluttanut käytettäväksi mahdollisimman tehokkaasti.

Jopa valiokunnan enemmistö toteaa tässä mietinnössään, että ”ympärivuotinen verkkokalastuskielto saimaannorpan esiintymisalueilla vähentäisi edelleen norppien kokonaiskuolleisuutta”. Eli tästä meillä on siis yksimielisyys. No, nyt tätä ei siis vain haluta ottaa

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

käyttöön, koska se aiheuttaisi valiokunnan enemmistön mukaan haittaa kalastukselle. Mutta kuten täällä on hyvin tuotu esille, tälle on laaja tuki, kansalaisten tuki sekä alueen vesien käyttäjien tuki, ja kuten tässä kansalaisaloitteessakin tuodaan esille, myös erilaisia kalastustapoja on olemassa, myös sellaisia, jotka ovat norpille turvallisia. Eli tämä kansalaisaloitehan ei pyri estämään kaikkea kalastusta Saimaalla, vaan kyse on nimenomaan siitä, että nämä verkot ovat norpille vaarallisia ja norpat kuolevat näihin verkkoihin.

No, vähintään sitten, mitä pitäisi tehdä, on pidentää tämä verkkokalastuskielto heinäkuulla, sillä kuten tässä vastalauseessakin tulee esille, valiokunnan saamien asiantuntijaselvitysten mukaan noin puolet saimaannorppien kuuttien verkkokuolemista tapahtuu heinäkuussa. Itse ihmettelen hyvin voimakkaasti sitä, miten edes tälle vaatimukselle ei ollut valiokunnan enemmistöllä valmiutta. Vasemmistoliitto puolueena on useasti ottanut kantaa tämän tavoitteen puolesta, ja kannattaisimme lämpimästi sitä, että tämä verkkokalastuskielto ulotettaisiin heinäkuun loppuun asti.

Lopuksi haluan kannattaa edustaja Pitkon tekemiä esityksiä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Koponen, Ari.

15.56 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Hienoa, että kansalaiset ottavat kantaa asioihin ja näitä kansalaisaloitteita tulee meille tänne eduskuntaan käsiteltäväksi — kiitos niistä.

Itse näen tässä asiassa isoimpana asiana sen, että norppien kanta kasvaa koko ajan ja se on tehnyt sitä jo pidemmän aikaa. Tässä sanottiin, että norpan suojeleminen on meidän vastuulla, ja näinhän se on, ja me olemme sitä tehneet hyvin, sillä kanta kasvaa jatkuvasti. Viime vuonna syntyi noin 90 kuuttia, ja totta kai jokainen kuutin kuolema on tragedia, mutta näin vaan välillä käy. Tärkeintä tosiaan, niin kuin sanoin, on kannan kasvu, se on omasta mielestäni hienoa.

Toinen hieno asia on se, että valiokunta edellyttää, että tätä kantaa ja sen määrää seurataan tarkasti. Ja olen siitä aivan varma, että jos siinä huomataan, että kanta kääntyy laskuun, niin tähän asiaan tullaan kyllä puuttumaan. Tähänkin asiaan on löydettävissä varmasti hyvä kultainen keskitie.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Soinikoski.

15.57 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Saimaannorpan ainoa vihollinen on ihminen. Saimaannorppa metsästettiin lähes sukupuuttoon 1900-luvulla, koska sitä pidettiin kalastuksen vihollisena. Norpan tappamisesta tienasi rahaa aina vuoteen 1948 asti. Tällä hetkellä kalanpyydykset ovat suurin uhka saimaannorpalle. Viimeksi eilen tuli suru-uutinen Savonlinnan Haukivedeltä, kun viimetälvinen urosnorppa hukkui kalastusverkkoon. Verkkokalastus muodostaa suurimman yksittäisen uhan nuorille kuuteille. Siksi eduskunnan tulisi hyväksyä kansalaisaloite verkkokalastuksen ympärivuotisesta kiellosta saimaannorpan suojelun varmistamiseksi. Saimaannorppa on erittäin uhanalainen laji, joka esiintyy vain meillä Suomessa. Lajin suojelu on siten vain ja ainoastaan meidän vastuullamme. Saimaannorppa on suomalaisen luonnonsuojelun symboli ja esimerkki siitä, miten pitkäjänteinen luonnonsuojelutyö kantaa hedelmää. Sitä työtä on jatkettava tinkimättömästi.

Arvoisa puhemies! Valiokunta perustelee kansalaisaloitteen hylkäämistä sillä, että heinäkuu on Itä-Suomessa tärkeä matkailukuukausi, minkä takia heinäkuun kalasaalis on kau-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

pallisesti arvokas. Enemmistö valiokunnan jäsenistä jättää tyystin huomioita sen, että kaupallisessa kalastuksessa käytetään pääasiassa muita pyyntivälineitä kuin kalastusverkkoja. Kansalaisaloitteen verkkokalastuskielto vaikuttaisi siten ensisijaisesti vain vapaa-ajankalastukseen. Kenen etua valiokunnan enemmistö mietinnössään painotti? Ei ainakaan saimaannorppien. Uskon, että yksikään vapaa-ajankalastaja ei halua löytää verkoistaan kuollutta kuuttia. Pidentämällä verkkokalastuskieltoa saimaannorpan levinneisyysalueella paitsi suojelemme norppaa myös huolehdimme siitä, että vapaa-ajankalastajat eivät tietämättömyyttään ole vaaraksi norpille.

Arvoisa puhemies! Elinvoimainen norppakanta on keskeinen lajin selviämiseksi. Verkkokalastuksen ohella lajin olemassaoloa vaarantaa ilmastonmuutos, joka muokkaa ympäristöä norpalle elinkelvottomaksi. Saimaannorppa on riippuvainen lumisista talvista, jotka suojaavat kuutteja sekä kylmyydeltä että pedoilta. Saimaannorpan pesäkuolleisuutta on vähennetty 2010-luvulla kolaamalla vähälumisina talvina apukinoksia, jotka mahdollistavat norppien onnistuneen pesinnän. Tästä työstä kuuluu valtavan suuri kiitos paikallisille vapaaehtoisille, kalastajille ja muille luontoaktiiveille. Ilman heitä norppakantamme olisi vieläkin pienempi.

WWF:n teettämän tuoreen raportin mukaan viimeisten 40 vuoden aikana selkärangkaiden villieläinten populaatiot ovat kutistuneet keskimäärin 69 prosenttia. Suurimmat syyt luontokadolle ovat tehostunut maankäyttö, moninkertaistunut kalastus ja ilmastonmuutos. Meidän on pidettävä huolta siitä, että Suomessa luontokato saadaan pysäytettyä ja tilanne käännettyä luontopositiviseksi. Tärkeä osa tämän tavoitteen saavuttamista on tiukentaa uhanalaisten eläinlajiemme suojelua. Siksi verkkokalastuksen rajoituksia tulisi kiristää entisestään. [Puhemies koputtaa] Kannatan kansalaisaloitetta verkkokalastuksen kieltämiseksi saimaannorpan kotivesillä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Sirén.

16.01 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat huolissaan saimaannorpan tilanteesta. Nyt käsittelyssä ollut kansalaisaloite verkkokalastuksen kokoaikaisesta kieltämisestä saimaannorpan pesimäalueilla keräsi ennätysajassa tarvittavat allekirjoitukset, yli 76 000 allekirjoitusta. Saimaannorpan tilanteesta ollaan ihan syystä huolissaan, ja siksi tarvitsemme konkreettisia toimia, jotta suojelemme saimaannorppaa.

Etenkin huonoluumisten talvien jälkeen olemme saaneet surullisia uutisia kuuttien kuolemista. Kuutteja voitaisiin suojella yksinkertaisella muutoksella, ja siksi tein vuonna 2019 toimenpidealoitteen, jota maa- ja metsätalousvaliokunta on käsitellyt tämän kansalaisaloitteen yhteydessä. Toimenpidealoitteessani esitin, että hallitus jatkaisi verkkokalastuskieltoa saimaannorpan levinneisyysalueella kuukaudella eli heinäkuun loppuun saakka. Tämä on myös asiantuntijoiden puoltama esitys, ja kollegoiden aikaisemmat viittaukset tässä verkkokalastuskiellon jatkamiseen ovat tämän aloitteeni mukaisia. Valitettavasti tällä kaudella aloite ei ole edistynyt, vaan hallitus perusti työryhmän aihetta käsittelemään, ja valitettavasti myöskään valiokunta ei tämän aloitteen puolelle asettunut, mutta uskon, että eduskunnasta löytyisi laajaa tukea saimaannorpan suojelemiseksi ja tämän toimenpidealoitteeni mukaisiksi toimiksi.

Arvoisa puhemies! Saimaannorppa on maailman uhanalaisin hylje. Viimeiset kanta-arviot ovat antaneet hyviä uutisia kannan vahvistumisesta, mutta silti syntyvistä kuuteista iso osa on vaarassa kuolla verkkoihin. Verkkokalastuskiellon jatkaminen heinäkuulle vähen-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

täisi näitä kuolemia ja vähentäisi kuuttien kuolemissa riskiä. Meillä ei ole varaa menettää yhtäkään kuuttia. Saimaannorppille vaarallisille verkoille on vaihtoehtoisia kalastustapoja, joita voitaisiin hyvillä mielin käyttää norppien kotivesillä myös silloin heinäkuussa. Emme me anna kuuttien kuolla verkkoihin turhaan?

Jotta eduskunta pääsisi täällä suuressa salissa äänestämään myös tästä verkkokalastuskiellon jatkamisesta heinäkuulle, niin teen toimenpidealoitteeni mukaisen monistelausmaehdotuksen, joka kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää valtioneuvostoa toimimaan toimenpidealoitteessa TPA 29/2019 vp tarkoitetulla tavalla, eli että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla annetun asetuksen 259/2016 muuttamiseksi siten, että asetuksessa säädetty kalastuskielto olisi voimassa vuosittain 31.7. asti.”

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Lehto.

16.04 Rami Lehto ps: Arvoisa herra puhemies! Ammattikalastajien lisäksi Saimaalla kalastaa lähes 50 000 vapaa-ajankalastajaa, ja selvityksien mukaan vapaa-ajankalastajista kalastaa verkoilla Saimaalla vuosittain noin 19 000 henkilöä. Samaan aikaan norppien suojelustrategia on pääasiassa onnistunut tavoitteissaan, ja kasvua on kymmenessä vuodessa ollut yli 50 prosenttia.

Saimaannorpan suurimpia uhkatekijöitä katsotaan olevan tällä hetkellä ilmaston lämpeneminen, ja sille me ei hirveästi pystytäkään tekemään. Norppa onkin riippuvainen jäältä ja lumesta lisääntymisympäristönä. Tälle ilmastolle emme voi tehdä mitään, mutta on paljon vapaaehtoisia, jotka tekevät sitten siellä niin, että kolaavat sitä lunta, että pesintäpaikkoja tulisi, ja yrittävät tehdä kaikkensa, että ne siellä selviävät.

Sitten kansalaisaloitteessa esitetään ympärivuotista verkkokalastuskieltoa, kun se vaikuttaa norppien tulevaisuuteen, mutta kyllä se vaikuttaa ihmiseen ja ihmisen toimintaan, sillä pitää saada elinkeinoja ja sitten ravintoa, kun kumminkin toivotaan, että järviäloja syötäisiin entistä enemmän, ettei tarvitsisi mitään norjalaista lohta sitten rajata tänne.

Kun ajatellaan, että maailman vanhin kalastusverkko, noin 10 000 vuotta vanha kalastusverkko, löytyi 1914 Vuoksen Korpilahdelta aika läheltä Saimaata, niin on todella kauan verkkokalastettu tässä lähialueilla, Saimaankin lähellä. Ja hylkeet tulivat Itämerelle samoihin aikoihin, noin 10 000 vuotta sitten. Saimaannorppa onkin läheistä sukua itämerennorppalle, ja saimaannorppa jäi eristykseen Suomen suurimpaan järveen noin 8 000 vuotta sitten. No, ajatellaan, että ne ovat rinnakkain olleet tuossa 10 000 vuotta, verkkokalastus ja norpat, ja silti meillä on vielä näitä norppia täällä, ei me olla saatu sitä sukupuuttoon sillä kalastuksella ihan kokonaan. Ja hyvin se säilyy, kun sitä suojelutyötä tehdään, ja osakunnat tekevät omia päätöksiänsä siitä, miten sitten saadaan kalastaa.

Niin kuin valiokuntakin sitten katsoo, nämä nykyiset tehtävät ovat olleet riittäviä ja lisärajoituksille ei ole tällä hetkellä tarvetta. Olen samaa mieltä valiokunnan kanssa, että suojella tarvitsee ja tehdään kovasti töitä, mutta en kannata kansalaisaloitteen mukaista ympärivuotista verkkokielltoa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Eskelinen.

16.07 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Näin Saimaan latvavesien asukkina on norpan osalta ilolla todettava, että suojelutoimenpiteet ovat Saimaan vesistöissä onnistuneet kanta-arvion mukaan todella hyvin: talvikantaa on yli 400 yksilöä. Norpan suojelemi-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

seksi on tehty todella hyvää työtä. Myös tutkimuksen ja norppalaskennan osalta niin Luonnonvarakeskuksen kuin Itä-Suomen yliopiston taholta on tehty hyvää työtä. Tavoite, mikä norpan suojelustrategiassa asetettiin tavoitteeksi, on toteutunut kuusi vuotta etuajassa: vuoden 2025 tavoitteeksi oli silloin kirjoitettu 400 norppaa. Eli joitain asioita on tehty oikein ja erityisesti yhteistyössä kalastuskuntien, kalastajien ja asukkaiden kanssa.

On aivan selvä, että norppaa on suojeltava, kantaa pitää edelleen vahvistaa ja rajoituksiakin tarvitaan. Suurin uhka norpalle on aidosti ilmastonmuutos eikä kalastus. Verkkokalastuksen kokonaan kieltämiseen ei ole mitään perusteita eikä myöskään toimenpiteille lisärajoitusten osalta. Yleensä lisätoimet kasvattavat vastarintaa, vastakkainasettelua ja salakalastusta. Lisäksi se on myös ristiriidassa meidän hallitusohjelman, kotimaisen kalan käytön edistämisen ja vapaa-ajankalastusstrategian ja matkailun kehittämisen suhteen. Vapaa-ajankalastus erityisesti, niin kuin aiemminkin on todettu, on kesämökkiläisille tärkeä kesäharrastus. Myös koko ajan vähenevän järvikalastuksen ammattitoimille on pystyttävä tarjoamaan edellytyksiä.

Saimaan kalakannat ovat rikkaat, ja sen merkitys niin kotimaisen kalan kaupalliselle kalastukselle kuin vapaa-ajankalastukselle on suuri. Saimaalla kalastaa noin 360 kaupallista kalastajaa ja noin 50 000 vapaa-ajankalastajaa. Saalis on 1,8 miljoonaa kiloa ja arvo lähes neljä miljoonaa euroa. Saimaan allas on suurin sisävesien kalan tuottamisen lähde. Onkin nyt tärkeää, että tulevaisuuden suojelutoimet ja rajoitukset pitää mitoittaa tasapainoisesti ja yhteistyössä vesistön ympärillä asuvien ihmisten ja kalastusharrastajien kanssa, niin kuin on tehty tähänkin asti. Käytössä olevat rajoitusalueet ovat sopimusten myötä kasvaneet jo yli 2 900 neliökilometriin. Alueet vuosittain lisääntyvät norpan levitessä entistä laajemmille alueille. Ely-keskus on tehnyt vesialueen omistajien kanssa 268 sopimusta rajoitustoimista. Lisäksi verkkojen käytön rajoittamistyötä ja norppaturvallisten kalavälineiden käyttöä on edistettävä ja kehitettävä. Lisäksi pitää muistaa, että tässä on vapaaehtoisesti tehty paljon työtä niin tiedotuksessa kuin talkootoiminnassa esimerkiksi pesien rakentamisen osalta — siitä erityiskiitos kaikille mukana olleille.

Norppakannan kasvaessa edelleen on syytä ottaa malttia keskusteluun. On tarpeen nyt rauhassa tarkastella ja jatkaa nykyisten rajoitusten tuloksien seurantaa. Lisäksi on huomioitava, että rajoitukset perustuvat vahvaan yhteistyöhön eri tahojen kanssa, jota työtä on jatkettava nykyisillä onnistuneilla toimilla ja rajoituksilla, maltilla ja yhteistyöllä. Lisärajoituksilla rikottaisiin varmaan se hyvä pohja, mikä on alueella yhteistyössä kalastuskuntien ja asukkaiden kanssa rakennettu.

Arvoisa puhemies! Perustellusti asetetut tavoitteet ja norpan suojelua tukevat rajoitukset ovat varmasti tarpeen myös jatkossa, mutta nyt pitää mennä maltilla, niin kuin aiemmin totesin, ja yhteistyöllä eteenpäin. Sillä saamme parhaita tuloksia. Itse en kannata liian tiukkaa säännöstelyä. Sillä saadaan yleensä huonoimmat tulokset aikaiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Hopsu.

16.12 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Viime perjantaina jälleen yksi saimaannorppa hukkui verkkoon Savonlinnan Haukivedellä. Metsähallituksen mukaan kyseessä oli viime talvena syntynyt kuutti. Vuodesta 2005 lähtien verkkoihin on hukkunut ainakin 72 norppaa. Kalapyydydyskuolema onkin saimaannorpan yleisin yksittäinen kuolinsyy. Norppa on arvioitu älyltään koiran tasoiseksi, ja verkkoon hukkuminen on erittäin kivulias tapa kuolla.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Kannatan kansalaisaloitetta ja siten myös edustaja Pitkon tekemää vastalauseita.

Nykyisen sääntelyn mukainen Saimaan verkkokalastuskielto kestää huhtikuun puolivälistä kesäkuun loppuun. Rajoitus ei ole riittävä suojelemaan kuutteja. Verkkokalastuskieltoa tulisi pidentää vähintään kuukaudella, jotta pystyisimme suojelemaan varsinkin kuutteja paremmin. Norppaturvallisia kalastustapoja on olemassa, kuten kapeanieluiset katiskat, vieheet ja onget, joten aloite ei uhkaa Saimaan alueella kalastamista mitenkään merkittävästi. Lisäksi verkkokalastuskiellon pidentäminen koskisi pääasiassa vapaa-ajankalastajia ja mökkeilijöitä, sillä ammattikalastajia Saimaalla on melko vähän ja he käyttävät pääasiassa norppaturvallisia pyyntimenetelmiä. Myös edustaja Sirénin esitys on siten erittäin hyvä, ja harmi, ettei edes tämä kanta ole päätynyt valiokunnan kannaksi.

Minun omat sukujuureni tulevat sieltä Rantasalmelta, ja olen juurikin tällainen mökki-seutulainen, ja myös sillä kokemuksella mieluummin katselen niitä norppia elävinä siellä kivillä ja jätän kalastamisen. Tämä ohjaus ja opastus ja kesäajan rajoitus olisivat mökkiläisten kannalta erittäin tervetulleita.

Vaikka aktiivisen suojelutyön ansiosta saimaannorppien kanta on vahvistunut, laji on edelleen erittäin uhanalainen. Erityisesti ilmastonmuutos ja sen tuomat leudot talvet heikentävät norpan pesimäoloja, ja kanta kasvaa hitaasti. 4–8 kuuttia kuolee vuosittain verkkoihin. Laji on yhä suuressa vaarassa kuolla sukupuuttoon. Norppien tilanne huolestaa ihan syystä suuresti suomalaisia. Verkkokalastus on kiellettävä saimaannorpan levinneisyysalueella. Kansalaisaloite, eli tämä käsittelyssä oleva, keräsi vain kahdessa päivässä tarvittavat 50 000 allekirjoitusta, ja myös kyselyissä 74 prosenttia olisi valmis luopumaan verkkokalastuksesta Saimaalla kokonaan. Saimaannorppa elää vain Suomessa, joten olemme yksin vastuussa norpan säilymisestä. Suomella on velvollisuus suojella norppakantaa myös EU:n luontodirektiivin nojalla. Lisäksi hallitus on sitoutunut Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen.

Arvoisa puhemies! WWF:n Living Planet 2022 -raportin mukaan selkärankaisten villieläinten populaatiot ovat kutistuneet keskimäärin 69 prosenttia viimeisten vuosikymmenten aikana. Muokkaamme ja tuhoamme luontoa nopeammin kuin koskaan ihmisen historiassa. Meidän on muutettava tapaa, jolla kulutamme luonnonvaroja ja suhtaudumme luonnoarvoihin. Uhanalaisten lajien suojelun ottaminen vakavasti on osa tätä tarvittavaa muutosta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Heikkinen.

16.16 Janne Heikkinen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan alkuun kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä. Tämä aloitteen allekirjoittajien määrä oli valtava ja kiinnostus sitä kohtaan suurta, ja syystäkin. On kai melko riidatonta, että norppakanta on edelleen pieni ja sellaisena uhanalainen. Norpan suojelun tulisi olla meille kyllä kansallinen kunniakysymys. Lukeudun niihin kansanedustajiin, jotka vaalikauden alkupuolella allekirjoittivat edustaja Sirénin toimenpidealoitteen siitä, että saimaannorpan levinneisyysalueella heinäkuun osalta verkkokalastus kiellettäisiin. Seison tämän kannan takana edelleenkin. Olen sitä mieltä, että heinäkuussa ahvensaalis kyllä pystytään mökkiläisten toimesta takaamaan aivan varmasti katiskalla tai virvelillä, jigillä, onkikalastuksella ja niin edelleen. Heinäkuussa norppien kuolemat ylikorostuvat aivan selvästi, ja tämä tuli myös valiokuntakäsittelyn aikana harvinaisen selväksi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Arvoisa puhemies! Kannatan tässä keskustelun aikana edustaja Sirénin tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Kiviranta.

16.17 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Minusta tämä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö on hyvin tasapainoinen, rakentava ja eteenpäin katsova. Valiokunta toteaa, että erittäin tärkeää on, että menestyksekkääksi osoittautunut yhteistyö saimaannorpan suojelemiseksi jatkuu hyvässä hengessä. Tämä on ydinkysymys. Valiokunta siis edellyttää, että saimaannorppakantaa ja saimaannorppien kalanpyydyskuolleisuutta seurataan hyvin tiiviisti, ja edellyttää ensimmäistä selvitystä jo ensi vuoden loppuun mennessä. Tämä on hyvä.

Täällä on useampikin todennut, että saimaannorppaa esiintyy koko maailmassa vain Suomessa ja Saimaalla. Siksi sen elinolosuhteista on pidettävä huolta. Tosiaan norppien määrä Saimaalla on kasvanut tällä vuosituhanella noin 240 yksilöstä noin 430 yksilöön. Kiristyneet toimet ovat olleet tärkeitä toimia, jotka ovat tämän mahdollistaneet. Toisaalta ympärivuotinen verkkokalastuskielto saimaannorpan esiintymisalueilla vähentäisi edelleen norppien kokonaiskuolleisuutta mutta aiheuttaisi samalla merkittäviä haittoja elinkeino-, kotitarve- ja virkistyskalastukselle. Ympärivuotinen verkkokalastuskielto olisi ongelmallinen myös huoltovarmuuden ja hallitusohjelman mukaisen kotimaisen kalan edistämishajonnan kannalta.

Eniten verkkokalastusta heinäkuussa harrastaneita on kesäasukkaitten joukossa. Kun he ostavat pyydyslupia osakaskunnilta, on tällä merkitys myös osakaskuntien talouden kannalta. Osakaskunnat ja kalastajat ovat osallistuneet yhdessä suojelujärjestöjen edustajien kanssa norpan suojelemiseksi tehtyyn vapaaehtoistoimintaan vahvasti.

Joku nyt ajattelee, miksi minua erityisesti kiinnostaa saimaannorppa. Kaikkiahhan se sinänsä kiinnostaa. Vaikka olen lounaisrannikolta kotoisin, niin minulla on pieni kesäpaikka Puumalan Hurissalossa Suur-Saimaan rannalla. Toiveenani on, että joskus vielä kohtaisi siellä omalla rannalla saimaannorpan silmästä silmään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin toivomme kaikki. — Edustaja Turtiainen.

16.20 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi on todettava, että kansalaisaloitteet ovat aina hyvä asia, ja siksi kannatan tämänkin aloitteen asianmukaista käsittelyä.

Aloitteesta käy kuitenkin heti ilmi, että sen tekijät eivät todellakaan näe kokonais kuvaa maailmanmenosta, saatikka ymmärrä sitä. Kansalaisaloite pyrkii kieltämään kokonaan verkkokalastuksen siellä, missä norppaa vain nähdään. Avovesiaikana norppia esiintyy satunnaisesti käytännössä Saimaan kaikissa osissa. Valiokunnan mietinnön mukaan kanta on puolitoistakertaistunut kymmenessä vuodessa 2020-luvulle tultaessa, mutta Saimaan mökkiläisenä ja omien kokemuksieni kautta väitän kannan olevan paljon suurempi kuin mitä julkisuudessa annetaan ymmärtää.

Katsokaa, hyvät ihmiset, mitä tässä maailmassa nyt tapahtuu, ja miettikää, miksi tapahtuu ja mitä tästä seuraa. Kun te pohditte noita asioita, teille saattaa tulla mieleen, että vaikka aloitteen ehdotukset toteutuisivat täysimääräisinä, niillä ei saavutettaisi yhtään mitään

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

hyvää tässä maailmassa, päinvastoin. Me menemme nyt kovaa vauhtia kohti valtavaa ruoka- ja energiapulaa, puhumattakaan kolmannesta maailmansodasta.

Mitä te kuvittelette saavuttavanne sillä, jos verkkokalastus kielletään Saimaalla? Luuletko te, että vesistöjen äärellä elävät ihmiset tuhoaisivat kalaverkkonsa tilanteessa, jossa tulevaa ruokapulaa pohdittaessa ensimmäisenä tulee mieleen kalastaminen? Ja vaikka se norppa söpöltä kuvissa näyttääkin, sekin on eläin, joka saattaa ruoka- ja energiapulan pahentuessa päätyä vielä monen perheen ruokapöytään. Nimittäin tiedän, että norpan liha on erittäin hyvää ja siinä oleva rasva on erinomaista polttoainetta vaikka öljylamppuihin silloin, kun sähköllä valaiseminen ei onnistu tai se on liian kallista. Ja huoltovarmuuden kannalta on ilo Saimaan mökkiläisenä todeta, että norppakannat ovat paljon paremmat kuin mitä mediassa väitetään, eli kystä on kyllin tarjolla. [Inka Hopsun välihuuto]

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää verkkokalastuksen täyskieltoa koskevan ehdotuksen hylkäämistä. Valiokunta on tässä oikealla asialla. Ja yhdyn myös valiokunnan tekemiin huomioihin täyskiellon vaikutuksista vierailevien mökkiläisten kalastusmahdollisuuksiin kuten myös ylipäättään kotimaisen kalan saatavuuteen ja edelleen huoltovarmuuteen, sillä kolmasosa kotimaisesta ruokakalasta tulee Saimaalta.

En kannata tällaisena aikana verkkokalastuskieltoja missään päin Suomea ja esitän, että täällä aloitetaan keskustelu siitä, millä keinoin norppaa voitaisiin laillisesti pyytää ravinnoksi omaan käyttöön ja siten pitää norppakannan kasvu kurissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Meri.

16.24 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitän kansalaisaloitteen tekijöitä siitä, että voimme keskustella tänään erittäin uhanalaisen, ainutlaatuisen saimaannorpan tulevaisuudesta.

Kuuntelin tässä valiokunnan jäsenten pohteita ja ajatuksia hyvin huolella, ja oikeastaan ihmettelen sitä, miksi te ette päässeet kompromissiin siitä verkkokalastuskiellosta 31.7. asti. [Inka Hopsun välihuuto] Se oli minusta erittäin hyvä ja rakentava ehdotus, jos ja kun on näin, kuten täällä on tuotu esille valiokunnan jäsenten toimesta, että puolet kuuttikuolemista tapahtuu heinäkuussa. Toitte esille puheenvuoroissanne sen — ja moni varmasti arvostaa saimaannorppaa, sitä en epäile — että pitää suojella, ja toisaalta kuitenkin ei yhden kuukauden verran voitu verkkokalastuskieltoa jatkaa. Ymmärrän sen, että monille on ehkä liikaa se, että se olisi koko vuosi. Itse olisin henkilökohtaisesti valmis siihenkin, erityisesti kun täällä tuli esille, että kaupallisesti verkkokalastus ei ole merkittävin keino, vaan siinä käytetään muita keinoja, eikä tässä olla esittämässä mitään kalastuskieltoa siellä lainkaan.

En oikein ymmärrä sitä yhtälöä, että jos se tapahtuisi pelkästään vapaaehtoistoimin, niin silloin edes tämmöisiä rajoituksia esitettäisiin. Muistan, kun viime kaudella eduskunnassa näistä samoista asioista käytiin keskustelua ja silloinen keskustan ministeri kävi meidän ryhmässäkin näistä puhumassa. Muistan erityisesti kysyneeni siitä, että jos tulee norppakuolemia, niin rajoitetaanko verkkokalastusta enemmän, ja hän vastasi silloin, että kyllä. Toki tämä ministeri ei enää tehtävässään ole ja näin, mutta olen erittäin huolestunut siitä, että ette saaneet siellä valiokunnassa edes tätä 31.7.

Tässä on nyt kaksi esitystä: on se kansalaisaloitteen hyväksyminen eli verkkokalastuksen kieltäminen kokonaan, ja sitten olisi tämä toimenpidealoite. Ja tietysti tässä nyt sitten äänet hajoavat. On niitä, jotka haluaisivat, että tätä verkkokalastusta rajoitettaisiin, kuten minä henkilökohtaisesti haluaisin, ja täytyy nyt pohtia, kumpaa esitystä tässä kannattaisi,

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

koska ne äänet nyt hajoavat vähän liikaa. En tiedä... Jos meillä Suomessa on norppa, jota me voisimme suojella, miksi ei voitu tuota heinäkuuta ottaa. Tämä argumentti, mitä nyt ainakin edellinen puheenvuoronpitäjä esitti, että meillä on niin suuri ruokapula, että meidän täytyy nyt tätä uhanalaista norppaa alkaa tässä pyydystää, oli nyt ehkä vähän kaukaa haettu tässä tilanteessa. Joskus tulevaisuudessahan kaikki on mahdollista, mutta kai me nyt kuitenkin tässä rauhanajan lainsäädäntöä tehdään. Itse pohdin tässä vielä, kumpaa äänestän — jompaakumpaa tulen äänestämään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Kalmari.

16.28 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia edustaja Merelle kuten myös muille rakentavista puheenvuoroista, mitä täällä on ollut.

Edustaja Meri tuossa kysyi ihan ensimmäisenä, miksi ei sitten heinäkuuta jatkettu. Tiedän, että meidän valiokunnassa kaikki toivovat saimaannorpalle parasta mahdollista tulevaisuutta. Ja miten sen saavuttaisimme? Ajattelimme kuitenkin pääasiallisena linjana, että se, että paikallisten toimijoiden näkemykset otetaan huomioon, kuten esimerkiksi edustaja Myllykoski tässä sanoi, on niin merkityksellinen asia, että se on se, mikä on tähän asti kantanut. Suojelun tavoitteet on saavutettu etujassa, ja kanta kasvaa ihan hyvää vauhtia. Kun paikalliset pidetään mukana ja toimitaan niin kuin enemmistö paikallisista toivoo, niin paras suojelun taso saavutetaan sillä tavalla. Esimerkiksi maakuntaliitto toivoi, että toimittaisiin näin, ja paikallisten yhteistyössä, oikeastaan tämän aloitteen allekirjoittajien aikaansaamana, tuli jo ministeriön asetus. Sinä aikana, kun tämä kansalaisaloite oli käsittelyssä, tuli asetus, jolla tuli uusia kalastusrajoituksia ja uusia alueita. Mielestäni tätä arviointia meidän on koko ajan tehtävä, ja sen takia tämä vuosi 23 tuli tähän.

Mutta sen sijaan täällä on vähän noussut sellaisiakin väittämiä, jotka eivät ole tosia, esimerkiksi että ihminen on ainoa uhka norpalle. Se ei ole tosiasia. Kun esimerkiksi viime vuonna 28 norppaa kuoli lasketusti — arvio on, että niitä on kuollut ehkä vielä enemmän, että kaikkia ei saada tietoon — niin näistä kolme kappaletta on kalanpyydyksiin kuolleita. Esimerkiksi tämä pesinnän epäonnistuminen on oikeastaan suurin syy, mitä täältä voi yksittäisiä syitä löytää, mutta sitten luen suoraan täältä: ”Pesätarkastuksessa löytynyt päätön naaraskuutti painoi noin 11 kiloa ilman päätä. Paikalta löytyi ilveksen ja ketun jälkiä.” Pedot ovat merkittävä uhka myöskin saimaannorpalle. Ja ennen kaikkea on tärkeää, että pysymme yhteistyössä, varsinkin kun on näitä hankalaksi käyviä talvia, ilmastonmuutoksen vaikutuksia vähentämään ja että siellä kaikki paikalliset — olivat ne sitten kalastajia tai rannanomistajia tai muualta tulevia vapaaehtoistyöntekijöitä tai paikallisia luontojärjestöjä — yhdessä toimivat näitten norppien hyväksi. Edustaja Järvinen esimerkiksi hyvin usein on tätä yhteistyötä halunnut korostaa ja katsonut, että se on se, millä ehkä hyvin eteenpäin mennään.

Mutta tosiaan hyviä ajatuksia tässä. Meillä on vähän erilainen näkökulma siitä, millä tätä norppakantaa saadaan parhaiten eteenpäin, ja tämä oli enemmistön näkökulma siellä valiokunnassa. Mutta sen asian vielä haluan sanoa, että vaikka kuinka nälässä oltaisiin, niin en toivo todellakaan näkeväni kenenkään lautasella sitä saimaannorppaa, kuten tässä eräässä puheenvuorossa esitettiin.

Mutta kiitoksia tähänastisesta hyvästä keskustelusta, joka ilmeisesti vielä jatkuu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä jatkuu. — Edustaja Elomaa.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

16.32 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Täällä on ollut todella hyvää keskustelua tärkeästä aiheesta. Ensin kiitän kansalaisaloitteen tekijöitä. Saimaannorppa on meidän kallisarvoinen eläinlajimme.

Mietin sitä, mikä on ihmisen vastuu eläinlajien vähenemisestä maapallolla, ja tämä vastuu on miltei sataprosenttinen, koska ihmisten toimien seurauksena eläinten olosuhteet ja ympäristö muuttuvat. On hätkähdyttävää, että eläinlajeja kuolee kiihtyvällä vauhdilla, jopa lähes 70 prosenttia viime vuosien aikana. Se on järäyttävä luku.

Valiokunnan päätös ottaa huomioon tässä norppa-asiassa seurannan tärkeyden saimaannorpan määrän riittävyydestä ja kasvusta, mutta onko se sitten riittävä toimenpide? Olen itsekin kahden vaiheilla ollut jo pitkän aikaa ja varsinkin tällä hetkellä. Yhdyin valiokunnan jäsenenä enemmistön päätökseen, mutta tämä mietitytti todella paljon. Verkkokalastusta pitää nyt seurata intensiivisesti ja sen seurauksia todella intensiivisesti. Yhtään norppaa ei saa enää kuolla verkkoon. Tämä Sirénin esittämä verkkokalastuksen kieltö 31. heinäkuuta saakka on aika hyvä esitys, ja vihreiden esitys myös. Mutta valiokunta halusi tietenkin sellaisen päätöksen, että myös vapaaehtoisuus norpan säilymisessä otettaisiin huomioon. Ja koska ihmiset rakastavat norppaa, kaikki kansalaiset varmaan, ja haluavat sen lajin säilyvän, niin on myös tärkeää, että vapaaehtoisesti tehdään asioita ja saadaan se yleinen näkemys siitä, kuinka tärkeää on norpan kuuluminen Suomen eläinlajistoon.

Itsekin tässä nyt mietin huomista äänestystä. Mutta siitä olen kiitollinen, että niin valiokunnan puheenjohtaja Kalmari kuin Leena Meri ja kaikki muutkin puheeseen tästä aiheesta osallistuvat ovat esittäneet hyviä pointteja, tärkeitä asioita, ja varmaan se perimmäinen ajatus on siinä, että emme halua, että saimaannorppa häviää meidän listoiltamme niistä eläimistä, jotka täällä Suomessa elävät. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Edustaja Pitko.

16.36 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Täällä on keskusteltu siitä, ovatko ihminen ja saimaannorppa onnistuneet yhteiselossaan, ovatko kalastus ja saimaannorppa sopineet hyvin yhteen ja mikä onkaan se syy, että saimaannorppa on ahdingossa, onko se ihminen vai joku muu kenties. Kyllähän fakta on se, että saimaannorppa on erittäin uhanalainen laji ja sen taustalla on ihminen. Saimaannorpan metsästys ajoi saimaannorpan liki sukupuuttoon 1900-luvun alussa, koska saimaannorppa kilpaili kalasaaliista. Tämä on se fakta, ja niitä jälkiä korjaillaan nyt.

Ilmastonmuutos on se toinen uhka saimaannorpalle. Se on se tulevaisuuden uhka, joka toki näkyy jo nyt. Optimistisetkin ennusteet kuitenkin ennustavat sitä, että ilmasto tulee joka tapauksessa lämpenemään erityisesti täällä meillä pohjoisilla alueilla, kaksinkertaisesti keskiarvoon nähden. Me voimme rajoittaa ilmastonmuutosta, mutta me emme voi sitä täysin estää. Mutta verkkokalastuskuolemat me voidaan estää lopettamalla verkkokalastus heinäkuussa tai ympärivuotisesti. Eikö meidän kannata vaikuttaa siihen, mihin me voimme? Se on tässä meillä käsillä. Me voimme huomenna sen toteuttaa.

Saimaannorppia on tosiaanakin laskelmien mukaan reilut 400. Se on erittäin uhanalainen, kanta on aivan liian pieni. Meidän pitäisi hyväksyä se, että kanta on liian pieni. Tässä tilanteessa ei ole juhlistavaa, vaikka onkin hyvä asia, että kanta on lähtenyt kasvuun.

Täällä on myös sanottu, että rajoituksilla ei saada tuloksia, vapaaehtoisuus olisi aina parempi. Saimaannorpan suojelun rajoitukset ovat olleet juurikin se syy, miksi me voimme

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

nyt juhlia tätä kannan kasvua. Rajoitukset ovat toimineet, ja rajoituksilla me voidaan saada vielä tehokkaampaa saimaannorpan suojelua.

Jäimme tosiaan valiokunnassa tämän kansalaisaloitteen kannattamisen kanssa yksin. Vain vasemmistoliiton edustaja Kivelä äänesti vastalauseen puolesta minun ja edustaja Elon kanssa. Ihmettelen, että suomalaisten huoli ei ole kuulunut puolueisiin tämän laajemmin. Edes tämä heinäkuun kielto, joka valiokunnan pöydällä oli toimenpidealoitteen muodossa, ei saanut kannatusta, ei edes valiokunnan kokoomuslaisilta. Mutta huomenna voidaan tosiaan äänestää. On hieno kuulla, että täällä on eduskunnasta löytynyt kuitenkin laajempaa kannatusta kuin valiokunnasta, ja toivon, että me voimme päättää, että me suojellaan saimaannorppaa ja otetaan käyttöön verkkokalastuskielto ympärivuotisesti.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Sirén.

16.39 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Todellakin kiitos kaikille kansalaisaloitteen tekijöille ja sen allekirjoittaneille. Se nosti silloin esille sen, miten valtavan suuri huoli suomalaisilla on saimaannorpan tilanteesta, ja sen, että toimia todellakin tarvitaan. Iso kiitos myös kaikille, jotka ovat tukeneet minun tekemääni toimenpidealoitetta allekirjoittamalla sen vuonna 2019 ja antamalla sille tukensa nyt tänään täällä salissa.

Selvyyden vuoksi: Kansalaisaloite siis esittää kokonaiskieltoa, ja toimenpidealoitteeni esittää verkkokalastuskiellon jatkamista heinäkuulle, mille on asiantuntijoiden tuki. Kun täällä on usea kollega pohtinut huomista äänestämistä, niin ymmärtääkseni on niin, että tämä vastalause ja minun tekemäni esitys ovat ensin vastakkain, ja jos tässä äänestyksessä tämä vastalause voittaa, niin silloin siitä äänestetään mietintöä vastaan. Uskoisin, että laajempi tuki voisi olla löytymässä tälle ikään kuin kevyemmälle esitykselle eli verkkokalastuskiellon jatkamiselle kokonaiskiellon sijaan. Tämä selvyudeksi näiden kahden esityksen eroista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Semi.

16.40 Matti Semi vas: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä saimaannorpan asiassa on erittäin tärkeää muistaa niitä aikoja, kun se rauhoitus tehtiin joskus 60—70-luvulla, ja sitä, mitä muutakin sinä aikana on tapahtunut. On ollut huoli Suomen luonnosta ja Saimaan vesistä ja kaikista vesistöistä. Suomessa säädettiin laki siitä, että jätevedet pitää puhdistaa ennen kuin ne lasketaan vesistöön pilaamaan vettä, että pitää olla puhtaat vedet meillä kaikkialla, ja sen aikainen päätös, se päätös, että jätevedet puhdistettiin, oli hyvä päätös myös Saimaan kalakannalle. Tiedetään, että etenkin muikkukanta on erittäin runsaspitoinen siellä ja on paljon kalaa, tai sanotaan, että norpalla on edellytykset saada riittävästi ruokaa — ja ruokaa, mikä on puhdasta, koska se elohopeahan, mikä tappoi kaloja, tappoi myös norppia. Erittäin tärkeänä olen pitänyt sitä koko prosessia, mikä siinä 60-luvulla tehtiin, että elinot ovat puhtaat ja kalakannat ovat hyvät.

Minun mielestäni, jos sitä verkkokalastuskieltoa jatketaan sinne 31.7. asti — se on heinäkuun viimeinen päivä — se on hyvä päätös. Sillä on hyvä elää, sillä säästetään norppien mahdollisuuksia elää sitten muutenkin paremmin siellä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hyrkkö.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

16.42 **Saara Hyrkkö vihr:** Arvoisa puhemies! Edustaja Meri kysyi minusta osuvasti, miksei valiokunnassa olisi voitu päätyä edes jatkamaan heinäkuun loppuun asti tätä verkkokalastuskieltoa, ja se on minusta erittäin hyvä kysymys. Täällä on puhuttu paljon yhteistyöstä ja vapaaehtoisuudesta, mutta kun meillä siis on jo voimassa tämä kesäkuun verkkokalastuskielto, me olemme jo ikään kuin yhdessä todenneet, että näitä rajoituksia, velvoitaviakin rajoituksia, tarvitaan, ja sitten kun tiedämme, että juuri heinäkuussa niitä kuolemia tapahtuu niin paljon, niin on vaikea ikään kuin ymmärtää, miksi se kesäkuu kelpaa — sitä ei kuitenkaan juuri kukaan täällä ole esittänyt poistettavaksi huoltovarmuuden tai kalastuksen nimissä — mutta heinäkuulle pidennys sitten ei. En tietenkään tiedä vielä tätä huomista äänestysjärjestystä, mutta itse ainakin kannatan siis sekä edustaja Pitkon että edustaja Sirénin esityksiä, ensisijaisesti tätä kansalaisaloitteen mukaista rajausta, joka näiden viime päivienkin uutisten myötä olisi minusta perusteltu tässä tilanteessa, jossa norppa on erittäin uhanalainen, mutta jos se ei syystä tai toisesta saa eduskunnan enemmistön tukea, niin toivon, että eduskunnasta enemmistö löytyy vähintään tälle heinäkuun loppuun asti jatkettavalle verkkokalastuskiellolle.

Arvoisa puhemies! Täällä erästä puheenvuorosta tuli mieleen 90-luku ja se, kun teekkarit aikanaan latasivat kaupan hyllyyn säilykepurkkeja, joissa mainostettiin troolattua saimaannorppaa. Kyseessä oli tietysti hyvin epäsovinnainen tekkarijäynä, jonka tarkoituksena oli herättää keskustelua saimaannorpan suojelusta. Jo 90-luvulla tekkaritkin ymmärsivät, että saimaannorppa tarvitsee suojelua, ja toivon, että eduskunta vuonna 2022 on samoilla linjoilla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kalmari.

16.44 **Anne Kalmari kesk:** Arvoisa herra puhemies! Olen aivan samaa mieltä edustaja Hyrkkön kanssa siitä, että saimaannorppa tarvitsee suojelua, ja totean uudelleen, että tämä kansalaisaloite ei mennyt siinä mielessä hukkaan, että asetuksilla saatiin, yhteistyössä paikallisten kanssa sopien, rajoituksia, jotka saimaannorpan tulevaisuutta edesauttoivat.

Vielä mitä tähän heinäkuuhun tulee, se on tosiasia, että silloin verkkokuolemista merkittävin osa tapahtuu, mutta esimerkiksi tänä vuonna heinäkuussa ei tapahtunut yhtään verkkokuolemaa, ja kalastuspyydystyksiin jääneiden koko osuus viime vuonna oli kolme kappaletta, joka oli noin kymmenen prosenttia kokonaiskuolleisuudesta. Että mielestäni aina pitää pitää se realismi ja järki mukana, kun tehdään toimia, ja paikallisten sitouttaminen niin, että saadaan sen tuntuisia toimia, että ne voidaan yleisesti alueella hyväksyä. Sillä me saamme parhaan tuloksen norpan kannalta, joka on meille kaikille rakas.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Leppä.

16.45 **Jari Leppä kesk:** Herra puhemies! Saimaannorppa tarvitsee suojelua. Sitä on suojeltu vuosikymmeniä, on asetettu tavoitteita sen kappalemäärissä. Ne tavoitteet on nykyisillä toimenpiteillä ylitetty, ne on merkittävästi aikaisemmin saavutettu kuin mitä oli tavoite, hyvä niin. No, mikä siinä on pohja, miksi näin on tapahtunut? Siksi, että on ollut paikallisten ihmisten — vesialueiden omistajien, kalastajien, kesäasukkaiden — yhteisesti hyväksymät toimenpiteet. Se on ratkaisevassa asemassa. Hyvät kollegat, saimaannorppa suojellaan Saimaalla ja Saimaan alueen ihmisten toimesta. Jos siellä ei ole hyväksyntää suojelulle, ei se suojelu myöskään tapahdu. Siksi nämä asiat pitää sovittaa yhteen.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Minusta valiokunta on tehnyt hyvää työtä — kiitos puheenjohtaja Kalmarille hyvästä työstä. Mielestäni tämä esitys, mitä tälle kansalaisaloitteelle valiokunnan enemmistö esittää, on hyvä, sillä pitää mennä. Silloin me myöskin varmistamme aidosti sen suojelun emmekä vain poseeraa sillä. Täällä on helppo poseerata näillä asioilla, mutta todellisuus on jotakin ihan muuta. Saimaa on valtava vesistö, ja sinne mahtuvat niin norpat, ihmiset kuin kalastajatkin, ja tämä meidän pitää täällä ottaa huomioon. Kokonaisuuksista pitää pitää huolta. Meillä on tietysti erittäin arvokas laji, ja sen me haluamme suojella, mutta niin kuin sanottu, se tapahtuu paikallisten toimesta, ja se hyväksyntä pitää aina pitää mielessä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Kivelä.

16.47 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Leppä sanoi, että saimaannorppa tarvitsee suojelua. No, nyt meillä olisi juuri tässä kohtaa mahdollisuus sitä toteuttaa. Ja verkkokalastuskiellosta, minimissään sen pidentämisestä heinäkuulle, itse ajattelen, että se pitäisi ensisijaisesti tehdä eläinten oikeuksien ja lajien suojelun vuoksi, mutta — kommentina tähän edelliseen puheenvuoroon — kyllä se on myös niin, että lajien suojelu, luonnon-suojelu, on myös tapa edistää kestävä matkailua ja siihen liittyviä elinkeinoja ja kestäviä elinkeinoja muutenkin. Täällä on nyt aika useasti myös tuotu esille jo sitä paikallisten tukea norpan suojelulle.

No, minusta oli oikeastaan erittäin iloista huomata, että täällä eduskunnassa olisi laajempaa tukea saimaannorpalle kuin maa- ja metsätalousvaliokunnassa on ollut. Tästä herääkin sellainen kysymys, että onko meille valiokuntaan sitten valikoitunut ihmisiä, joilla ei välttämättä tämä eläinten aseman parantaminen ole niin korkealla prioriteettina. Ja tämä on tietenkin ongelma, kun kyseessä on valiokunta, jolla on niin paljon valtaa muiden lajien asemaan.

Mutta oli hyvä myös, että edustaja Sirén toi esille tätä äänestysjärjestystä ja teki ensin näkin tämän esityksen heinäkuun verkkokalastuskiellosta, koska nythän meillä kaikilla on mahdollisuus äänestää tämän ympärivuotisen kiellon puolesta ja sitten, jos ei se mene läpi, tämän heinäkuun verkkokalastuskiellon puolesta. Ja kun kuuntelin täällä puheenvuoroja vasemmalta ihan sinne oikeimpaan laitaan, niin olin tosi iloinen, kun huomasin, että täällä ihan laajasti, paljon laajemmin kuin valiokunnassa, nyt olisi tukea sille, että edes tämä heinäkuun kielto voitaisiin toteuttaa. Eli toivottavasti tämä näkyy sitten siinä huomiossa äänestyksessä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Leppä.

16.49 Jari Leppä kesk: Herra puhemies! Täytyy tietysti todeta, että kun täällä sanotaan, että nyt on mahdollisuus suojella norppaa, niin eihän se näin ole: meidän olemme suojelleet norppaa vuosikymmeniä, mikä on nimenomaan ollut meidän tarkoituksemmekin ja tahomme. Ja hyvä niin, se on erittäin tarpeellinen asia.

Toinen huomio: Saimaan alueella norpalla on matkailussa keskeinen rooli, sillä on erittäin keskeinen rooli. Sitä käytetään markkinoinnissa, sitä käytetään siinä, että tuotetaan matkailijoille elämyksiä. Se on nimenomaan sitä tällä hetkellä. Sen vuoksi hyväksyttävyyys niille toimenpiteille, joita siellä tehdään, on äärimmäisen tärkeää, jotta tämä kaikki voi jatkua — ja myöskin se, että me pystymme valtavasta vesialueesta, minkä Saimaa muodostaa, saamaan kotimaiseen ruokapöytään kalan, mitä me kaikki tarvitsemme, mitä me kaik-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

ki haluamme. Kaikki nämä pitää sovittaa yhteen. Tästä muodostuu se paikallinen hyväksyttävyyks ja se, että suojelun tahto ja tavoite aidosti toteutuvat — eikä niin, että me teemme täällä sitten joitakin sellaisia toimenpiteitä, että paikallisten suojeluinto taantuu. Sitähän meistä ei varmaan kukaan täällä halua. Siksi tuo valiokunnan kannanotto on erinomaisen hyvä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Myllykoski.

16.51 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Täytyy oikein nousta puhumaan, ja en minä tiedä, sanoisinko minä nyt kiitoksia puoluetoveri, kansanedustaja Mai Kivelälle siitä, että hän eduskunnassa julistaa, että edustaja Myllykoski ei ajattele eläinten parasta — minun mielestäni tahditonta ja kohtuutonta. [Mai Kivelän välihuuto]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä on listalla edustaja Meri.

16.51 **Leena Meri ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Ennen kuin edustaja Leppä katoaa tuosta, niin haluaisin sanoa, että — ette ollut ehkä koko keskustelua mukana — kukaan ei epäillyt sitä, että koko eduskunta varmasti haluaa suojella norppaa, ja siitä on yhteinen tahtotila. Ehkä kyse on nyt näistä keinoista, siitä, miten tässä tulisi toimia.

Minusta tässä oli ihan hyviä puheenvuoroja, esimerkiksi edustaja Hyrköllä juuri tästä, että jos se olisi kokonaan vapaaehtoisuuden pohjalta tapahtunut, niin siellä ei olisi pohjalla yhtään rajoitetta. Ja ehkä itse olen huolissani siitä, miksi se heinäkuu ei menestynyt valiokunnassa, jos kuitenkin merkittävin osa, oliko nyt 50 prosenttia, norppakuolemista tapahtuu juuri heinäkuussa. Ymmärtääkseni — edustaja Lepälle — täällä tuli esille se, että kaupallisessa tarkoituksessa käytetään muita kuin verkkoja pääasiallisesti, niin että siinä mielessä olisi ollut mahdollista ilman, että me vaarannamme kalastusta, tämä toteuttaa. Itse tietysti toivon, että tämä rajoitus tulisi heinäkuulle, koska eihän silloin olisi yhtään, jos siellä ei verkkokalastettaisi, verkkokalastusta elikkä se verkkokalastus ei toteutuisi silloin, kun paikalliset olisivat sen näin ottaneet.

Tietysti on hieno ajatus ja minusta se on erittäin tärkeätä, että paikallisesti tehdään aina yhteistoiminnassa, mutta kyllä sitten eduskuntalaitos on viime kädessä se, joka myös alueille säädöksiä laittaa. Teidänkin hallituksenne tällä hetkellä tekee lakeja, joista minä en aina ole niin kovin tyytyväinen. Esimerkiksi Keski-Uudellamaalla Hyvinkäällä asuessani en ole niin kauhean ilahtunut tästä teidän sote-uudistuksestanne. Minäkin olisin halunnut päättää sen paikallisesti — tämä nyt ehkäpä jopa pienenä kevennyksenä tähän — mutta täältä se tuli vaan.

Mutta kiitos hyvästä keskustelusta, ja te olette tehneet siellä kuitenkin joka tapauksessa hyvää työtä, ja toivon tietysti... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu] — Kuka katkaisi puheen?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: En minä kyllä ainakaan tällä kertaa.

Elikkä toivon tietysti — jatkan tästä — että nämä paikalliset haluavat jatkaa tätä norpan-suojelua, ja varmasti kaikki haluavat, koska ikkunasta on kiva katsoa sitten myös norppia, eli en epäile ollenkaan sitä puolta.

Mutta nyt päätän tämän puheenvuoron tähän ennen kuin joku keskeyttää minut — tiedän, että se ei ollut tahallista. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt edustaja Kivelä.

16.54 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Haluaisin korjata sen asian, että edellisessä puheenvuorossani en ottanut kantaa kenenkään yksittäisen ihmisen näkemyksiin — olenhan itsekin valiokunnan varajäsen — vaan kommentoin yleisellä tasolla. Ja jos nyt jotain kommentoin, niin ehkä eniten tätä kokoomuksen toimenpidealoitetta ja sen hylkäämistä ja siten toisaalta täällä salissa sen esittämistä, toisin kuin mitä kokoomuksen jäsenet valiokunnassa ovat kannattaneet. Mutta en missään nimessä kommentoinut kenenkään yksittäisen jäsenen mielipiteitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari.

16.54 **Anne Kalmari kesk:** Kiitos kaikille hyvästä keskustelusta. Toistan vielä tähän loppuun sen, että kaikki me haluamme olla saimaannorpan asialla ja se eläin on meille rakas ja koetamme sen suojelua edelleen edistää. Tämä kansalaisaloite sai paljon aikaan, ja kiitän sen allekirjoittajia.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

8. Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

Kansalaisaloite KAA 9/2021 vp

Toimenpidealoite TPA 108/2021 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 10/2022 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari.

Keskustelu

16.57 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme kansalaisaloitetta, jossa esitetään, että uhanalaisten lajien metsästäminen on kiellettävä metsästyslaissa. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että uhanalaisten lajien suojelun tehostamiseksi metsästyslain 37 §:ään lisätään 4 momentti, joka kuuluu seuraavasti: ”Jos 5 §:ssä mainittu laji on Suomessa, Euroopassa tai maailmanlaajuisesti uhanalainen, se on säädettävä valtioneuvoston asetuksella aina rauhoitetuksi, jollei lajia ole muutoin lailla rauhoitettu.”

Arvoisa puhemies! Valiokunta katsoo, että kansalaisaloitteen taustalla oleva huoli uhanalaisten lajien ja erityisesti voimakkaasti taantuneiden vesilintukantojen suojelusta on tärkeä ja perusteltu. Valiokunta ei kuitenkaan pidä perusteltuna kansalaisaloitteessa esitettyä metsästysrajoitusten kytkemistä suoraan kymmenen vuoden välein tehtävään lajien uhanalaisuusarviointiin ja joutuu näin esittämään kansalaisaloitteen hylkäämistä. Lisäksi valiokunta esittää kansalaisaloitteen perusteella kolmen lausuman hyväksymistä.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Kansalaisaloitteessa esille nostetuista uhanalaisista lajeista valtaosa on vesilintuja. Nisäkkäistä mukana on vain hilleri. Kansalaisaloitteen perustelujen mukaan metsästyslain 5 §:ssä tarkoitettuihin riistalajeihin ja muihin rauhoittamattomiin lajeihin kuuluu yhteensä 17 Suomessa uhanalaiseksi luokiteltua lajia. Eläimen nimeäminen laissa riistaeläimeksi ei kuitenkaan tarkoita, että eläintä ilman muuta metsästetään. Tämä virheellinen tieto meidän tulisi kaikkien yhdessä saada kitkettyä pois, ja toivoisin, että tätä tietoa myös luonnonsuojelujärjestöt kertovat eteenpäin.

Metsästyksen harjoittamisesta sekä riistaeläinlajin rauhoittamisesta ja rauhoitusajoista säädetään metsästyslaissa ja sen nojalla annettavissa asetuksissa erikseen. Metsästyslain 38 §:n mukaista asetuksenantovaltuutta on käytetty erityisesti metsäkanalintujen metsästysaikojen ja alueellisten rauhoitusten asettamiseen. Kyseisen pykälän nojalla on lisäksi rajoitettu tai kielletty tähän mennessä myös punasotkan, tukkakoskelon, metsähanhen, merihanhen, haahkan ja allin metsästystä.

Suomessa tehdään noin kymmenen vuoden välein koko lajiston kattavat uhanalaisuusarvioinnit. Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n ohjeissa todetaan, että lajin uhanalaisuusarvioinnin automaattinen kytkeminen lainsäädännölliseen toimeen ei ole asiallista — eli luonnonsuojeluliiton ohjeissa esitetään, että automaattinen kytkeminen lainsäädännölliseen toimeen ei ole asiallista — sillä lainsäädännön valmistelussa tulee ottaa huomioon myös muita tekijöitä. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta katsoo, että metsästyksen sallimista tai kieltämistä koskevien päätösten perusteena on tarkoituksenmukaista käyttää uhanalaisuusarvioinnin ohella uusimpia metsästettävien lajien kantojen tilaa ja kehitystä koskevia seurantatietoja. Työtä ajantasaisen kannankehitystiedon parantamiseksi ja käyttämiseksi metsästyksen vuosittaisessa säätelyssä tulee jatkaa.

Vesilintujen uhanalaisuuden taustalla on monia syitä, joista merkittävimmät liittyvät lajien elinympäristöissä tapahtuneisiin muutoksiin, kuten kosteikkojen ja rantaniittyjen vähenemiseen sekä muun ohella vieraspetojen ja vesiliikenteen aiheuttamaan häiriöön. Karjalouden väheneminen on johtanut etenkin kahlaajille haitalliseen rantaniittyjen umpeenkasvuun. Vieraspedot, minkki ja supikoira, ovat uhanalaistumisen syitä niin sisävesien kosteikkolajeilla kuin Itämeren saaristolinnuilla. Metsästys ei useimmilla lajeilla ole uhanalaistumisen pääsyy mutta voi kiihdyttää vähenemistä ja vaikeuttaa kannan palautumista.

Uhanalaisten vesilintujen suojelemiseksi tehdään Suomessa paljon tärkeää työtä lajien elinympäristöjen parantamiseksi, vieraspetopyynnin järjestämiseksi ja metsästyksen käytäntöjen kehittämiseksi. Olemassa olevista lakiin perustuvista ja metsästysseurojen vapaaehtoisesti asettamista metsästyksen rajoituksista tulee tiedottaa laajasti ja tehokkaasti. Vuosille 21—23 ulottuvaan Helmi-ohjelmaan sisältyvässä Sotka-hankkeessa tehdään kosteikoita, rakennetaan levähdysalueverkostoa, kunnostetaan soita ja valuma-alueita sekä pyydetään pienpetoja laajassa yhteistyössä. Eduskunnassa käsiteltävänä olevassa uudessa luonnonsuojelulaissa on tarkoitus mahdollistaa minkin ja supikoiran pyydystäminen kansallis- ja luonnonpuistoissa myös ilman Metsähallituksen lupaa uhanalaisten lintukantojen pesimämahdollisuuksien turvaamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriön johdolla tarkastellaan parhaillaan myös metsästyksen käytäntöjen kehittämistä ja erityisesti tarvetta rajoittaa vesilintujen houkuttelua viljaruokinnan avulla. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kaikkia edellä mainittuja toimia vesilintujen suojelemiseksi jatketaan ja kaikkein uhanalaisimpien lajien metsästyksen rajoittamista tarkastellaan mahdollisimman pian.

Meillä onkin kolme lausumaehdotusta: 1) ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää vesilintujen seurantaa ja kantojen kehittymisen arviointia.” 2) ”Eduskunta edellyttää, että

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

maa- ja metsätalousministeriö varmistaa laajan tiedon jakamisen olemassa olevista metsästyksensuojeluista.” 3) ”Hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa uhanalaisimpien vesilintujen suojelua rajoittamalla niiden metsästystä.” Tämä koskee erityisesti tukkasotkaa, haapanaa, jouhisorsaa, heinätavia, nokikanaa ja lapasorsaa.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön jätettiin vastalause.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle. — Nyt edustaja Pitko, olkaa hyvä.

17.02 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! On kiistaton tosiasia, että ihmisen harjoittama metsästys on hävittänyt maailmasta lukuisia lajeja. Metsästys vaikuttaa lajien kantoihin, ja se on yksi syy, miksi metsästystä säännellään lailla.

Suomen luonto ei voi hyvin. Trendi pidemmältä ajalta osoittaa, että lukuisat lajit ja luontotyypit ovat uhanalaistuneet. Lintuja meillä on seurattu varsin tarkkaan jo pitkään, ja tilanne isossa kuvassa vaikuttaa varsin synkältä. Lintulajeista merkittävä osa on taantunut, ja monista meille kaikille tutuista lajeista on tullut Suomessa uhanalaisia. Esimerkkinä mainittakoon vaikka varpunen. Tämä taantuma ei tietenkään koske vain lintuja. Meillä on linnuista todella paljon hyvää tietoa — kiitos tutkijoiden ja lukuisten vapaaehtoisten, jotka tätä tietoa keräävät joka päivä. Samanlaista aineistoa ei ole läheskään kaikista muista eliöstämme, mutta jos olisi, lienee niin, että trendi olisi monin paikoin yhtä surullinen.

Nyt käsittelyssä oleva kansalaisaloite esitti uhanalaisten lajien, pääasiassa uhanalaisten vesilintujen, metsästyksen kieltoa. Haluan osoittaa suuret kiitokset tämän kansalaisaloitteen tekijöille erittäin tärkeän asian nostamisesta esille. Olen sitä mieltä, että aloitteen tavoite tulisi hyväksyä, vaikka sinänsä aloite tällaisenaan nyt hylätään. Valiokunnan mietinnössään suhtaudutaan myönteisesti muun muassa metsästäjien valistuksen lisäämiselle, mutta oma kantani eroaa kuitenkin keskeisesti siltä osin, kuinka tiukasti uhanalaisten lajien metsästämiseen tulisi suhtautua.

Olemme esittäneet valiokunnassa edustaja Elon ja edustaja Kivelän kanssa valiokunnan mietintöön vastalauseita ja kolmea lausumaa.

Arvoisa puhemies! Moni hätkähtää, kun kuulee, että Suomessa on sallittua metsästä uhanalaisia lajeja — näitä ovat esimerkiksi punasotka, nokikana, heinätavi, haapana, tukkasotka ja jouhisorsa — siitäkin huolimatta, että metsästäminen päivänselvästi sitä verottaa, oli se sitten alkuperäinen syy uhanalaistumiseen tai ei. Metsästämyllä lajeja, jotka ovat uhanalaisia, otetaan tarpeettomia riskejä, pelataan uhkapeliä niiden lajien säilymisellä Suomen luonnossa. Mielestäni vastuulliseen metsästämiseen ei kuulu uhanalaisten lajien metsästäminen ja lajikadon kiihdyttäminen.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee syihin vastustaa uhanalaisten lajien metsästyksen kieltoa, on minun monin paikoin vaikea niitä ymmärtää, kuten sitä, että lajien uhanalaistumisen syyt ovat muualla kuin metsästyksessä, eikä siksi metsästystä pitäisi rajoittaa. Tämä voi olla totta, monen lajin osalta syyt ovat muualla kuin metsästyksessä. Se ei kuitenkaan kelpaa perusteluksi sille, että toisesta syystä uhanalaistunutta lajia olisi syytä metsästyksellä ahdistaa vielä lisää. Ottaisin mielelläni keskusteluun esityksiä siitä, miten näitä muita uhanalaistumisen syitä, kuten maankäytön tehostumista ja metsähakkuita, voitaisiin korjata, mutta tiedämme, että sekin keskustelu on varsin vaikeaa.

Valiokunnan enemmistön perusteluissa sanotaan, että kymmenen vuoden välein tehtävien uhanalaisuusarvioiden kytkeminen metsästyksensuojeluun ei ole tarkoituksenmukais-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

ta. Sinänsä olen samaa mieltä, että aikaväli on tässä turhan pitkä, mutta se ei ole silti kestävä syy olla hyödyntämättä sitä tietoa, mitä uhanalaisuustiedoista saadaan, nykyistä paremmin. Tämä voitaisiin hyvin toteuttaa suomalaisen viranomaistyönä tehtyyn uhanalaisarviointiin pohjaten, ei automaattisesti kytkien, kuten valiokunnan puheenjohtaja edellisessä puheenvuorossaan esitti ehdotetun.

Sen sijaan pidän tarpeellisenä, että alueelliset erot lajien kannoissa otetaan huomioon sääntelyssä. Siitäkin meillä on varsin hyvää tietoa. Näin voidaan sallia jonkun lajin metsästäminen jossakin, siinä missä toisaalla sitä rajoitetaan.

Kaikista yllättävin peruste uhanalaisten lajien metsästämisestä on perustelu siitä, että metsästäjät eivät voi kaikissa tilanteissa erottaa elinvoimaisia lajeja uhanalaisista. Tämä koskee etenkin vesilintuja, joista tässä aloitteessakin keskeisesti on kyse. Kyllä olen sitä mieltä, että vastuullisen metsästäjän täytyy aina pystyä tunnistamaan saalis ennen kuin painaa liipaisinta.

Arvoisa puhemies! Ihmisen toiminta on vaarantanut merkittävästi osan suomalaisista lajeista. Moni näistä lajeista on jo valmiiksi rauhoitettu metsästykseltä, mutta eivät kaikki. Metsästyksen vaikeuttaa näiden lajien kantojen toipumista, ja siksi uhanalaiset lajit tulisi rajata pois metsästyksen piiristä. Nykyiset toimenpiteet uhanalaisten lajien turvaamiseksi metsästykseltä eivät riitä. Tarvitaan lisää suojaa.

Tulen tekemään asian seuraavassa käsittelyssä vastalauseen mukaiset muutosesitykset.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Myllykoski.

17.07 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Pidän äärimmäisen tärkeänä, että valiokunta on ottanut selkeän kannan siinä, että vastaamme tässä oikeastaan aiemmin ympäristöministerinä toimineen Krista Mikkosen toiveeseen siitä, että metsästäminen pitäisi lopettaa haapanan, jouhisorsan, heinätavin, tukkasotkan ja nokikanan osalta. Mietinnössä tähän pyyntöön ollaan nyt vastattu. Ne monet keinovalikoimat, joilla me pyrimme uhanalaisten ja vaarantuneiden vesilintukantojen lisääntymisedellytyksiä ja muuttomatkoihin liittyviä ongelmia ratkaisemaan, on selkeästi tuotu, ja tämänkin hallituksen aikana näitä edellytyksiä on edelleen kehitetty, mikä on erityisen tärkeää.

Valiokunta pyrkii omassa mietinnössään ohjeistamaan myös sitä, että — toivon mukaan — meillä nämä niin sanotut kolmiomittausmenetelmät tulisivat tänne vesilintupuolellekin, että meillä olisi kannoista entistä parempaa tutkimustietoa ja ihan kansalaisten toimesta, ettei olisi pelkästään yliopistotasoista tutkimusta vesilintujen tilasta. Sitä voitaisiin enemmän kansallisesti koota ja sitä kautta tuoda metsästyksen rajoittamistoimenpiteitä asetuksella joustavammin suojaamaan lintuja.

En tiedä, mitä tässä yhteydessä tarkoitettiin varpusella, mutta ehkä on hyvä kuvata, että meillä näitä kantoja uhkaa moni muukin asia kuin metsästäminen. Aktiiviset metsästäjät ovat yksi erityinen osa, joka haluaa suojella sitä heille tärkeää riistakantaa, ja he ovat ottaneet erilaisia rajoituksia jo nykyiselläänkin, ovat alueellisesti pidättäytyneet metsästämisestä, koska tietävät, että laji ei kestä metsästystä.

Mutta, puhemies, tulen jatkamaan tuolta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Joo, olkaa hyvä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Arvoisa puhemies! Jatkan tästä. — Toisin yhden näkökulman, mikä problematiikka liittyy tähän kansalaisaloitteeseen. Meillä ovat teeret ja metsot hyvinkin metsästettävässä kannassa, ja sitä kautta, jos me nyt tekisimme sen, että näiden kanalintujen metsästäminen kiellettäisiin niiden esiintymisalueella, se tarkoittaisi yksinkertaistetusti sitä, että saamelaisilta, jotka ovat meidän alkuperäiskansamme, vietäisiin heidän kulttuuriinsa perustuva oikeus tällä kansalaisaloitteella. Eli Pohjois-Suomessa ei voisi harjoittaa näitten kanalintujen, nimenomaan teeren, metsästystä [Anne Kalmari: Eikä riekon!] — eikä, niin kuin valtiokunnan puheenjohtaja huomautti, riekon osalta. Eli siinä mielessä kansalaisaloite on jo syntyessään ja kehitteillään mennyt liian pitkälle, eikä olla katsottu sitä, että jos Saksassa joku laji on uhanalainen ja meillä kanta on vahva, niin me täällä sitten kansalaisaloitteen esityksen pohjalta joutuisimme toteamaan, että koska se on Saksassa uhanalainen, niin sen metsästäminen pitää kieltää Suomessakin.

Isoin ristiriitaisuus on juuri tuossa, että meidän vahvoja riistalintukantojamme nytkin säädellään alueellisesti eli on vastuullista metsästämistä siellä, missä kannat ovat heikkoja. Sitä myös vapaaehtoisin toimin jo rajoitetaan. Mutta kyllä myös Riistakeskus tekee omia ratkaisujaan, ja ministeriö asetuksella voi tehdä suojelupäätöksiä aina kolme vuotta kerrallaan. Mielestäni se on aika hyvä aika ottaa joku kanta haltuun ja seurata sen kehittymistä.

Toivotaan, että edelleen meidän Metso- ja Helmi-ohjelmamme tukevat erityisesti vesilintujen kantojen vahvistumista, koska on aivan selkeä tarve rajata nyt jo tässäkin keskustelussa mainitut vesilinnut metsästyksen piiristä rauhoittamalla ne kolmeksi vuodeksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Hyrkkö.

17.13 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Villi luonto on niin Suomessa kuin globaalistikin uhattuna. Hiljattain julkaistun WWF:n Living Planet -raportin mukaan maailman selkärankaisten villieläinten populaatiot ovat kutistuneet keskimäärin jopa 69 prosenttia alle 50 vuodessa. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen näkyy Suomessa muun muassa lintujen uhanalaistumisena. Yli kolmannes Suomen pesimälinnuista on uhanalaisia, etenkin vesilintujen kannat ovat taantuneet. Tästä huolimatta useita uhanalaisia vesilintuja saa edelleen metsästää. Nyt käsittelyssä oleva kansalaisaloite tähtää näiden lajien suojelemiseen metsästykseltä. On oikeastaan todella ristiriitaista, että samaan aikaan, kun yritämme tehdä hartiavoimin töitä luontokadon pysäyttämiseksi, sallimme kuitenkin uhanalaisten vesilintujen, kuten haapanan, tukkasotkan ja nokikanan, metsästyksen. Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille tärkeän asian nostamisesta keskusteluun.

Arvoisa puhemies! Nykyiset metsästyslain mekanismit eivät pysty riittävän hyvin takaamaan luonnon kestäväää käyttöä ja uhanalaisten lajien väliaikaisia rauhoituksia. Uhanalaisimmat lajit on rajattava kokonaan metsästyksen ulkopuolelle. Osa uhanalaisista vesilinnuistamme on jo suojeltu, ja niiden metsästäminen on kielletty. Olisi johdonmukaista, että kaikkia lajeja kohdeltaisiin samalla tavalla. Uhanalaisten lajien metsästäminen ei myöskään sovi suomalaisten oikeustajuun. Yli 60 prosenttia suomalaisista kannattaa uhanalaisten lajien metsästyksen kieltä.

Arvoisa puhemies! Saamme jatkuvasti tiedemaailmasta viestiä, kuinka luontokadon pysäyttäminen on kriittinen kysymys myös ihmisen turvallisuudelle ja mahdollisuuksille elää tällä planeetalla. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa siihen, että jo valmiiksi uhanalaisten vesilintujen kantoja heikennetään entisestään metsästyksen kautta. Uhanalaisten lajien metsästyksen kiellon pitäisi olla itsestäänselvyys. Todella monet metsästäjät itse asiassa

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

toimivat jo nyt vastuullisesti ja pidättäytyvät uhanalaisten sorsalintujen metsästämisestä, mutta vastuuta ei kuitenkaan voida säilyttää yksittäisten metsästäjien harteille. Siksi olisi myös metsästäjien kannalta selkeämpää, jos voisimme viipymättä rauhoittaa kaikki uhanalaiset eläimet, kunnes niiden kannat on saatu elpymään. Vain sellaisia lajeja tulisi metsästä, joiden kannat ovat elinvoimaisia.

On tietenkin selvää, että myös monia muita keinoja uhanalaisten lajien kantojen elpymiseksi tarvitaan. Esimerkiksi elinympäristöjen suojeleminen ja luonnon tilan parantaminen ovat avainasemassa. Urakkaa ei kuitenkaan kannata tehdä yhtään vaikeammaksi kuin se jo on.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kivelä.

17.16 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat syvästi huolissaan luonnon tilasta ja muiden lajien mahdollisuudesta selvitä tällä maapallolla. Ja samaan aikaan, kuten tässä esimerkiksi edellisessä puheenvuorossa tuli esille, myös me ihmiset olemme täysin riippuvaisia monimuotoisesta luonnosta. Eli on siis väärin muiden lajien oikeuksia kohtaan mutta myös ihmistä kohtaan ja kansalaisten näkemyksiä kohtaan, ettei tätä huolta oteta vakavasti.

Kaksi vuotta sitten tehdyn kyselytutkimuksen mukaan selkeä enemmistö suomalaisista, 63 prosenttia, kieltäisi uhanalaisten lajien metsästyksen. Huomionarvoista on myös se, että tämän saman tutkimuksen perusteella vain kolmasosa suomalaisista ylipäättänsä tiesi, että uhanalaisten lajien metsästys on Suomessa sallittua. On siis myös yleistä oikeustajua vastaan, ettei ihmisten enemmistön näkemystä oteta vakavasti.

No, me tiedämme, että uhanalaisuus tarkoittaa sitä, että lajilla on kohonnut riski hävitä luonnosta, ja on loogista, että metsästämisellä ei pitäisi voida kiihdyttää tätä riskiä. Voi myös sanoa, että myös metsästyksen liittyvä vastuu. Itse tietenkin haluan tässäkin kohtaa korostaa eläinten oikeuksia ja kritisoida eläinten tappamista ylipäättänsä, mutta myös metsästyksen sisällä on mahdollista toimia joko enemmän tai vähemmän vastuullisesti tai vastuuttomasti, esimerkiksi joko yleisten metsästyskriteerien mukaisesti tai vastaisesti.

Kuten BirdLife Suomi ry tuo tässä lausunnossaan esille, ”vähentyneen uhanalaisen lajin metsästys on kestävä käytön vastaista ja ristiriidassa metsästyksen yleisen vaatimuksen kanssa”. Myös WWF on tuonut lausunnossaan kantansa selvästi esille. WWF:n näkemyksen mukaan metsästys ei lähtökohtaisesti voi olla kestävä, jos kohteena on uhanalainen laji, vaikka metsästys ei olisikaan lajin uhanalaisuuden pääsyy. Eli näissä lausunnoissa on tuotu selvästi esille se, kuinka metsästyksuolleisuus olisi helppo, halpa ja nopein keino vaikuttaa näiden uhanalaisten riistalajien tilanteeseen. Sen lisäksi toki tarvitaan muitakin toimenpiteitä, ja tulen kannattamaan myös seuraavassa käsittelyssä sitten näitä edustaja Pitkon esityksiä, jotka hän tulee tekemään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Lehto.

17.19 Rami Lehto ps: Arvoisa herra puhemies! Kansalaisaloitteessa veloitettaisiin säättämään lain 5 §:ssä tarkoitettu riistaeläinlaji tai muu rauhoittamaton eläinlaji aina rauhoitetuksi silloin, kun laji on Suomessa, Euroopassa tai maailmanlaajuisesti uhanalainen. Tässä siis mennään taas samaan juttuun kuin mitä on vaikka metsäsektorilla, että jos Euroopassa on vähän hiilinieluja metsien kautta, niin Suomessa ei saisi kaataa puita. Niin kuin

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

edustaja Myllykoski otti tässä hienosti esille, että kun on lajeja, mitä on Suomessa paljon, runsaasti, mutta muualla Euroopassa ei välttämättä olekaan, niin silloin pitäisi kieltää nekin. Sitten valiokunnan kuulemisessa on tullut esille se, että nämä aloitteen tekijät ovatkin sitten vähän täsmentäneet tätä 15 uhanalaiseen lajiin, ettei mennä niin rankasti.

Totean tännekin, että itsellenikin on metsästyslupa ja siihen soveltuvia välineitä, mutta en metsästä, kun en syö sitä riistaa, niin että en turhaan sitten mene mitään ampumaan. Tämän pitäisi olla jokaiselle selvä asia, ettei mitään viihdekäyttöä siellä tapahdu. Tosin aikaa on ollut siitä kokeestakin, ja niitä vesilintuja, sukeltavia ja puolisuukeltavia, on niin monta eri lajia, etten enää tunnistaisikaan niitä: kun osittain ovat vain pyrstöhöyhenet vähän eri sävyisiä, niin ei pysty tunnistamaan, ampuuko rauhoitettua vai ei-rauhoitettua lajia. Eli tämän takia en mene.

Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kalmari esitteli näitä valiokunnan johtopäätöksiä. Täällä on kolme todella hyvää lausumaesitystä, kannatan näitä. Yritetään turvata näitä lajeja. Lisäksi jokainen metsästäjä voi tehdä myös niitä henkilökohtaisia päätöksiä, miten suojella näitä lajeja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

17.21 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja sen allekirjoittaneille tärkeästä aloitteesta.

WWF:n Living Planet 2022 -raportin mukaan selkärankaisten villieläinten populaatiot ovat kutistuneet keskimäärin 69 prosenttia viimeisten vuosikymmenten aikana. Tämä on tänään sanottu salissa jo muutamaan kertaan, toivottavasti muistamme sen tämän jälkeen. Muokkaamme ja tuhoamme luontoa nopeammin kuin koskaan ihmisen historiassa. Meidän on muutettava tapaa, jolla kulutamme luontoa ja jolla riskeeraamme luontoarvoja. Siksi myös kansalaisaloite uhanalaisten lajien metsästämisestä kiellosta metsästyslaissa on kannatettava. Metsästys on monille uhanalaisille lajeille niin sanottu ylimääräinen kuolinsyy, jota olisi nopeinta ja helpointa vähentää. Kansalaisaloite on lähtöisin suomalaisten suuren huolesta, sillä joka yhdeksäs laji on Suomessa uhanalainen ja vaarassa kuolla sukupuuttoon. Suomessa on tällä hetkellä 17 kansallisesti, Euroopassa tai maailmanlaajuisesti uhanalaiseksi luokiteltua eläinlajia, joita saa metsästä. Nämä lajit ovat pääasiassa lintuja. Erittäin uhanalaisten lajien joukosta löytyvät tukkasotka, punasotka, haahka ja nokikana.

Kansalaisaloitteella pyritään suuntaamaan metsästys elinvoimaisiin lajeihin ja mahdollistamaan uhanalaisten riistalajien kantojen elpyminen. Huomionarvoista on, että viime vuosina uhanalaisten lajien osuus vesilintusaaliista on ollut kymmenen prosentin luokkaa. Aloitteessa mainittujen lajien rauhoittaminen ei siis pienentäisi metsästäjien saalista merkittävästi. On oikeastaan vaikea ymmärtää, miksi tällaisesta metsästysoikeudesta halutaan pitää kiinni, miksi ei nähdä luontoarvojen säilyttämisen merkitystä.

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että yksi mahdollisuus olisi rajoittaa metsästystä asteittain uhanalaisuuden mukaan. On ymmärrettävää, ettei tieteellisesti määriteltyjä uhanalaislueteloita voi suoraan siirtää lainsäädäntöön. Sääntelyn tulee tapahtua lakien ja asetusten kautta, kuten luonnonsuojelulain puolella tehdään. Lajien tilaa tulee voida arvioida myös koko lajiston kattavien noin kymmenen vuoden sekä nisäkkäiden ja lintujen viiden vuoden välein toteutettavien uhanalaisuusarvioiden välillä. Kaikki ymmärrämme, että kymmenen vuotta on todella pitkä tarkasteluväli. Luonnonsuojeluliiton mukaan Suomessa äärimmäi-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

sen ja erittäin uhanalaisia lajeja ei tule metsästää lainkaan, ne tulisi ensisijaisesti poistaa metsästyslain 5 §:n riistalajeista.

Luonnonsuojeluliitto pitää erittäin tärkeänä myös valtakunnallisen metsästykseltä kokonaan rauhoitettujen lintuvesien verkoston luomista. Tämä työ, joka on aloitettu Sotkahankkeessa, tukee hyvin uhanalaisten vesilintujen suojelua.

Kiitos lämpimästi vielä kerran aloitteen tekijöille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, poissa. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

17.25 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Minusta tämä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö on hyvin harkittu kokonaisuus. Kansalaisaloitteen tekijöiden esille nostamista uhanalaisista lajeista valtaosa on vesilintuja, ja meillä on jo tehty laajasti erilaisia toimia taantuvien vesilintukantojen tilanteen parantamiseksi. Viimeisin ilmenemismuoto on maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteinen Helmi-ohjelma, joka koskee koko tätä vuosikymmentä, ja sen tavoitteena on lajien elinympäristöjen parantaminen laajasti ja kattavasti. Oma merkityksensä on myöskin ympäristökorvauksella ja perinnebiotooppiuella, jotka liittyvät maatalouspoliittiseen järjestelmään. Valiokunta aivan oikein pitää näitä vesilintujen elinympäristön parantamiseksi toteutettuja hankkeita erittäin tärkeinä. Helmi-ohjelman kautta rahoitetaan myös vieraspetopyyntiä, joka toteutetaan Natura 2000 -verkoston lintuvesillä. Sen tavoitteena on tietysti turvata pesimärauha taantuville ja uhanalaisille vesi- ja rantalinnuille. Vesilintujen pesintää uhkaavat erityisesti supikoira ja minkki, jotka ovat hyvin haitallisia vieraspetoja.

Kaiken kaikkiaan tämä maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotus, jonka mukaan vesilintukantaa seurataan tiiviisti, niin että ensimmäinen selvitys siitä pitää valiokunnalle toimittaa jo vuoden 2023 loppuun mennessä, on hyvä linja, ja käytettävissä olevat tietoaaineistot tietenkin mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, poissa. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.27 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensinnä kiitoksia maa- ja metsävaliokunnalle hyvin tehdystä työstä.

Hieman ihmettelen tuota vihreiden intoa kaiken suojeluun. Kannattaisi biologian läksyt joskus lukea vähän tarkemmin ja tutustua tosiasioihin. Esimerkiksi metsästäjäjärjestöjen tekemä työ tänä päivänä luonnon hyväksi on erittäin merkittävää. Otetaan yksi esimerkki vaikka näistä mainituista vesilinnuista: Suomessa on erittäin haitallinen vieraslaji, villiminkki, joka tuhoaa vesistöissä. Esimerkiksi kesämökkini järvellä yhtenä kesänä villiminkki söi kaikki kuikan poikaset. Kuikalla oli iso poikue siellä kasvamassa, ja joka ainoa pentu kahden päivän aikana hävisi siltä järveltä, syynä villiminkki. No, mites se torjutaan? Metsästäjät jatkuvasti pitävät silläkin alueella villiminkin pyydyksiä ja yrittävät pyytää tätä erittäin haitallista vieraslajia pois sieltä luonnosta, kohtuullisella, hyvällä menestyksellä, mutta teidän vihamielinen suhtautumisenne metsästykseseen aiheuttaa sen, että kohtapuoliin meillä tämä homma karkaa käsistä. Sama koskee supikoiraa. Supikoira on erilaisten riistalintujen ja maassa pesivien lintujen vihollinen numero yksi. Se tuhoaa omalla esiintymis-

alueellaan kaikki pesät systemaattisesti. Tämänkö metsästys pitäisi sitten kieltää, minkä jälkeen nämä vieraslajit ottaisivat vallan alueella ja kaikki luonnon linnut häviäisivät?

Muistan aikanaan, kun vihreät tekivät erittäin hyviä esityksiä siitä, että pelloilla keväisin olevat lantapatterit on peitettävä niin, että sieltä ei pääse mitään päästöjä ilmaan. No, nehän peitettiin sitten esimerkiksi sahanpurulla ja muilla peitteillä. Miten siinä kävi? Nyt kun nämä lantapatterit siellä peitettiin, se johti siihen, että joka kevät, kun tuli kylmät jaksot — siellähän valtava määrä erilaisia pikkuisia hyönteisiä pyörii siinä ympärillä — linnut menettivät ruokamaansa. Kun tuli kylmä kevätpäivä, niin valtava kato tuli pikkulinnuille, kun ei ollut ruokaa. Ne paleltuivat kuoliaaksi. Teidän erinomainen ideanne, teidän painostamanne asia, aiheutti sen, että pikkulinnut hävisivät, muun muassa pääsky. Olen tuolta itärajan pinnasta pieneltä tilalta kotoisin oleva nuorimies. Muistan kun siellä aikanaan pienenä poikana ihailin niitä valtavia pääskysmääriä, mitä siellä oli, nimenomaan tämän lantapatterin ansiosta. Kun kylmä kausi iski, niin pääskyt pysyivät elossa ja populaatio kasvoi, ja syksyisin olivat puhelinlangat täynnä niitä lintuparvia, kun ne läksivät muuttomatkalle. Mutta kun te vaaditte tämän erinomaisen säännön, niin ne sitten hävisivät tootaalisesti. Sama koskee nykyistä maanviljelyä, miten se on koneellistettua ja kaiken pitää olla niin hygieenistä: tämä on aiheuttanut sen, että pikkulinnut häviävät.

Katsoisitte edes joskus peiliin, arvoisat vihreät. Sama koskee uhanalaisilla lajeilla kekkulointia, keinotekoista suojelua, esimerkkinä voisi sanoa liito-oravan. Te olette saaneet uhanalaisten lajien listalle liito-oravan, joita ainakin virallisen laskelman mukaan — niitä olen useita nähnyt — on satojatuhansia yksilöitä Suomessa. Se on uhanalainen laji teidän mielestänne, ja se aiheuttaa sen, että monelle metsänomistajalle kun sattuu tämä liito-oravan pesintäalue- tai ruokinta-alue tilan kohdalle, niin siellä päin ei sitten metsää hakata eikä hoideta. Tällä teidän mittarillanne mitattuna kaikki suomalaiset luonnonlajit, luonnossa elävät nisäkkäät ja linnut, ovat uhanalaisia, joka ainoa. Ainoastaan hyönteispopulaatiot ovat suurempia, niin että ne säilyisivät tämän teidän luokittelunne ulkopuolella. Mutta ei teillä ole minkäänäköistä suhteellisuudentajua. Te vain esitätte näitä lukujanne ja sen jälkeen vaaditte rauhoitusta, ja se johtaa siihen, että sen jälkeen meillä Suomen luonto yksinkertaistuu ja sieltä poistuu lajeja, kun te ette anna sitä luontoa hoitaa.

Ehkä paras esimerkki metsästyksestä, mitä te haluatte estää kaikin keinoin, on susi. Suomessa on kaksi metsäpeurapopulaatiota, joita susi aidosti uhkaa. Tuolla Kainuun lähellä olevalle vasomisalueelle nämä metsäpeurat eivät voi enää mennä, kun siellä on niin valtava määrä susia. Jos metsäpeura menee vasomaan tälle alueelle, niin sekä vasa että emä jäävät sinne. Yhtään uutta yksilöä sieltä ei tule, koska sekä emä menetetään että se vasa menee aivan varmasti. Elikkä tämä teidän susiensuojeluintonne on aiheuttanut sen, että yksikään laji, se populaatio, tältä alueelta ei pääse enää kasvamaan, ja sitten te vaaditte täällä hurskaasti ja kansalaisaloitteita tehden, että pitää suojella luontoa.

Kun metsänomistaja uudistaa metsää, hänhän tekee suuren palvelun sille ympäröivälle luonnolle, koska se metsä uudistetaan ja sinne istutetaan uudet puunheimet. Viime viikonloppuna omalla pienellä metsäpalstalla olin tekemässä ensihoitoa taimikolle, pelastamassa sitä taimikkoa sieltä heinikosta, ja vaikka oli kylmä syyspäivä, niin voi, mikä valtava luonnon rikkaus sillä alueella oli. Siellä näki vaikka mitä pieniä eläimiä, vielä hyönteisiäkin pyöri siellä valtavasti. Mutta jos olisi se teidän ihailemanne vanha pystyyn happaneva kuusikkometsä, niin siellä ei yksinkertaisesti olisi mitään, syksyisin saattaisi jokunen sieni kasvaa, mutta ei minkäänäköistä elämää. Samoin on marjoja, taimikosta löytyy Suomen parhaat puolukkametsät, samoin mustikat ja vadelmat. Jos se teidän ihailemanne vanha kuus-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

sikko on teidän tavoitemetsänne, siinä jää marjanpoiminta sitten sen varaan, mitä ulkomailta Suomeen marjoja tuodaan. Elikkä teidän ihannemaailmanne sisältää sen teidän yksinkertaisen kuvanne siitä, mitä suomalaisen luonnon pitäisi olla, mutta sillä, mitä te näette omissa aivoissanne, ei ole mitään tekemistä totuuden kanssa. Menkää joskus tuonne suomalaiseen luontoon, käykää semmoisessa metsässä, mitä hoidetaan, niin sieltä saatte kaikki nämä äsken mainitut asiat poimittua marjoista ja sienistä lähtien. Voitte viettää aikaa luonnon rauhassa siellä ja myös nähdä sen ilon, että uusi metsä nousee vanhan tilalle. Mutta ymmärrän, että teidän näkemyksenne on niin yksikantinen, että siihen ei sovi mitään muuta.

Ja vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Nyt kun on puhuttu paljon esimerkiksi sudenmetsästyksestä, miten se tulisi kieltää, niin tiedätte, arvoisat edustajakollegat, paikalla olevat ja myös tätä seuraavat, että Suomessa on kaksi lakia, jotka kieltävät vieraslajit. Koirasusihan on sekä metsästyslain nojalla että vieraslajilain nojalla lainsuojaton eläin, mutta iso osa suomalaisista susista, joita tuolla metsissä juoksee... Oikea susihan on harmaa, sen kyllä erottaa niistä susista, jotka juoksevat häntä pystyssä, jotka ovat vaaleankeltaisia. Ne eivät ikinä ole susia, mutta jos semmoisen suden joku menee kaatamaan, niin se on linnareissu. Miksi näin? No siksi, koska ympäristöväki on pitänyt huolen siitä, että tämä geneettinen tutkimus jätetään aina tekemättä ja kaveri saa käräjillä tuomion siitä, että on tällaisen eläimen ampunut. Meidän pitää päästä ihan aidosti tässä sudenkin suojelussa siihen realismiin, että mikä on oikea susi ja mikä on koirasusi, ja ne lait ovat jo Suomen eduskunnan hyväksymiä, metsästyslaki ja laki vieraslajeista — molemmista se löytyy. [Puhemies koputtaa] Jospa teillä, arvoisat vihreät, vaan olisi joskus aikaa vilkaista niitä lakeja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari, olkaa hyvä.

17.34 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia käydyistä keskustelusta. ”Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa” — tämä aloitehan kuulostaa siltä, että valtaosa suomalaisista ajattelisi, että ilman muuta näin pitäisi tehdä ja miksi näin ei sitten tehtäisi, jolloin haluan korostaa edelleenkin sitä, että meidän uhanalaisten lajiemme metsästystä rajoitetaan.

En usko, että esimerkiksi edustaja Hopsu tahallaan halusi vääristellä sitä asiaa, että tänäkin päivänä punasotkaa metsästetään. Ei metsästetä, se on ollut asetuksella kielletty jo vuodesta 21, kolmevuotisella asetuksella, ja tullaan kieltämään edelleenkin. Tavallaan minä vetoaisin sekä kansalaisjärjestöihin että tähän porukkaan, joka tässä talossa tekee töitä, että kerromme niistä asioista, että Suomessa tehdään rajoituksia kanta-arvioitten perusteella, ja kun kanta muuttuu, niin sitten rajoituksia puretaan tai niitä kiristetään. Niitä tehdään valtakunnan tasolla, niitä tehdään alueellisella tasolla ja paikallisella tasolla. Voidaan tehdä ajallisia rajoituksia tai totaalikieltoja, tai vaikkapa metsästysseurat voivat tehdä lukumäärään perustuvia kieltoja. Mutta meillä rajoitetaan jo tällä hetkellä metsästystä, ja siksi minusta on todella harmillista, että täällä ei tehdä kotiläksyjä ja että levitetään esimerkiksi tällaista tietoa, että tänäkin päivänä punasotkaa metsästetään, kun sitä ei metsästetä. Tämänäköisyyksien asioitten takia ihmiset allekirjoittavat aloitteita hyvässä uskossa.

Samalla kun tämä aloite olisi hyväksytty, kuten vihreät ja osa vasemmistosta haluaisivat, me olisimme ILO-sopimusta vastaan kieltäneet esimerkiksi riekon metsästyksen saamelaisilta, olisimme kieltäneet teeren metsästyksen Suomessa. Ei tällaisia mielipide-, tun-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

neilmastossa tehtyjä aloitteita ehkä kannattaisi ottaa niin vakavasti, vaan kannattaa aina perehtyä siihen, mitä nämä oikeastaan syvemmin ovat syöneet.

Mutta kiitoksia aloitteen tekijälle, tämä aiheutti hyvän keskustelun tässä talossa ja sai aikaan nämä kolme lausumaa, joilla vesilintujen tilannetta entisestäänkin parannetaan. Ja valiokunnan unelmatahtotila on se, että silläkin puolella olisi vähän samantapaiset laskennat kuin riistakolmiolaskennat metsäkanalintujen puolella. Ehkä tulevaisuudessa tiedämme vesilintujen levinneisyydestä vielä enemmän ja pystymme sitten vielä tarkempaan säätelyyn ja näitten kantojen parempaan elvyttämiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.37 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä lyhyesti: Kiitoksia maa- ja metsävaliokunnan puheenjohtajalle Anne Kalmarille erinomaisesta työstä. Hän on tehnyt tässä asiassa aivan valtavan hienon työn, ja tuo viimeisin edustaja Kalmarin erinomainen esimerkki kertoo tämän aloitteen yhteydessä levitetystä väärästä tiedosta, jota muuten ei yksikään vihreä oikaissut — mistä se johtuu? Minä muistuttaisin kuitenkin edustajakollegoita siitä, että tässä talossa edustajia velvoittaa ehdoton totuus. Miksi te levitätte väärää tietoa tietoisesti, aivan tietoisesti? Ette voi mennä sen taakse, ettette voi tietää. Tässä talossa, jos joku asia on epäselvä, aivan varmasti puolen päivän sisällä asia selviää — ellei selviä, niin huomenna se on jo varmasti selvä. Elikkä ei pidä mennä levittämään väärää tietoa. Mutta se on näkynyt tässä viime aikoina erilaisissa tehtävissä, mitä eduskunnan yhteydessä olen päässyt tekemään, että tällaista väärää tietoa vihreät tietoisena levittävät muun muassa ympäristönsuojelun kautta, sitten päästökaupasta aivan väärää tietoa, jotka maksavat Suomen kansalle miljardeja. Tehdään valtavaa vahinkoa ilman minkään näköistä vastuuta siitä, että työpaikat menetetään ja monta muuta vahinkoa tehdään.

Toivon, arvoisa puhemies, että pääsisimme sellaiseen keskusteluun jonain päivänä, että vihreätkin tulisivat tosiasiallisesti mukaan tähän Suomen kehittämiseen, kun nykyisin ainoa vaihtoehto taitaa olla, että kaikki lopetetaan. Rukkaset putoavat, ja sitten ruvetaan ihmettelemään, kun ei ole mitään. Siinä samalla menetetään monta muutakin hyvää asiaa, ihmisten työpaikat. Ja tällä menolla kohtapuoliin olemme sellainen valtio, jossa mitään ei saa tehdä, mutta jäljellä on vain valtava velkataakka.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 9/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi

Kansalaisaloite KAA 11/2019 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 19/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 19/2022 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Hopsu, poissa. — Edustaja Grahn-Laasonen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.39 Sanni Grahn-Laasonen kok (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on käsitellyt kansalaisaloitteen 11/2019. Esittelen mietinnön — pahoittelut, menee hetki, koska tämä on hyvin perusteltu.

Kyse on pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamisesta. Kiitos ensinnäkin kansalaisaloitteen tekijöille tämän aiheen esille tuomisesta. Pääsemme siitä eduskunnassa keskustelemaan tämän johdosta. Kansalaisaloitteen taustalla on huoli ilotulituksista aiheutuvista haitoista, kuten silmävammoista, tulipaloista, juhlijoiden turvallisuudesta ja eläinten ilotulitteista kärsimästä stressistä sekä ympäristön kuormittumisesta. Kansalaisaloitteessa on ehdotettu muutettavaksi lakia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta sekä ehdotettu räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen ja räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamista. Aloite rajaisi varsinaisten ilotulitusten käytön vain ammattilaisille.

Voimassa olevan kemikaaliturvallisuuslain 92 §:n mukaan pelastusviranomainen voi antaa ilotulitteiden käyttöä koskevia yleisiä määräyksiä ja kieltoja. Käytännössä näin on kielletty ilotulitteiden käyttö ydinkeskustoissa, toreilla ja alueilla, joilla kokoontuu paljon ihmisiä. Tätä mahdollisuutta on kaupungeissa käytetty, ja saadun selvityksen mukaan tulokset turvallisuuden osalta ovat olleet positiivisia.

Kansalaisaloitteeseen sisältyvällä ehdotuksella olisi merkittävästi vaikutusta yhteen EU:n perussopimuksen keskeiseen periaatteeseen eli tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen. Ehdotuksen mukaan vain kemikaaliturvallisuuslain 94 §:ssä tarkoitettu ilotulitusnäytöksen järjestäjä saisi järjestää ilotulitusnäytöksiä ja käyttää F2- ja F3-luokkaan kuuluvia pyroteknisiä tuotteita.

Kansalaisaloitteessa esitetään kuluttajien ilotulittamisen vaihtoehtona julkisia ammattilaisten järjestämiä ilotulitusnäytöksiä. Aloitteessa esitetään, että tämä voisi kompensoida alan liiketoiminnan menetyksiä avaamalla uutta ilotulitusnäytöksiin perustuvaa liiketoimintaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammattimaisissa ilotulitusnäytöksissä käytettävät ilotulitteet muodostavat noin 10 prosenttia kaikesta ilotulitemyynnistä, 90 prosenttia on kuluttajailotulitteita. Niitä myydään pääasiassa myyntipisteistä, joita ylläpitävät usein urheiluseurat. Myynti ja jakelu työllistävät sesonkiluonteisesti noin 1 600 henkilöä sekä noin 160 urheiluseuraa. Kuluttajailotulitemyynnin arvo on nykyään noin 21 miljoonaa euroa vuosittain. Pelastusviranomaiset valvovat myyntipisteitä sekä myynnin varastointia, ja lisäksi Tukes tekee markkinavalvontaa ilotulitemyyntisesongin aikana. Valiokunnalle esitetyn arvion mukaan F2- ja F3-tuotteiden kuluttajailotulitteiden myyntikielto merkitsisi suurella todennäköisyydellä ilotulitetoimialan toimintaedellytysten romuttumista.

Talousvaliokunta toteaa mietinnössään, että ilotulittamiseen liittyvää sääntelyä on kiristetty viimeisen 20 vuoden aikana muun muassa lyhentämällä myynti- ja ampumisaikoja, karsimalla haitalliseksi todettuja ilotulitteita markkinoilta, nostamalla ilotulitteiden ikärajaa ja säätämällä ilotulitteiden ampujille velvoite käyttää suojalaseja. Selvää kuitenkin on, että ilotulitteiden käytöstä aiheutuu vuosittain haittoja sekä käyttäjille että sivullisille. Näi-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

tä on tuotu kansalaisaloitteesta ansiokkaasti esille. Valiokunta pitääkin käsiteltävänä olevaa aloitetta erittäin merkittävänä keskustelunavauksena ilotuliteturvallisuuden parantamiseksi. Valiokunta kannattaa tavoitetta vähentää ilotulituksista aiheutuvia haittoja ihmisille, eläimille ja ympäristölle. Valiokunta katsoo, että kansalaisaloitteen sisältämää ehdotusta on syytä käsitellä työ- ja elinkeinoministeriössä osana ilotuliteturvallisuussääntelyn laajempaa kokonaistarkastelua.

Toteamme asiantuntijalausunnon perusteella, että kansalaisaloitteeseen sisältyvä muutos pyrotekniikkadirektiiviin vaatisi poikkeusta tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevaan pääsääntöön. Perustelujen luotettavuudelle ja kattavuudelle asetetaan erityinen vaatimus. Tällöin direktiivin edellyttämien seurausten riittävä arviointi puoltaa ministeriön lainvalmisteluvastuuta tässä asiassa. Vaikutusarviointi tulisi tehdä ainakin siitä näkökulmasta, että kansalaisaloitteessa esitettyä kieltoa saatettaisiin kiertää tuomalla ilotulitteita naapurimaista tai tilaamalla ilotulitteita enenevässä määrin verkkokaupasta ulkomailta, joissa ilotulitteita on sallittua myydä kuluttajille. Kansalaisaloitteessa ehdotettu täyskielto saattaisi lisätä laittomien kuluttajailotulitteiden määrää Suomessa ja lisätä niiden laitonta käyttöä ja hallussapitoa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ilotuliteturvallisuuden parantamisen kokonaisharkinnassa selvitetään ja punnitaan laajasti eri vaihtoehtoja. Täyskiellon ja osittaiskiellon lisäksi tulee tarkastella mahdollisuuksia ratkaista kansalaisaloitteessa esille tuotuja ongelmia ilotulittamiseen liittyvillä uusilla rajoituksilla. Eri vaihtoehtojen kartoittamisessa ja niitä koskevien kattavien vaikutusarvioiden laatimisessa on myös tarpeen kuulla eri hallinnonaloja ja sidosryhmätahoja kokonaisvaltaisen tilannekuvan saamiseksi.

Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan muutettavaksi yhtä lakia ja kahta valtioneuvoston asetusta. Eduskunnalla ei kuitenkaan ole asetuksenantovaltaa eikä näin ole myöskään toimivaltaa muuttaa valtioneuvoston asetuksia kansalaisaloitteessa ehdotetun mukaisesti. Valiokunta pitää tämänkin perusteella tarkoituksenmukaisena, että kansalaisaloitteen pohjalta on tehtävä eri vaihtoehtojen punninta ja tarvittavat lainsäädäntömuutokset kokonaisuudessaan työ- ja elinkeinoministeriössä. Lisäksi tähän sisältyy joitain muita varmasti — uskon näin — aika teknisluontoisilta kuulostavia perusteluita, joiden pohjalta valiokunta on kuitenkin päättänyt esittämään päätösehdotuksenaan yksimielisesti, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen 11/2019 sisältyvän lakiehdotuksen ja että eduskunta hyväksyy yhden lausuman. Esittämämme lausumaehdotus on, että eduskunta edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö selvittää kattavasti eri vaihtoehtoja ilotuliteturvallisuuden parantamiseksi ja ryhtyy selvitysten johdosta tarvittaviin toimenpiteisiin sekä antaa talousvaliokunnalle selvityksen tarkastelun tuloksista.

Toivon, että perehdytte tähän itse mietintöön, koska siinä on erittäin laajasti selitetty siis se, minkä takia tällaiseen lopputulokseen on valiokunta yksimielisesti päättänyt. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä. — Mikrofoni päälle.

17.46 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasoselle erinomaisesta esittelystä. Valiokunta kävi tätä asiaa huolella läpi kuullen asiantuntijoita ja kävi hyvän valmistavan keskustelun asiassa ja päätyi yksimieliseen mietintöön, ja se on erittäin arvokas asiakirja sinänsä.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

On selvä asia, että näiden ilotulitteiden aiheuttamat ongelmat ovat kaikkien meidän tiedossa, ja yhteiskunta on puuttunut ja myös kunnat omissa järjestyssäännöissään ovat ansiokkaasti puuttuneet näihin ongelmiin, joita on ilmennyt. Yhtä selvää on myös se, että jos täyskielto tehdään, niin sehän johtaa välittömästi siihen, että sen jälkeen tulevat ne pimeät markkinat voimaan ja sitten niitä ei valvo kukaan. Sen jälkeen tilanne on täysin karannut käsistä, ja se johtaa sitten taas vielä huonompaan tilanteeseen. Nyt meillä on erittäin hyvällä mallilla tämä asia. Totta kai siellä aina joku... Aivan kuten liikenteessäkin, vaikka liikennesäännöt ovat voimassa, joku aina ajaa ylinopeutta tai tekee jonkun muun liikennesääntöjen vastaisen teon siellä, mutta heidät pitää sitten totta kai laittaa vastuuseen, kun semmoinen sattuu.

Tämä valiokunnan työ oli mielestäni erittäin arvokasta ja syvällistä, käytiin asia huolella läpi ja päädyttiin yksimieliseen mietintöön. Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle ja myös valiokunnalle, joka teki erinomaista työtä, ja neuvokset kirjoittivat erinomaisen mietinnön.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 11/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Kouluväkivalta kirjattava rikoslakiin

Kansalaisaloite KAA 5/2021 vp

Lakialoite LA 12/2019 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 11/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 11/2022 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään.

Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.48 **Leena Meri ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan käsiteltävänä oli kansalaisaloite, ja kansalaisaloitteeseen yhdistettiin lakialoite, ja niissä oli kysymys koulukiusaamisesta ja siihen puuttumisesta ja erityisesti siitä, että lisättäisiin rikoslakiin koulukiusaamista koskeva erillinen rikosnimike. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lainvalmisteluun ryhtymistä, ja lakialoite sisälsi myös säädös- ja pykäläehdotukset.

Ensiksi haluan lakivaliokunnan puheenjohtajana koko valiokunnan puolesta kiittää aloitteen tekijöitä sekä sen allekirjoittajia. Väkivalta on aina tuomittavaa ja haitallista. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla oikeus turvalliseen kouluympäristöön. Jokaisella tulee olla oikeus myös turvalliseen koulutiehen ja fyysiseen koskemattomuuteen.

Sekä lakialoitteen että kansalaisaloitteen mukaan koulukiusaamisella tulisi olla oma rikosnimike ja oma rikostunnusmerkistö. Jo tällä hetkellä on rangaistavaksi tarkoitettu menettely melko kattavasti ja olennaisilta osin katettu rikoslain säännöksillä, mutta silti esi-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

tettiin, että sille tulisi vielä erillinen rikostunnusmerkistö. Ajatuksen taustalla on se, että menettelyn rikosluonne tehtäisiin näin paremmin näkyväksi ja otettaisiin vakavammin ja moitittavaan tekoon kohdistettavat vastuuhenkilöiden ja viranomaisten toimet tehostuisivat.

Lakivaliokunta kuuli asian käsittelyssä laajasti eri tahoja ja asiantuntijoita, muun muassa rikosoikeuden professoreista aina Viikin normaalikoulun 8A-luokan oppilaisiin ja heidän opettajiinsa asti.

Valiokunnan saamasta selvityksestä käy ilmi, että koulukiusaaminen on monitahoinen ilmiö, joka voi sisältää hyvin erityyppistä toimintaa. Kyse voi olla selkeästä fyysisestä tai henkisestä väkivallasta, joka ilmenee suoranaistena pahoinpitelyinä tai toisen haukkumisenä tai nimittelynä. Se voi ilmetä myös näkymättömämpänä ja passiivisena tekona, kuten niin, että henkilö suljetaan kaveriporukan ulkopuolelle eikä kukaan ole hänen kanssaan tekemisissä. Kiusaamisteot voivat olla vakavuudeltaan ja tekotavoiltaan ja kestoaltaan hyvin erilaisia. Kysymys voi olla yhden henkilön toiseen tai joukon tiettyyn henkilöön kohdistamasta menettelystä.

Koulukiusaaminen on erittäin merkittävä ongelma, ja siihen tulee puuttua tehokkain toimenpitein. Vakavat koulukiusaamiseksi käsitettävät teot on, kuten edellä toin esille, jo nykyisin varsin kattavasti säädetty rangaistaviksi, eikä lakivaliokunta pidä perusteltuna esimerkiksi saman teon nimittämistä koulukiusaamiseksi tai pahoinpitelyksi riippuen siitä, tapahtuuko se kouluympäristössä vai muualla. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, että pahoinpitelyn lisäksi vakavassa kiusaamisessa voi olla kyse myös muista rikoksista, kuten esimerkiksi vahingonteosta, ryöstöstä, varkaudesta tai näpistyksestä, laittomasta uhkauksesta tai vapaudenriistosta. Mietinnössä todetulla tavalla on epävarmaa, olisiko erilliskriminalisoinnilla ylipäättään toivottuja ongelman näkyväksi tekeviä vaikutuksia. Esimerkiksi se, että väkivalta kouluympäristössä tehtynä ei olisikaan pahoinpitelyä vaan koulukiusaamista, voi päinvastoin olla valiokunnan mielestä omiaan hämärtämään rikoslain kaikkia koskevien rangaistussäännösten tuntemusta ja korostamaan eikä suinkaan vähentämään sellaista käsitystä, että kouluympäristö on paikka, jossa yhteiskunnan yleiset säännöt eivät päde. Näin ei kuulu olla, sillä pahoinpitely on pahoinpitely riippumatta siitä, tapahtuuko se koulussa, kadulla tai muualla.

Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on esitetty erilaisia arvioita siitä, tehoittaisiko koulukiusaamiskriminalisointi kiusaamistapausten selvittämistä ja käsittelyä. Se saattaisi madaltaa kynnystä tuoda kiusaaminen esille ja tehdä poliisille rikosilmoitus. Toisaalta on arvioitu, että ehdotettu erilliskriminalisointi nostaisi kynnystä saattaa kiusaamistapauksia opetushenkilöstön tietoon.

Lakivaliokunta pitää koulukiusaamista erittäin merkittävänä ongelmana ja katsoo, että siihen tulee puuttua tehokkain toimenpitein. Edellä selostettujen ja mietinnöstä tarkemmin ilmenevien seikkojen valossa lakivaliokunta ei kuitenkaan kannata lakialoitteessa ja kansalaisaloitteessa ehdotettua koulukiusaamisen sisällyttämistä erillisenä rikoksena rikoslakiin tai siihen tähtäävään lainvalmisteluun ryhtymistä.

Lakialoitteessa ja kansalaisaloitteessa on kuitenkin tuotu esiin tärkeitä ongelma-alueita ja näkökohtia. Koulussa tapahtuvan kiusaamisen ja väkivallan juurisyyt ovat moninaiset. Niiden torjunnassa oma roolinsa ja tehtävänsä on niin koulujen kuin oppilaitosten henkilökunnalla, viranomaisilla, oppilaiden vanhemmilla ja huoltajilla ja samoin oppilailla itselläänkin. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on tärkeää, ja lakivaliokunta toteaa, että mikäli on tarvetta selvittää näiden eri toimijoiden tehtäviä ja velvollisuuksia, tämä tapahtuu ky-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

symyksessä olevassa lainsäädännössä eli lähinnä koulu- ja opetuslainsäädännössä, ei niinkään rikoslainsäädännössä.

Lakivaliokunnan kuulemisissa lapsiasiainvaltuutettu on lausunnossaan todennut seuraavasti: ”Yksi syy kiusaamiseen puuttumisen tehottomuuteen, jota siis aloitteella pyritään parantamaan, on passiivisuus kiusaamistapausten selvittämisen aloittamisessa. Kiusaamistapausten siirtäminen jo suhteellisen kuormittuneeseen rikosoikeusjärjestelmään tuskin tukee niiden selvittämisen tehokkuutta. On ehdottoman tärkeää, että kiusaamistapauksiin puututaan nimenomaan tehokkaasti riippumatta siitä, missä kiusaaminen ilmenee.”

Mietinnössään valiokunta painottaa, että on tärkeää turvata koulujen ja oppilashuollon riittävät resurssit. Tärkeää on myös viranomaisten ja koulujen toimivien yhteistyötoimintamallien kehittäminen ja niiden toimivuuden varmistaminen sekä se, että toimintatavat ovat sellaisia, että kiusaamiseen puututaan yhdenvertaisella tavalla ja koko maassa.

Edelleen on tärkeää huolehtia toimijoiden, niin opettajien kuin muidenkin toimijoiden, riittävästä koulutuksesta niin, että nämä ovat tietoisia käytettävissä olevista toimintamalleista, ilmoitusvelvollisuuksista sekä siitä, onko kulloinkin käsillä olevassa tilanteessa kysymys minkätyyppisestä tapahtumasta ja onko kysymyksessä rikos.

Valiokunta katsoo, että jatkossa on syytä kokonaisvaltaisesti selvittää, millä keinoin koulukiusaamistapauksia voidaan ehkäistä ja niihin puuttua nykyistä paremmin, ja samalla arvioida myös, onko vahingonkorvaukseen ja opetustoimen valvontaan liittyvässä lainsäädännössä tarkistamistarpeita.

Lakivaliokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen sisältyvän ehdotuksen lainvalmisteluun ryhtymisestä. Lisäksi valiokunta esittää, että eduskunta hylkää lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen. Lisäksi valiokunta esittää, että eduskunta hyväksyy seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kokonaisvaltaisesti, millä keinoin koulukiusaamistapauksia voidaan ehkäistä ja niihin puuttua nykyistä paremmin, ja tähän liittyen arvioi muun muassa tarpeita opettajien koulutuksen täydentämiseen, valtakunnallisesti yhdenmukaisiin toimintamalleihin kiusaamistapauksissa sekä sitä, onko vahingonkorvaukseen ja opetustoimen valvontaan liittyvässä lainsäädännössä tarkistamistarpeita.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Kinnunen, Mikko, olkaa hyvä.

17.57 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Keskustelin tänään reijärvisen tet-harjoittelijoiden Tuomas Paalavuon ja Mikael Rahkolan kanssa koulukiusaamisen ehkäisemisestä. He sanoivat näin: ”Kiusaamistilanteissa opettaja ei saisi sanoa, että ensi kerralla tulee rangaistus tai että ensi kerralla kerrotaan jollekin. Kiusaamiseen tulee puuttua heti, siitä tulee ilmoittaa saman tien eteenpäin. Seuraamusten pitää tulla välittömästi. Muuten kiusaaja saa sellaisen viestin, että kiusaamisesta ei joudu vastuuseen.”

Arvoisa puhemies! Tuomas ja Mikael osuvat asian ytimeen. Tässä on kysymys koulun toimintakulttuurista. Passiivisuus käsittelyn aloittamisessa voi olla iso ongelma. Samaan johtopäätökseen päätyy lakivaliokunta mietinnössään, kun valiokunta linjaa, että olennaiset ratkaisut ovat pedagogisia ja toimintakulttuurisia, eivät rikosoikeudellisia. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen kouluympäristöön.

Vaikka tämä Keskustaopiskelijoiden ja Keskustanuorten aloite ei sellaisenaan toteudukaan, se on ollut tärkeä keskustelun herättäjä — kiitos siitä. Kiitos myös lakivaliokunnalle,

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

joka pitää koulukiusaamista erittäin merkittävänä ja vakavana ongelmana ja katsoo, että siihen tulee puuttua asianmukaisin ja tehokkain toimenpitein. Esimerkiksi sakkorangastus — nuori ei sakkoa välttämättä edes itse maksaisi — ei todennäköisesti auttaisi kiusaamisen juurisyihin. Nimenomaan näihin juurisyihin ja ennaltaehkäisemiseen meidän täytyy jatkossa paneutua vielä enemmän. Juurisyvät ovat moninaiset. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on tärkeää. Kiusaamisen ehkäisemisessä tulee kieltämisen lisäksi keskittyä myönteisiin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Arvoisa puhemies! Kiusaaminen on toistuvaa ja tarkoituksellista toimintaa. Se ei tapahdu vahingossa tai sattumalta. Somessa tapahtuva kiusaaminen jää helposti piiloon, eikä se tule kovin usein aikuisten tietoon. Kovan väkivallan kasvu nuorison keskellä on huolestuttavaa. Kun on kysymys väkivallasta, tulee puhua väkivallasta. Toki kaikenlainen kiusatuksi joutuminen on tuskallista, syrjäyttävää, yksilön tulevaisuutta uhkaavaa. Siihen pitää puuttua kaikin keinoin. Kiusatut tarvitsevat apua ja tukea. Myöskään kiusaajaa ei saa jättää oman onnensa nojaan, muuten kiusaaminen tuskin loppuu. Kiusaajakin on avun tarpeessa.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan lausumaehdotus tukee näitä tavoitteita. Opettajaksi opiskelevien pitää saada koulutuksessaan riittävät valmiudet ja tieto puuttua kiusaamiseen. Kouluissa tarvitaan yhdenmukaiset toimintamallit asiaan puuttumiseen. Opettajien usein haastava tilanne paranee, kun vastuut ja velvollisuudet ja toimintamallit ovat selkeät ja kaikille samanlaiset. Opiskelijahuollon resurssien tulee olla riittäviä. Näin teemme mahdolliseksi sen, että kiusaamiseen puututaan riittävän varhain ja että vakavammat tapaukset osataan joka kerta ohjata myös poliisin tietoon.

Arvoisa puhemies! Kaikki lähtee siitä, että kunnioitamme ja arvostamme toinen toisiamme. Tätä meidän tulee opettaa lapsille pienestä pitäen niin kotona, koulussa kuin harrastuksissa. Opitaan hyviä käytöstapoja, empatiaa, toisen huomioimista, ryhmässä toimimista, yhdessä tekemistä, jokaisen mukaanottamista. Me aikuiset voimme näyttää omilla teoillamme hyvää esimerkkiä, myös täällä eduskunnassa. Rakennetaan yhdessä turvallinen koulu kaikille lapsille ja nuorille. Se on jokaisen lapsen ja nuoren oikeus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Talvitie, poissa. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

18.02 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Väkivalta on aina väkivaltaa riippumatta siitä, missä se tapahtuu. Rikoslakiin kirjatut teot tulee ilmoittaa poliisille myös koulun toimesta. Kansalaisaloitteen käsittely nosti tärkeitä huomioita keskusteluun, ja haluan vielä kerran kiittää kaikkia aloitteen allekirjoittajia. Tämä aihepiiri vaatii erityistä huomiota jatkossakin.

Keinot puuttua kiusaamiseen ovat moninaiset, mutta tavoitteen ja tahtotilan tulee olla kaikilla toimijoilla sama. Kiusaamiselle on asetettava nollatoleranssi. Lastensuojelussa ja mielenterveyspalveluissa edelleen aivan liian usein selviää vasta vuosien jälkeen, että lapsen ja nuoren elämäntarinassa ikävän käännekohdan on saanut aikaan koulussa kiusatuksi tai väkivallan kohteeksi joutuminen. Lasten ja nuorten syrjäytyminen on asia, jonka ehkäisemiseksi meidän on tehtävä kaikki voitavamme. Lapselle on taattava oikeus koskemattomuuteen sekä rauha oppia uutta, kokeilla siipiään ja kasvaa omaksi itsekseen.

Riittämättömyyden tunne vaikuttaa merkittävästi työhyvinvointiin, ja meidän on pidettävä myös opettajien jaksamisesta parempaa huolta. Kiusaamisen ehkäisyä ei saa jättää yk-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

sin opettajien harteille. Kouluissa tarvitaan lisäkäsä, jotta voimme turvata työrauhan koulun arkeen.

Arvoisa puhemies! Itse toivoisin kiusaamiskeskusteluun enemmän rauhanneuvottelujen henkeä. Riitojen ratkaiseminen, yhteisten sääntöjen noudattaminen ja sovinnon merkitys ovat kasvatustyön ydintä. Sovittelulla on Suomessa pitkät perinteet. Rauhanvälityksen taidot on jalkautettava kaikkiin kouluihin, ja vuorovaikutustaitojen ohella sovittelusta olisi hyvä saada uusi kansalaistaito. Siitä on hyötyä sekä kodeissa että tulevaisuuden työelämässä.

Kiusaaminen ei ole koskaan vain kiusaajan ja kiusatun välinen asia. Apua ja tukea on tarjottava niin kiusaamisen tai väkivallan uhrille, kiusaajalle kuin heidän perheilleen. Tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, koulutusta, ennaltaehkäisyä, riittäviä resursseja ja empatiakykyä. Jos aikuiset eivät osaa ratkaista ristiriitoja, miten me voisimme odottaa lasten löytävän ulospääsyn kimurantista tilanteesta?

Arvoisa puhemies! Hyvä esimerkki moniammatillisesta yhteistyöstä on poliisilaitosten Ankkuri-toimintamalli, joka on alun perin kehitetty Kanta-Hämeen poliisilaitoksella. Toiminnan tavoitteena on puuttua varhaisessa vaiheessa alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen. Silloin selvitetään nuoren asiakkaan kokonaisvaltaista elämäntilannetta ja ohjataan koko perhe tarkoituksenmukaisen avun ja tuen piiriin. Moniviranomaisyhteistyöllä pyritään puuttumaan nopeasti myös lähisuhde- ja perheväkivaltaan ja näin parantamaan sisäistä turvallisuutta Suomessa.

Hallitus on vahvistanut tällä kaudella oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen omaan kasvuympäristöönsä. Oppilashuollon resursseja parannetaan, ja hyviä tuloksia on saatu muun muassa opettajien kouluttamisesta ratkaisukeskeiseen neuropsykiatriseen valmennukseen ja psykiatristen sairaanhoitajien jalkautumisesta kouluihin.

Tällä hallituskaudella on tehty kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma, jolla vahvistetaan muun muassa henkilöstön osaamista kiusaamiseen puuttumiseen sekä tuetaan lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja varhaiskasvatuksessa. Henkilöstölle ja oppilaille on tarjottava kiusaamisen tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvää koulutusta.

Vuodenvaihteessa aloittavat hyvinvointialueet tarvitsevat vahvaa väkivallan vastaisen työn koordinaatiota. Alueilla on laadittava koulutussuunnitelmat keskeisten ammattilaisten osaamisen kehittämiseksi. Väkivallan uhreille, tekijöille sekä väkivallalle altistuville lapsille on oltava tarjolla vaikuttavia hoito- ja tukikokonaisuuksia.

Arvoisa puhemies! Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi, arvioi kiusaamisen vastaisia toimia valtakunnallisesti, ja raportti julkaistiin lokakuussa. Raportissa todetaan, että koulujen omalla toimintakulttuurilla on suuri merkitys kiusaamisen vastaisessa työssä eikä se aina kiteydy koulun käytössä olevaan menetelmään. Vaikka koulujen henkilöstö, oppilaat ja huoltajat ovat pääosin tyytyväisiä kiusaamisen vastaiseen työhön, tarvitaan jatkuvaa toimintatapojen kehittämistä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että myös hienovaraiseen, epäsuoraan kiusaamiseen puututaan johdonmukaisesti.

Käyttämästään kiusaamisen vastaisesta menetelmästä riippumatta koulut nostivat oppilaiden välisen kiusaamisen ohella suurimmiksi huolenaiheiksi oppilaiden välisen nettikiusaamisen, oppilaiden yksinäisyyden sekä oppilaiden poissaolot. Noin joka kymmenes koulujen henkilöstöstä arvioi, etteivät oppilaat uskalla kertoa koulun aikuisille näkemästään tai kokemastaan kiusaamisesta, häirinnästä tai syrjinnästä. Vielä vaikeammaksi henkilöstö arvioi netissä tapahtuneesta kiusaamisesta kertomisen. Oppilaiden kokemukset olivat sa-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

mansuuntaisia. Joka kymmenes oppilaskyselyyn vastannut arvioi, ettei uskaltaisi kertoa aikuiselle näkemästään tai kokemastaan kiusaamisesta, ja vielä suurempi osuus ei uskaltaisi kertoa netissä tapahtuneesta kiusaamisesta aikuiselle.

Arvoisa puhemies! Hyväksi havaittuja käytäntöjä on laajennettava valtakunnallisiksi, ja vaikuttavien hankkeiden jatko on turvattava. Myös varhaiskasvatuksen puolelle tarvitaan kiusaamista ehkäisevä ohjelma. Koulukiusaamisen ja väkivallan vähentäminen yhteiskunnassa vaatii aktiivista otetta ja saumatonta yhteistyötä meiltä aikuisilta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

18.09 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Aivan erinomainen on tämä aloite. Koulukiusaamiseen pitää puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja niin, että se varhaisin vaihe on tietenkin kotikasvatus. Lapset pitää kotona kasvattaa siihen, että ketään ei kiusata ja väkivaltaa ei käytetä. Jos maailma menee siihen, että yhteiskunta kasvattaa lapset, niin silloin on peli hävitty. Lähin omainen ei voi olla viranomainen. Silloin on mennyt todella pahasti pieleen kasvatus, jos lähin omainen onkin viranomainen. Ja sitten esimerkiksi monessa kaupungissa, kun käy siellä keskuspaikoilla iltamyöhällä, pieniä lapsia pyörii vielä yöllä rautatieaseman ympäristössä ja monella muulla julkisella paikalla eri puolilla Suomea. Se on kyllä aivan väärin. Lapsen paikka on varmasti iltaisin kotona isän ja äidin luona — tai sitten isän tai äidin, riippuu, mimmoisen se perhesuhde sattuu missäkin perheessä olemaan. Mutta se pieni lapsi tarvitsee sen turvan ja kodin, se tarvitsee rajoja ja rakkautta ja sitten sitä, että hänestä välitetään ja hänellä on aina turvallinen olo.

Tässä muutama aika sitten jouduimme kaikki seuraamaan sitä kammottavaa, karmeaa tapausta — taisi olla Koskelassa, Helsingin yhdessä kaupunginosassa — jossa 16-vuotias poika menetti henkensä järjestelmällisen kiusaamisen lopputuloksena. Nämä ovat niin kammottavia esimerkkejä meidän aikamme suurista ongelmista. Niitä ongelmia ei poisteta sillä, että perustetaan työryhmiä tai tehdään joku hanke, ei varmasti poisteta, vaan kaikki lähtee siitä, että se pieni lapsi siellä kotona ihan vauvasta asti saa hyvän kasvatuksen ja sen jälkeen hän ymmärtää sen, että ketään ei kiusata. Ja sitten kun hän menee kouluun, niin opettajat sitten pitävät huolen siitä, että sitä valvotaan.

Muistan omasta kouluajastani, kun mentiin välitunnille — ja opettajat pitivät siitä huolen kyllä visusti, että välitunnille mentiin — että siellä oli aina välituntivalvoja. Jos siellä opettaja huomasi jonkun kiusaamistilanteen, hän puuttui siihen aivan varmasti. En tiedä, onko nykyisillä koulun välitunneilla enää valvojia, mutta siihen aikaan oli, ja tulos oli hyvä. Jos joku kiusasi toista, niin sen tiesi itse sitten omassa nahkassaan: siitä sai hyvin äkkiä tunnin jälki-istunnon, ja ehkä vielä piti isälle tai äidille viedä kirje, johon piti saada sitten äidin tai isän kuittaus, että tämä on vanhempien näkemä paperi. Elikkä silloin siihen puututtiin aidosti ja välittömästi.

Minun mielestäni, kun tätä koulukiusaamista totta kai on aina ollut, siihen pitää puuttua. Jos siinä sitten mennään niin pitkälle, että poliisi puuttuu asiaan, silloin on kyllä aika paljon hävitty. Tämä Kiva Koulu -hanke on pitkään pyörinyt, ja toivon sille menestystä ja onnea, mutta kaikkein tärkeintä on se, että tieto menee koteihin, että lapset kasvatetaan niin, että ketään ei kiusata, koska jos sitten lähin omainen on viranomainen, niin eipä silloin ole enää mitään tehtävissä.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen LA 19/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta tehdyn sopimuksen ja sen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 97/2022 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 12/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 97/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lain 1 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 131/2022 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 131/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 117/2022 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 8/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 117/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain ja julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 73/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 18/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 73/2022 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 150/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 19/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Lundén, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.13 **Mikko Lundén ps:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tahtoisin sanoa muutaman sanan tästä hallituksen esityksestä 150 arpajaislain muuttamisesta. Vaikka minä olen tästä ennenkin puhunut, niin pidän edelleen tätä esitystä erittäin tärkeänä ja täysin ymmärrettävänä.

Veikkaus haki kesällä sisäministeriöltä jatkoaikaa kuponkipelien pakollisen tunnistautumisen käyttöönotolle, koska maailmanlaajuinen komponenttipula on viivästyttänyt merkittävästi uuden myyntipäätteen käyttöönottoa, ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ei tilannetta ainakaan ole helpottanut, päinvastoin. Veikkaus ei pysty ottamaan päätettyä käyttöön kaikissa myyntipaikoissa vuoden 23 alkuun mennessä, jolloin kuponkipelien pakollisen tunnistautumisen on arpajaislain mukaan tarkoitus tulla voimaan asiamiesverkoston myyntipaikoissa.

Arvoisa herra puhemies! Veikkauksen yhteistyökumppanien mukaan Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n, Liikennepalvelukauppiat ry:n ja Päivittäistavarakauppa ry:n lausunnot ovat osaltaan olleet vaikuttamassa Suomen hallituksen esitykseen eduskunnalle, jotta he saisivat riittävän siirtymäajan ja ehtivät saada uudet myyntipäätteet tukemaan kuponkipelien täystunnistautumisen onnistunutta käyttöönottoa. Myyntipäätteen laaja levitys jatkuu vuoden 23 puolelle. Mahdollisesta lisäajasta huolimatta Veikkauksen tavoitteena on ottaa uusi myyntipäätte ja kuponkipelien pakollinen tunnistautuminen käyttöön mahdollisimman pian. Veikkauksen on tarkoitus korvata asiamiesverkoston nykyiset totopäätteet loka—marraskuun vaihteessa. Myyntipäätteen laaja levitys kaikkiin myyntipaikkoihin jatkuu vuodenvaihteen jälkeen sen mukaan, missä aikataulussa Veikkaus saa myyntipäätteitä toimittajaltaan.

Arvoisa herra puhemies! Myös nyt alkaneen pitkäkestoisen mediakampanjan tavoitteena on tukea sujuvaa siirtymistä tunnistautuneena pelaamiseen. Kampanjan tärkein kohde-ryhmä ovat vielä tunnistautumattomat kuponkipelaaja-asiakkaat. Heitä aktivoidaan tilaamaan Veikkaus-kortti ja rekisteröitymään Veikkauksen asiakkaaksi.

Siirtymisen pakolliseen tunnistautuneena pelaamiseen on arvioitu olevan yksi tehokkaimmista keinoista rahapelihaittojen ehkäisemisessä ja vähentämisessä sen mahdollistaessa edellä selostettujen rajoitusten, pelieston sekä oman pelaamisen kulutuksen seurannan käyttöönoton. Silti pitää mainita myös se, että pakollisella tunnistautumisella saavutettu hyödyt rahapelihaittojen ehkäisemisessä voidaan Veikkaus Oy:n mukaan saavuttaa tur-

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

vallisesti ja täysimääräisesti vasta, kun aukottomasti toimivat tekniset ratkaisut ovat koko myyntipaikkaverkostossa käytössä.

Toivon ja uskon, että koko eduskunta hyväksyy hallituksen esityksen, joka on mainio.
— Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 150/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 179/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 17/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 179/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 194/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 22/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 22/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.16 Pia Viitanen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen valtiovarainvaliokunnan mietinnön lyhyesti tässä vaiheessa. Eli kysymys on siitä, että sähkön arvonlisäveroa määräaikaisesti alennettaisiin 24 prosentista 10:een ja samaan aikaan myös joukkoliikenteen henkilökuljetusten arvonlisävero poistettaisiin määräajaksi. Laki tulisi voimaan tämän vuoden joulukuun alusta ja olisi voimassa huhtikuun loppuun, mutta sitten henkilökuljetusten osalta voimaantulo olisi ensi vuoden alusta. Valiokunta puoltaa tätä esitystä ja puoltaa tietenkin siksi, että sen tarkoituksena on lieventää kohtuutonta hintojen nousua vaikeina aikoina, erityisesti nyt tässä tapauksessa vielä kylmimmällä kaudella.

Valiokunta korostaa, että vaikka kaiken kaikkiaan esimerkiksi yleisesti alvikantojen osalta on hieman epäselvää, siirtyvätkö ne hintoihin, niin tässä tapauksessa sähkön osalta on arvioitu varsin todennäköiseksi, että se siirtyisi hintoihin voimassa olevissa sopimuksissa kyllä hyvinkin laajasti ja sitten näissä tämän aikana solmittavissa se on epävarmempaa. Mutta kuitenkin me halusimme vahvasti kirjata omana terveisenä myös sen, että

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

valiokunta korostaa, että tarkoitus on alentaa kuluttajahintoja, ja pitää tärkeänä, että toimitaan niin, että verokannan alennus koituisi kuluttajien hyödyksi. Tämä on tosi tärkeää, että kaikki nyt pyrkisivät toimimaan niin, että tämä myös näkyy sitten aidosti siellä kuluttajan pussissa.

Asiantuntijakuulemisesta: Siellä pidettiin yleisesti tätä perusteltuna ja ymmärrettävänä, mutta tuotiin toki esille muun muassa se, että tämä esitys on melko kallis. Valiokuntakin toteaa, että vaikka tämä kaikilta osin ei auta tai kohdentuu myös niille, jotka eniten tätä tukea eivät tarvitse, ja kaikki eivät kärsi samalla tavalla, niin siinä suhteessa kuitenkin, kun on poikkeukselliset ajat, pidämme tätä esitystä perusteltuna.

Henkilökuljetusten osalta huomiona meillä on se, että tässä on sama tavoite kuin sähkössä eli tietenkin helpottaa kuluttajien rahapussia siinä vaiheessa, kun hinnat nousevat, ja vaikuttaa ostovoimaan myönteisesti. Tämä on se tavoite, ja tässä on arvioitu, että tämä yleinen verottomuus siirtyisi ainakin osittain hintoihin. Kukaanhan ei näistä voi olla tietenkään varma, ja koska tämä toteutetaan hyvin nopealla aikataululla ja tämä on lyhytaikainen, niin toki siinä on esiintynyt epäkohtia muun muassa sen suhteen, että eri toimijoilla on hieman eri mahdollisuudet tätä sitten lähtyä helposti toteuttamaan. [Puhemies koputtaa] Ja tämä aiheuttaa kyllä yhtiöille todellakin hallinnollisia kustannuksia, sitä ei pystytäkään tässä kiistämään. [Puhemies koputtaa] Mutta tavoite on kuitenkin hyvä: kuluttajahinnat alas. — Puhemies, voin tulla puhumaan tämän lopun sinne, koska asia on sinänsä tärkeä, vaikkakin lyhyt. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Eli, puhemies, jatkan tästä. — Sanomatta jäi vielä se tässä asiassa, että kiinnitimme huomiota tässä mietinnössämme erityisesti HSL:n tilanteeseen, koska se on ollut julkisessa keskustelussa laajasti ja yhtiössä on tuotu esiin, että he eivät näe tätä muutosta perusteltuna, koska heille tämä tuottaa hyvin paljon hallinnollisia kustannuksia ja saattaa siten aiheuttaa myös joihinkin muihin hankkeisiin viivästymisiä. Mutta siitä huolimatta me kuitenkin valiokunnassa pidämme tätä perusteltuna. Haluamme viestiä sitä, että myös osalle toimijoista tämä on tärkeä ja osa toimijoista pystyy kyllä sitten toimimaan niin, että tämä tosiasia kyllä, hallinnosta ja kustannuksista riippumatta, koituu myös kuluttajan eduksi joko ihan selkeästi laskevin hintoina tai sitten niin, että kun monessa yhtiössä saattaa olla paineita nostaa hintoja, tämä voi hidastaa sitä hinnannousua kaikkienensa.

Asiantuntijakuulemisessa on esitetty kritiikkiä esimerkiksi myös siitä, että tämä kohdistuu kaikkiin henkilökuljetuksiin — on mainittu vaikkapa lentoliikenne — ja siitä, että tämä kohdentuu heikosti kaikkein eniten tarpeessa oleville. Mutta kuten sanottu, puhemies, näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa yksimielisesti tämä mietintö on hyväksytty ja puollamme tätä tarpeellista lakia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

18.22 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Sähköenergian verokannan alennus kohdistuu vuoden kylmimpään aikaan — alkavan joulukuun alusta ensi vuoden huhtikuun loppuun — jolloin tietysti myös energiankulutus on suurimmillaan nimenomaan lämmityskustannusten vuoksi. On huomattava, että tämä arvonlisäverokannan alentaminen koskee vain sähkönmyyntiä, siis sähkön hintaa, ei sähkönsiirtoa, jonka arvonlisäverokanta pysyy 24 prosentissa.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Ekonomistit ovat jossain määrin arvostelleet tätä esitystä kahdella perusteella: ensinnäkin arvelleet, ettei tämä sähköenergian arvonlisäveron alennus siirtyisi kuluttajahintoihin, ja toiseksi pitäneet mahdollisena, että tämä arvonlisäverokannan alentaminen nostaisi sähkön tukkuhintaa. Ja totta kai näissä ajatuksissa on oma perustelunsa. Useinhan on todettu, että arvonlisäveron korotukset siirtyvät kyllä hyvin hintoihin, jopa kaksi kertaa voimakkaammin kuin arvonlisäverokantojen palauttaminen aikaisemmalle tasolle. Esimerkkinä voisi mainita parturien arvonlisäverokannan alentamisen nollaan kokeilunomaisesti. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos tutki sitä, ja sehän ei toteutunut, mutta sen sijaan sitten kun palattiin taas 24 prosentin, tai siis ainakin täyteen verokantaan — en muista, mikä se silloin oli — niin se kyllä toteutui täysimääräisesti tässä parturitapauksessa. Nyt kuitenkin uskon, että ollaan vähän toisenlaisella toimialalla. Ainakin voimassa olevissa sopimuksissa tämä toteutuu. Ja vaikkakin voi hiukan epäillä, että kun sähkön hinta vellooo, toteutuuko se muutoin sitten kaikissa tapauksissa taloudellisessa mielessä, niin uskon, että se kuitenkin toteutuu. Ja tuskin tällä nyt on kuluttajahintoja korottavasti suurtakaan vaikutusta.

Sitten vielä voisin todeta sen, että arvonlisäverokannan alentamisesta hyötyvät nimenomaan kuluttajat. Siitä eivät hyödy arvonlisäverovelvolliset yrittäjät, kuten liikkeenharjoittajat ja maatalouden harjoittajat, koska heillä arvonlisävero on vain läpikulkuerä. Ja totta kai sitten ainakin maatalouden harjoittajien keskuudessa, joilla on suuria kannattavuusvaikeuksia, toivottaisiin jotain vastaantuloa hallitukselta sähkön hinnan suhteen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

18.25 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Äskен tuossa esittelin mietintöluonnoksen, mutta haluan nyt tässä yhteydessä vielä lyhyesti tuoda esimerkin omasta kotikaupungistani Tampereelta. Juuri eilen meillä oli valtuustoryhmän kokous. Siellä puhuttiin tulevista näkymistä taloudelle, mitkä ovat myös kunnissa ja kaupungeissa haasteelliset. Pyysimme verojaostoon Tampereen seudun Nyssen lausunnon, ja myös eilen valtuustoryhmässämme saimme todeta, että ainakin meille sillä on selkeä vaikutus: oli suunnitelmissa nostaa lippujen hintoja Nyssen ja eri liikennemuotojen osalta, mutta tämä muutos vaikuttaa niin, että tätä hinnannousua ei tehdä vuoden alusta, ja sitten katsotaan myöhemminkin, kun sitä ehkä tulee, että tehdään se pienempänä. Eli tämä vaikuttaa kyllä. Eri asia on sitten se, pitäisikö kunnissa vielä erikseen harkita, että kunta myös itse toimisi niin, että ei sitten näissä tilanteissa — vaikka paineita olisikin — suunnitelmien mukaan nostettaisi niitä hintoja. Se on eri kysymys. Mutta tämä näin tämän lain näkökulmasta suoraan jo vaikuttaa, ja Tampereelakin se on tietenkin tärkeää, koska meillä on hyvin paljon joukkoliikenteen käyttäjiä ja nysset ja ratikat siellä menevät.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 194/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetueta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 188/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 20/2022 vp

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 188/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.27 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Tämähän on kakkoskäsittelyä. Käsittelimme juuri viime viikolla tämän ykköskäsittelyssä, jossa esittelin valiokunnan mietinnön. Kyse siis on siitä, että kun verotus on valmis, niin sen jälkeen, kun siihen tehdään muutoksia, nämä muutokset tulisivat julkisiksi. Tämä on myönteinen esitys kaikinensa, ja tätä puolamme.

Siinä yhteydessä oli keskustelua siitä, kun edustaja Kankaanniemi täällä huomautti, että no miksi sitten suurituloisten tiedot ovat meillä ikään kuin ei-julkisia. Siinä sanoin, että muistaisiin niin, että tämä koskee sitä tilannetta tällä hetkellä, että kun on kautta aikain ollut niin, että Verohallinto on toimittanut medialle listoja näistä yli 100 000 tienaaavista, niin sitten tuli aikanaan, 2019, voimaan EU:n kautta tällainen tietosuojasetus, jonka seurauksena sitten nämä suurituloisimmat saattoivat kieltää sen, niin että medialle toimitettavista listoista heidän tietonsa puuttuvat — vaikkakin ne toki ovat edelleen nähtävillä siellä vero-toimistoissa. Siinä totesimme Kankaanniemen kanssa, että tämä on tärkeä kysymys, että meillä olisi tämä mahdollisimman avointa. Toki media edelleen nämä tiedot saa, mutta on tietenkin harmi, että niitä voidaan sitten eri tavoin nykyisin estää, niin etteivät mediat suoraan saa näitä listoja.

Mutta juuri kun olimme tästä keskustelleet ja itsekkin sanoin, että pitäisi tarkistaa, mikä tilanne on juuri nyt, niin kuinka ollakaan — oliko seuraavana päivänä — Yle uutisoi juuri tästä nimenomaisesta asiasta ja kertoi ajankohtaisen tiedon: Syyskuuhun asti on saanut pyytää tätä tietojen poistamista medialle toimitettavista listoista yli 100 000 ansaitsevista, ja tällä kertaa niitä oli tullut vähemmän kuin aikaisemmin. Eli näitä pyyntöjä oli tullut noin 1 200, kun aiemmin vielä, esimerkiksi edellisellä kerralla, oli tullut 2 300, eli ainakin aleneva suunta on näillä pyynnöillä. Tämän halusin vain kertoa, koska juurikin asia tuli uutisoitua sen jälkeen, kun täällä siitä keskustelimme.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 111/2022 vp

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 105/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 123/2022 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 23/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 19.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain sekä taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 160/2022 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 10/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 19.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 156/2022 vp
Lakialoite LA 25, 26/2019 vp, 71/2020 vp, 29, 52/2021 vp
Toimenpidealoite TPA 49/2020 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 11/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 19.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

23. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 19.10.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola